

DECODING CHINA DICTIONARY

Svensk översättning av 2025 års utgåva

David Bandurski
Katja Drinhausen
Jerker Hellström
Malin Oud
Marina Rudyak

DECODING CHINA

DECODING CHINA DICTIONARY

Svensk översättning av 2025 års utgåva

Decoding China Dictionary: Svensk översättning av 2025 års utgåva publiceras under Creative Commons-licensen CC BY-NC-ND 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.sv>). Upphovsrätten © 2026 till texterna tillhör de författare som anges i respektive kapitel.

Översättningen är finansierad av Myndigheten för psykologiskt försvar. Den engelska originalutgåvan finansierades av det tyska federala ministeriet för forskning, teknik och rymd (BMFTR).

Författarna ansvarar själva för rapportens innehåll och slutsatser.

Utgivare

The Decoding China Project (gGmbH)
Kolonnenstraße 8, 10827 Berlin, Tyskland

Illustrationer och grafisk formgivning

Anna Formilan

Redaktion

The Decoding China Project
Ian Johnson (senior redaktör, 2025 års utgåva)
Alexander Davey (redaktör, 2023 års utgåva)

Översättning från engelska

Jerker Hellström
Malin Oud

ISBN 978-3-9828739

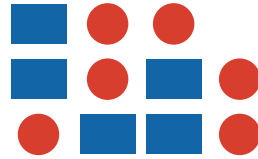
Så här citerar du denna publikation:

The Decoding China Project (red.). *Decoding China Dictionary: Svensk översättning av 2025 års utgåva*, 2026. Berlin: The Decoding China Project. Den engelska originalutgåvan är tillgänglig via: <https://decodingchina.eu/>.

Så här citerar du specifika kapitel i denna publikation (exempel):

Rudyak, M. "Bistånd". i: The Decoding China Project (red.). *Decoding China Dictionary: Svensk översättning av 2025 års utgåva*, 2026. Berlin: The Decoding China Project.

OM PROJEKTET

DECODING CHINA

Decoding China Project är en oberoende, ideell forskningsorganisation som grundats av en grupp Kina-specialister med omfattande expertis inom kinesisk politik, rättsväsende, medier, internationella relationer och utvecklingssamarbete. Vi har en gedigen akademisk och praktisk erfarenhet från decennier av samarbete med kinesiska motparter.

Decoding China Dictionary utgör kärnan i vår ambition att stärka kunskapen om Kina. Ordboken är en öppet tillgänglig resurs som syftar till att fördjupa förståelsen av hur nyckelbegrepp inom internationella relationer tolkas och används av Kinas regering och aktörer som står nära den kinesiska partistaten, och hur detta skiljer sig från den allmänna tolkningen inom FN:s normativa ramverk. Ordbokens innehåll är författat och sammanställt av oss som har grundat Decoding China Project, med utgångspunkt i kinesiska källor såsom officiella uttalanden, förordningar och politiska planer, men hämtar också viktig kunskap från ledande forskare inom området.

Decoding China Dictionary går att läsa utan kostnad som en online-resurs eller som PDF. Håll dig uppdaterad om våra senaste artiklar och analyser som publiceras på vår webbplats: www.decodingchina.eu.

Ditt stöd är avgörande för att vi ska kunna tillhandahålla denna resurs. Tack vare ekonomiskt stöd från våra användare kan vi fortsätta att utveckla och utöka ordboken, anordna evenemang och göra översättningar till fler språk så att den når ut till en bredare publik.

Om du är intresserad av att stödja projektet, beställa analyser, finansiera tryckta exemplar eller bjuda in oss som talare eller kursledare, kontakta oss gärna på info@decodingchina.eu. Vi strävar efter att expandera projektet och skräddarsy vårt utbud utifrån vår målgrupps behov och välkomnar därför synpunkter och förslag inför framtida utgåvor.

OM FÖRFATTARNA

DAVID BANDURSKI

är medgrundare till *Decoding China Project*. Hans arbete fokuserar på medier, offentlig diplomati och det civila samhället. Han är också verkställande direktör för China Media Project, en oberoende forskningsorganisation baserad i Taiwan som specialiserar sig på studier av kinesiskspråkiga medier och det kinesiska kommunistpartiets diskurs både inom Kina och globalt. Han är författare till *Dragons in Diamond Village* (Penguin/MelvilleHouse), en reportagebok om stadsutveckling i Kina, och *Investigative Journalism in China*.

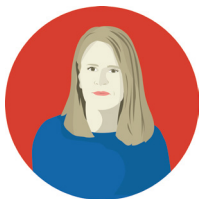
KATJA DRINHAUSEN

är medgrundare och en av tre verksamhetschefer för *Decoding China Project*. Hennes arbete fokuserar på Kinas politiska och rättsliga system, inklusive digital utveckling och mänskliga rättigheter. Hon leder också forskningsprogrammet inom kinesisk politik och samhälle vid Mercator Institute for China Studies (MERICS). Tidigare arbetade hon med forskning och projektkoordinering för Hanns Seidel-stiftelsen i Peking, där hon organiserade utbyten med kinesiska partnerinstitutioner. Katja studerade sinologi samt kinesisk och internationell rätt och tog sin juristexamen (LL.M.) vid China University of Political Science and Law.

JERKER HELLSTRÖM

är medgrundare till *Decoding China Project*. Hans arbete fokuserar på investeringar, handel och säkerhet. Under 2024 tjänstgjorde han som China Fellow vid IDEA, den rådgivningsfunktion som rapporterar till Europeiska kommissionens ordförande. Efter befattningar vid Totalförsvarets forskningsinstitut och Utrikesdepartementet ledde Jerker det näringslivsfinansierade Swedish Center for China Studies. Jerker har en bakgrund som journalist och arbetade som Reuters-korrespondent i Shanghai och Stockholm fram till 2008.

MALIN OUD

är medgrundare och en av tre verksamhetschefer för *Decoding China Project*. Hennes arbete fokuserar på det globala Kina, internationell rätt, mänskliga rättigheter och utvecklingssamarbete. Malin är affilierad forskare vid Raoul Wallenberginstitutet för mänskliga rättigheter och humanitär rätt, vice ordförande i Expertgruppen för biståndsanalys (EBA) och ledamot i flera rådgivande styrelser, däribland Mercator Institute for China Studies (MERICS). Hon studerade kinesiska, internationell rätt och mänskliga rättigheter i Lund, Kunming och London, och har en magisterexamen i internationell utveckling från Melbourne University.

MARINA RUDYAK

är medgrundare och en av tre verksamhetschefer för *Decoding China Project*. Hennes arbete fokuserar på det globala Kina, utvecklingssamarbete, internationella relationer och global styrning. Hon är biträdande lektor i kinesiska studier vid Heidelbergs universitet och huvudforskare i Horizon Europe-projektet *Detecting and Countering Information Suppression from a Transnational Perspective* (De-Conspirator). Tidigare arbetade hon på German Agency for International Cooperation (GIZ) i Peking och Bisjkek. Marina studerade modern och klassisk kinesisk språk- och kulturvetenskap samt offentlig rätt i Heidelberg och Shanghai, och har en magisterexamen och en doktorsexamen i kinesiska studier från Heidelbergs universitet.

Vi vill tacka för stödet som Decoding China Dictionary har fått från Raoul Wallenberginstitutet för mänskliga rättigheter och humanitär rätt, Styrelsen för internationellt utvecklings-samarbete (Sida), det tyska federala ministeriet för forskning, teknik och rymd (BMFTR), Open Society Foundations, Myndigheten för Psykologiskt Försvar, Friedrich-Ebert-Stiftung, Institute of War and Peace Reporting och Sunflower Foundation.

Ordboken har haft stor nytta av våra diskussioner med forskare, diplomater, journalister, aktörer inom det civila samhället och beslutsfattare över hela världen, bland annat vid workshops och möten i Bangkok, Berlin, Bryssel, Haag, London, Nairobi, Oslo, Santiago, Singapore, Stockholm, Taipei och Washington, D.C.

Vi riktar ett stort tack till de experter som har gett oss insiktsfulla, generösa och uppmuntrande synpunkter på denna och tidigare utgåvor: Oscar Almén, Rebecca Arcesati, Geremie Barmé, Jessica Batke, Tom Baxter, Pongphisoot Busbarat, Surya Deva, Lisa Eklund, Magnus Fiskesjö, Lars Fredén, Courtney Fung, Fredrik Fällman, Sam Geall, Bonnie Glaser, Hurst Hannum, Isabel Hilton, Claudia Ituarte-Lima, Manoj Kewalramani, Robert Kibugi, Joanna Klabisch, Ching Kwan Lee, Otto Malmgren, James Miles, Christian-Géraud Neema, Mareike Ohlberg, Tom Peart, Eva Pils, Nadège Rolland, Joshua Rosenzweig, Hanna Sahlberg, Rolf Schwarz, Christian Straube, Marina Svensson, Alex Wang, Jörg Wuttke och Zhang Jingjing.

Ett särskilt tack riktas till vår redaktör Ian Johnson, vars feedback och sakkunskap har varit till stor nytta för våra engelska originaltexter.

Vi vill också tacka Isis Sartori Reis, Jonah Wigerhäll, Alexander Davey, Jonas Gompelmann och Janina Mansel för deras enastående insatser inom projektledning, redigering och forskningsassistans.

Slutligen vill vi lyfta fram Anna Formilan, vars kreativa illustrationer och grafiska design är en integrerad del av ordboken, samt vår briljanta webbdesigner Tommaso Facchin.

INNEHÅLL

Om projektet	—	7
Om författarna	—	8
Tack	—	11
Inledning	—	14

TERMER

Akademisk frihet	—	27
Ansvarsfull forskning	—	31
Autonomi	—	35
Bistånd	—	39
Civilisation	—	43
Civilsamhället	—	47
Datasäkerhet	—	51
Demokrati	—	55
Etniska minoriteter	—	59
Fred	—	63
Fritt och öppet internet	—	67
Globalisering	—	71
God samhällsstyrning	—	75
Historia	—	79
Innovation	—	83
Internationell rätt	—	87
Internationella relationer	—	91
Journalistik	—	95
Jämställdhet	—	99
Kultur	—	103
Marknadsekonomi	—	107
Modernisering	—	111
Multilateralism	—	115
Mänskliga rättigheter	—	119
Nation	—	123

Offentlig diplomati	—	127
Partnerskap	—	131
Religionsfrihet	—	135
Rätten till personlig integritet	—	139
Rättsstatsprincipen	—	143
Samarbete	—	147
Stabilitet	—	151
Suveränitet	—	155
Säkerhet	—	159
Transparens	—	163
Utveckling	—	167
Vetenskap	—	171
Välstånd	—	175
Vänskap	—	179
Yttrandefrihet	—	183
Ömsesidighet	—	187

BESTÄMNINGSORD

Bestämningsord	—	191
Ansvarstagande	—	192
Fredlig	—	193
Grön	—	194
Icke-statlig	—	195
Människocentrerad	—	196
Pragmatisk	—	197
Rationell	—	198
Så kallad	—	199
Vetenskaplig	—	200
Västerländsk	—	201
Referenser och rekommenderad läsning	—	202

Inledning

Mellan raderna i Kinas utrikespolitiska narrativ

Malin Oud och Katja Drinhausen

“Kina är redo att samarbeta med alla länder för att främja mänsklighetens gemensamma värderingar—fred, utveckling, jämlikhet, rättvisa, demokrati och frihet. Vi kommer att bygga konsensus bland människor med olika etnisk tillhörighet, trosuppfattningar, kulturer och regionalt ursprung, och förespråka en jämlik och välordnad multipolär värld samt en inkluderande ekonomisk globalisering som är till gagn för alla. Tillsammans ska vi göra vår gemensamma planet till ett fredligt, harmoniskt och trivsamt hem.”¹

*Xi Jinping vid Kinas internationella
vänskapskongress, 11 oktober 2024*

Xi Jinping, det kinesiska kommunistpartiets ledare och Kinas president, ger i detta och liknande uttalanden uttryck för en nästan utopisk vision av världen. Denna retorik ingår i en diplomatisk satsning för att stärka uppfattningarna om Kina som en ansvarsfull stormakt.

Det har gått nästan ett halvt sekel sedan starten på den omvälvande “reform- och öppningseran” som förvandlade Kina från en fattig nation till världens näst största ekonomi. Kinas nuvarande ledarskap har dock successivt backat från tidigare politiska reformer som innebar en försiktig liberalisering och åtskillnad mellan parti och stat, och utökar partiets kontroll över alla delar av samhället.² Under Xi satsar partiet ännu hårdare på att uppnå fullständig modernisering genom tekniska och vetenskapliga framsteg och kräver en framträdande roll för Kina på den internationella arenan som en del av vad Xi kallar landets “renässans”.³

Kina har sedan länge övergivit sitt tidigare utrikespolitiska motto att “hålla låg profil och bida sin tid”. I stället har landet etablerat sig som en normentreprenör i FN och andra multilaterala forum, i enlighet med sitt växande ekonomiska och geopolitiska inflytande.⁴ Sedan 2013 har Xi Jinping ofta uppmanat till att “kinesiska värderingar” och “kinesiska lösningar” bör främjas internationellt. Peking arbetar målmedvetet för att omtolka internationella normer och principer – såsom rättsstatens principer, mänskliga rättigheter och demokrati – och ge dem ny innebörd.

PARTIETS OMDEFINIERING AV BEGREPPEN

När Kina återoppar begrepp som frihet, demokrati, rättsstat och mänskliga rättigheter har orden en innebörd som skiljer sig från gängse internationella definitioner. Den inramning av koncepten som Peking har anammat är dock ingen tillfällighet, utan är resultatet av flera årtionden av samordnade initiativ från det kinesiska ledarskapet för att stärka Kinas diskursmakt.⁵ Kommunistpartiet betraktade de liberala idéer och värderingar som strömmade in i landet under 1980-talet – såsom demokrati och mänskliga rättigheter – som en grundorsak till studentprotesterna 1989 och som ett direkt hot mot regimen. Kinas dåvarande högste ledare Deng Xiaoping förklarade samma år att han ansåg att bristfällig ideologisk utbildning var reformpolitikens största misslyckande under 1980-talet.⁶ I stället för att helt bannlysa dessa begrepp valde regeringen i stället en långsiktig strategi: att integrera dem i kommunistpartiets ideologiska kanon och omdefiniera dem så att de fick en ofarlig innebörd som inte utmanade partiets maktanspråk. Från början av 1990-talet grundades nya forskningsinstitut och organisationer med uppgift att utveckla en kinesisk diskurs och ett kinesiskt perspektiv på centrala internationella begrepp.

Under hela den reformera som inleddes 1979 sipprade internationella begrepp och normer in i kommunistpartiets språkbruk. Reformpolitiken lade grunden för Kinas inträde i WTO 2001, och i och med Hongkongs återgång till Kina 1997 väcktes förhoppningar om att Kina skulle låta sig påverkas ytterligare i fråga om värderingar och politiskt system. Faktum är att begreppet mänskliga rättigheter infördes i den kinesiska konstitutionen 2004, vilket inledningsvis hyllades som början på en ny era för skyddet av konstitutionella rättigheter. Mot slutet av 00-talet började dock reformpolitiken tappa sin drivkraft.⁷

Demokrati, frihet och rättsstat återfinns idag bland de tolv grundläggande socialistiska värderingar som Xi Jinping förkunnade 2012. Hans skrifter om mänskliga rättigheter, diplomati, säkerhet och modernisering ingår i en ständigt växande kanon av "Xi Jinpings tänkande". Arbetet med att bygga ett självständigt kinesiskt värdesystem har accelererat under det senaste årtiondet, och kommunistpartiet har nästan helt omdefinierat liberala begrepp för att göra dem förenliga med det egna politiska och ideologiska systemet. Dokument nr 9, som utfärdades av partiledningen 2013, utgjorde ett slags programförklaring mot konstitutionell demokrati, universella värderingar och det civila samhället i deras liberala bemärkelse.⁸

Kinas oro för att liberala eller "västerländska" värderingar hotar den nationella sammanhållningen och den politiska stabiliteten återspeglas

också tydligt i en rad säkerhetsrelaterade lagar och förordningar som införts under det senaste decenniet, såsom den nationella säkerhetslagen i Hongkong.⁹ Propagandainsatser och lagstiftning som kodifierar partiets normer har gått hand i hand med ökad internetreglering och censur, medan det har blivit allt vanligare med åtal och tillslag mot advokater, rättighetsaktivister och intellektuella. Nya regelverk begränsar verksamheten i det kinesiska civilsamhället och har inskränkt utrymmet för fri diskussion och fritt utbyte av idéer inom akademien. Sedan 2019 har partiet dessutom intensifierat sina ansträngningar för att stärka den nationella identiteten och patriotismen genom utbildningssatsningar och politiska kampanjer.

Regeringens politik är dock inte enbart repressiv. Ledarskapet genomför också en rad insatser för att öka effektiviteten i den offentliga förvaltningen, stärka rättssäkerheten inom finans och handel samt förbättra konsumentskyddet, miljöskyddet och säkerheten för AI. Inom flera områden finns samsyn och överlappande intressen mellan Kina och internationella aktörer, inklusive länder i väst. Men avgörande skillnader kvarstår och har i själva verket blivit allt mer uttalade. Det kinesiska ledarskapet prioriterar stabilitet – som framställs som "folkets" gemensamma intresse – framför individens rättigheter, och åberopar detta för att legitimera repressiva åtgärder. Till exempel framställs den hårdföra politiken i Hongkong och Xinjiang rutinmässigt som åtgärder för att främja mänskliga rättigheter och god samhällsstyrning.¹⁰

Partiet gör idag anspråk på att vara den enda aktören med förmåga att värna och försvara Kinas värderingar och intressen. Men om man tittar närmare på hur tolkningen av dessa begrepp har varierat i Kina framträder också en bild av interna kontroverser och meningsskiljaktigheter. Denna bild omkullkastar retoriken om att liberala eller universella värden skulle vara främmande i en kinesisk kulturell kontext. När den kinesiske filosofen och diplomaten Peng-Chun Chang var vice ordförande i FN-kommissionen för mänskliga rättigheter spelade han exempelvis en avgörande roll i utformningen av den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna.¹¹ Det finns många andra exempel på att partiet inte talar för alla – från de forskare och advokater som kämpade för rättsstatens principer och ökad transparens i början av 2000-talet, till de demonstranter som under protesterna mot den strikta "noll covid"-politiken i slutet av 2022 ställde krav på demokrati och mänskliga rättigheter och höll upp tomma A4-papper för att illustrera hur lite de tilläts säga.

Även i dagens mycket repressiva miljö finns det forskare som vågar framföra obekväma sanningar och kritisera regeringen, trots de risker det innebär. Xu Zhangrun, en liberal professor i konstitutionell rätt,

framträdde som en kritisk röst mot Xi Jinpings maktkoncentration och maktmisshandlingen i det politiska systemet, särskilt under covid-19-pandemin. Hans essä "När raseri övervinner rädsla" från 2020 ledde till att han fängslades, avskedades från Tsinghua-universitetet, isolerades och gjordes till en social paria.¹² Det förekommer även mer subtila akademiska och offentliga debatter som kan blossa upp vid särskilda tillfällen, exempelvis inför viktiga politiska möten eller internationella evenemang.

DEN GLOBALA KAMPEN OM NARRATIVET

När andra länder kritiserar den kinesiska regeringens metoder på hemmaplan eller dess agerande i internationella sammanhang brukar kinesiska diplomater anklaga "väst" för att missförstå Kina. Xi Jinping betonar ofta vikten av att "berätta Kinas historia väl" och att landet måste få en starkare röst för att "skapa en gynnsam miljö för internationell opinionsbildning".¹³ Efter att ha strypt den inhemska offentliga debatten i början av 2010-talet satsar regeringen nu på "extern propaganda" för att främja en "korrekt uppfattning" om Kina internationellt.

Kommunistpartiet strävar aktivt efter att stärka Kinas inflytande över globala regelverk och betraktar landets internationella diskursmakt som ett centralt instrument för att uppnå detta mål. Kinas kamp om diskursmakt utspelar sig på flera nivåer: på mikronivå manifesteras den i noggranna förhandlingar om specifika ord och formuleringar i internationella fördrag och resolutioner, medan den på makronivå tar sig uttryck i konkurrerande narrativ om den internationella ordningens syfte, legitimitet och framtida riktning.

Partiets idéer och initiativ har successivt letat sig in i FN-dokument och internationella samarbeten. Kinas infrastrukturprojekt "One Belt One Road" har på drygt ett decennium omformulerats och omprofilats till Belt and Road Initiative (BRI) och fått globalt genomslag. Kina framställer BRI som en central pelare i arbetet med FN:s mål för hållbar utveckling. På liknande sätt har koncepten "mänsklighetens ödesgemenskap" (人类命运共同体) och hänvisningar till en "gemensam framtid" förvandlats från obskyra politiska slogans för en inhemska publik till allstädes närvarande nyckelbegrepp i Kinas officiella uttalanden – begrepp som dessutom allt oftare tar sig in i internationella uttalanden och bilaterala avtal. Alla kinesiska kampanjer ramar in som bidrag till det övergripande målet om en global gemenskap där länder respekterar varandras vägval, samarbetar kring gemensamma intressen och avstår från att kritisera varandra.¹⁴

Kinas normativa ambitioner åtföljs allt oftare av konkreta initiativ inom frågor som är centrala för partiet. När utrikesminister Wang Yi introducerade det Globala datasäkerhetsinitiativet (Global Data Security Initiative) 2020, höll det relativt låg profil. Men när Xi Jinping året därpå tillkännagav det Globala utvecklingsinitiativet (Global Development Initiative, GDI) vid FN:s generalförsamling skedde det med betydligt större pompa och ståt. GDI är ett brett ramverk som omfattar BRI och flera andra mindre initiativ. Vid Boao Forum i april 2022 följde Xi upp med att lansera det Globala säkerhetsinitiativet (Global Security Initiative, GSI), som beskrevs i ett konceptdokument.¹⁵

Dessa initiativ följdes 2023 av det Globala civilisationsinitiativet (Global Civilisation Initiative, GCI) och det Globala AI-styrningsinitiativet (Global AI Governance Initiative, GAI GI). GCI gör anspråk på att representera en "ny form av mänsklig civilisation" som är överlägsen den västerländska och kan tjäna som en ny förebild.¹⁶ GCI ligger i linje med Kinas syn på FN:s arbete med mänskliga rättigheter och utgår från att olika civilisationer har olika normer – en ståndpunkt som underkänner konceptet universella värderingar.¹⁷ GAI GI speglar i sin tur Kinas ambitioner att fastställa internationella standarder och regelverk för ny teknologi. Det senaste tillskottet är det Globala styrningsinitiativet (Global Governance Initiative, GGI), som lanserades inför FN:s 80-årsjubileum i september 2025. GGI utlovar nya lösningar för förbättrad global styrning – med Kina i en självutnämnd ledarroll i den nya världsordningen.¹⁸

Samtliga dessa initiativ framställer Kina som en leverantör av globala nyttigheter – genom bistånd, utvecklingsmöjligheter, geopolitisk om-balansering och framåtblickande standardisering.¹⁹ Det övergripande syftet är att framställa Kina som en ansvarsfull stormakt, en förkämpe för multilateralism, en ledare för det globala syd och en förebild för andra länder.²⁰ Detta framgår tydligt i en vitbok från december 2021, där Kina presenteras som en "demokrati som fungerar".²¹ Samma logik genomsyrar Kinas retorik kring partnerskapet med Ryssland, där båda länderna framställs som "progressiva krafter" mot västerländsk hegemoni och som försvarare av fred och nationell suveränitet.²²

Kommunistpartiet förankrar sin retorik i föreställningen om en pågående global kamp mot imperialism och kolonialism. Enligt denna världsbild är Kina ett utvecklingsland i det globala syd som står upp mot ett hegemoniskt globalt nord – och i synnerhet mot den USA-leda västvärlden. Detta är ingen ny retorik, tvärtom förekommer den i en debatt som har pågått sedan FN:s grundande, då medlemsstaterna alltmer kom att delas upp längs ideologiska skiljelinjer mellan nord, syd, öst och väst. När Kina kritiserar i frågor om mänskliga rättigheter

bemöter Peking sina motparter med anklagelser om att de "politiserar" dessa frågor, om att de hyser en "imperialistisk" attityd eller en "kalla kriget-mentalitet".²³ Som motdrag efterfrågar Kina ökad demokrati inom FN, respekt för alla länders rätt till utveckling samt ömsesidigt fördelaktiga samarbeten grundade i "gemensamma värderingar" och "delade intressen".

Kinas budskap om demokrati, mänskliga rättigheter och utveckling har fått genomslag eftersom de tar fasta på verkligt missnöje kring vad som uppfattas som västerländskt hyckleri och globala ojämlikheter i många delar av världen. USA:s tillbakadragande från multilateralt samarbete under president Trump har dessutom gett Kina ett större strategiskt utrymme för att utöva inflytande.

Kinas ledare inser att den nuvarande internationella ordningen fortfarande vilar på liberala värderingar som mänskliga rättigheter, rättsstatens principer och demokrati – värderingar som i grunden står i konflikt med kommunistpartiets maktmonopol. Genom att stärka sin diskursiva makt strävar Peking därför efter att omforma internationella normer så att de bättre speglar regimens intressen. Som Xi uttryckte det vid sitt möte med Putin i mars 2023: "Just nu pågår förändringar av ett slag som vi inte har sett på hundra år – och det är vi som tillsammans driver dessa förändringar."²⁴

Det finns en tydlig skillnad mellan kommunistpartiets budskap till den egna befolkningen och hur det kommuniceras på den internationella arenan. I sina tal vid FN:s generalförsamling 2020 och World Economic Forum 2021 uppmanade Xi Jinping världen att "gå hand i hand för att upprätthålla de värden som vi alla delar – fred, utveckling, rättvisa, demokrati och frihet – och bygga en ny typ av internationella relationer och en mänsklighetens ödesgemenskap".²⁵ Men bara två år tidigare hade Xi i en artikel i den officiella partitidskriften Qishi svurit att Kina "aldrig kommer att följa den västerländska modellen med 'konstitutionalism', 'maktdelning' eller 'oberoende rättsväsende'". I stället, förklarade Xi, ska Kina gå sin egen väg och "måste vara skickligt på att nyttja lagen när vi engagerar oss internationellt. Vi måste ta till rättsliga vapen i kampen mot främmande makter och inta det lagbaserade moraliska övertaget... Vi måste delta aktivt i utformningen av internationella regler och agera som deltagare, pådrivare och ledare under den globala styrningens förändringsprocess."²⁶

Kommunistpartiet förlitar sig i lika hög grad på tvång som på övertalning för att driva igenom sina budskap – oavsett om det gäller inrikes- eller utrikespolitiken. Kina eftersträvar mjuk makt men tillgriper regelmässigt tvångsmedel i sitt påverkansarbete. I sina försök att stärka sitt

inflytande över diskursen inom FN varvar Kina löften om “ömsesidigt fördelaktigt samarbete” med mer eller mindre öppet uttalade hot om “konsekvenser” för att förmå andra medlemsstater att acceptera och aktivt stödja Pekings ståndpunkter.”²⁷

UNDER PARTIETS LEDNING

Begreppet “det globala Kina” har blivit ett vedertaget uttryck inom internationell politik och akademiska kretsar för att beskriva Kinas intressen och agerande utomlands. Men som många experter har påpekat är de svepande hänvisningarna till “Kina” ofta alltför förenklade, och kunskapen om mångfalden av kinesiska aktörer är fortfarande bristfällig.

Det globala Kina omfattar såväl statliga som icke-statliga aktörer med skilda motiv och intressen, som ibland sammanfaller och ibland kolliderar. Hit hör regeringsföreträdare och lokala tjänstemän; statliga företag, privata entreprenörer och enskilda medborgare som söker sin lycka utomlands; samt forskare, vetenskapsmän och ingenjörer som samarbetar med sina utländska motsvarigheter inom en rad olika områden. För att kunna samverka på ett effektivt sätt med kinesiska motparter krävs en förståelse för denna komplexitet och mångfalden av aktörer.²⁸

Samtidigt som utrymmet för internationellt utbyte och samarbete inom Kina har begränsats avsevärt sedan lagen om utländska icke-statliga organisationer trädde i kraft 2017, uppmuntras kinesiska institutioner och organisationer att “gå ut” i världen och engagera sig internationellt.²⁹ Många av de mest framträdande kinesiska NGO:erna är nära knutna till staten och bör snarare kategoriseras som GONGOs (government-organised non-governmental organisations). Dessa organisationer har ett uttalat uppdrag att stärka Kinas diskursmakt och försvara landets “rätt att yttra sig”. Men även aktörer som har visst oberoende engagerar sig utomlands för att hjälpa till med att lösa globala frågor, skaffa sig internationell erfarenhet och undkomma de strikta restriktioner som råder på hemmaplan. Även dessa aktörer kan av strategiska skäl välja att rama in sitt arbete i termer hämtade från partistatens språkbruk och prioriteringar.

Kinas officiella språkbruk formar olika aktörers uppfattningar och beteenden på flera sätt. Det fungerar som ett normativt ramverk som alla måste röra sig inom och anpassa sig till. Vissa organisationer – särskilt de som är nära knutna till regimen – anammar terminologin för att fullgöra sitt propagandauppdrag eller som en form av reflexmässig politisk lydnad. Andra anpassar sig av rent strategiska skäl: exempelvis

genom att sätta en BRI-etikett på sina projekt för att få tillgång till finansiering och ekonomiska möjligheter. Att framställa projekt i utlandet som bidrag till Kinas officiella initiativ kan dessutom fungera som ett skydd mot att verksamheten uppfattas av regimen som politiskt suspekt eller hotfull. Åter andra följer den officiella linjen av personlig övertygelse. Föreställningen om att hårt arbete och uppoffringar leder till framgång och utveckling utgör ett djupt rotat samhällsligt narrativ – en kollektiv berättelse som länge präglade det kinesiska samhällets självbild och som många kinesiska medborgare fortfarande starkt identifierar sig med.

Oavsett skillnaderna mellan olika aktörers motiv och hur mycket de anpassar sig efter det officiella språkbruket uppstår ändå ett slags "magnetisk" inriktning mot partiets centrala mål och narrativ. En liknande dynamik uppstår när utländska regeringar, företag och ibland även akademiker anammar partiets retorik, antingen av strategiska skäl, för att de delar partiets värdegrund, av rädsla för repressalier eller helt enkelt på grund av okunnighet om vad de därmed stöder. Detta underlättas av att Peking förfogar över en mycket omfattande propaganda- och påverkansapparat, där aktörer på parti-, statlig och lokal nivå samverkar för att upprätthålla partilinjens i internationella sammanhang. På så sätt bidrar även icke-kinesiska aktörer – genom gemensamma uttalanden, samförståndsavtal och debattartiklar i internationella medier – till att aktivt sprida och legitimera den kinesiska partistatens språkbruk och intressen.

Utländska diplomater och tjänstemän underskattar ofta betydelsen av Kinas enhetsfronts- och propagandasystem och avfärdar den officiella retoriken som tomma slagord och effektsökeri. Men Kinas växande diskursmakt blir allt mer påtaglig även internationellt. Inom FN tillämpar Peking en rad beprövade verktyg och taktiker för att kontrollera narrativet – där ett talande exempel är händelserna 2022, då Kina lyckades förhindra en oberoende FN-utredning av situationen i Xinjiang. I det fallet mobiliserades kinesiska diasporaorganisationer, som påstod sig representera den muslimska uiguriska befolkningen, för att bemöta och avleda den internationella kritiken. Kina arrangerade dessutom ett så kallat "vänskapligt besök" av FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter, under vilket hon anammade Pekings terminologi och refererade till interneringslägren i Xinjiang som "yrkesutbildningscenter". Högkommissarien citerades därefter i statliga kinesiska medier där hon berömde Kina för dess ekonomiska utveckling och framsteg inom mänskliga rättigheter – och fotograferades när hon tog emot ett exemplar av Xis tänkande om mänskliga rättigheter.³⁰

Under de senaste åren har Kina även intensifierat en påtryckningskampanj för att förmå utländska ledare, förlag och kartografer att använda namnet "Xizang" i stället för "Tibet" – ett led i en bredare strategi för att befästa landets suveränitet och äganderätt över regionen.³¹ Sådana exempel belyser vikten av att upprätthålla tydliga ståndpunkter i relationerna med Kina, men också att detta innebär stora utmaningar.

SPRÅKET SPELAR ROLL

Kinas framväxt som global stormakt och dess vision för den globala styrningen innebär att de värderingar, regler, standarder och principer som utgör grunden för den internationella ordningen sätts på prov. Beslutsfattare världen över måste inse att Kina, liksom andra stormakter, aktivt använder sitt växande ekonomiska och politiska inflytande för att omforma denna ordning i enlighet med sina egna intressen. En regelbaserad världsordning förutsätter en global samsyn kring vad de bärande normerna innebär. När förståelsen av centrala begrepp som rättsstatsprincipen, mänskliga rättigheter, demokrati och suveränitet skiljer sig åt i en sådan utsträckning att de blir oförenliga, undergrävs hela det internationella normverket.

Språket spelar roll, vilket inte minst framgår av den strategiska vikt som kommunistpartiet lägger vid det. Strategisk tvetydighet kan visserligen spela en avgörande roll inom diplomatin – för att öppna upp för konstruktiv oenighet eller skapa ny konsensus. Men för det krävs förmåga att urskilja när sådan tvetydighet börjar urholka grundläggande värderingar och underminera de egna målen. Beslutsfattare behöver därför både förstå Kinas retorik och ha beredskap att bemöta den – med övertygande argument för varför universella internationella normer är viktiga och vilken konkret skillnad de gör för människors liv.

Decoding China Dictionary utvecklades av en grupp Kinaspecialister i syfte att ge beslutsfattare och praktiker ett lättillgängligt och praktiskt verktyg för att avkoda officiella kinesiska narrativ – eller vad som skulle kunna kallas "det nya Kinas nyspråk".³² En förutsättning för att kunna bedriva ett välgrundat engagemang med kinesiska motparter är att regeringar, näringslivsföreträdare och civilsamhällesorganisationer världen över känner till hur centrala begrepp och nyckeltermer inom internationella relationer definieras i officiellt kinesiskt språkbruk. Vår förhoppning och ambition är att denna ordbok ska tjäna som en levande referenspunkt för reflektion, kommunikation och strategiutveckling.

Ordboken är utformad i ett lättillgängligt format men bygger på årtionden av att "svälja hinkvis med sågspån", som den store belgiske sinologen Simon Leys träffande uttryckte det när han beskrev känslan av att läsa kommunistpartiets dokument. Vårt arbete har inspirerats av sinologer och experter som Geremie Barmé, Michael Schoenhals och Perry Link. En förteckning över viktiga referensverk och användbara resurser finns i slutet av boken. Slutligen vill vi rikta ett varmt tack till alla experter, forskare och praktiker som har bidragit med insiktsfull, generös och uppmuntrande återkoppling till projektet.

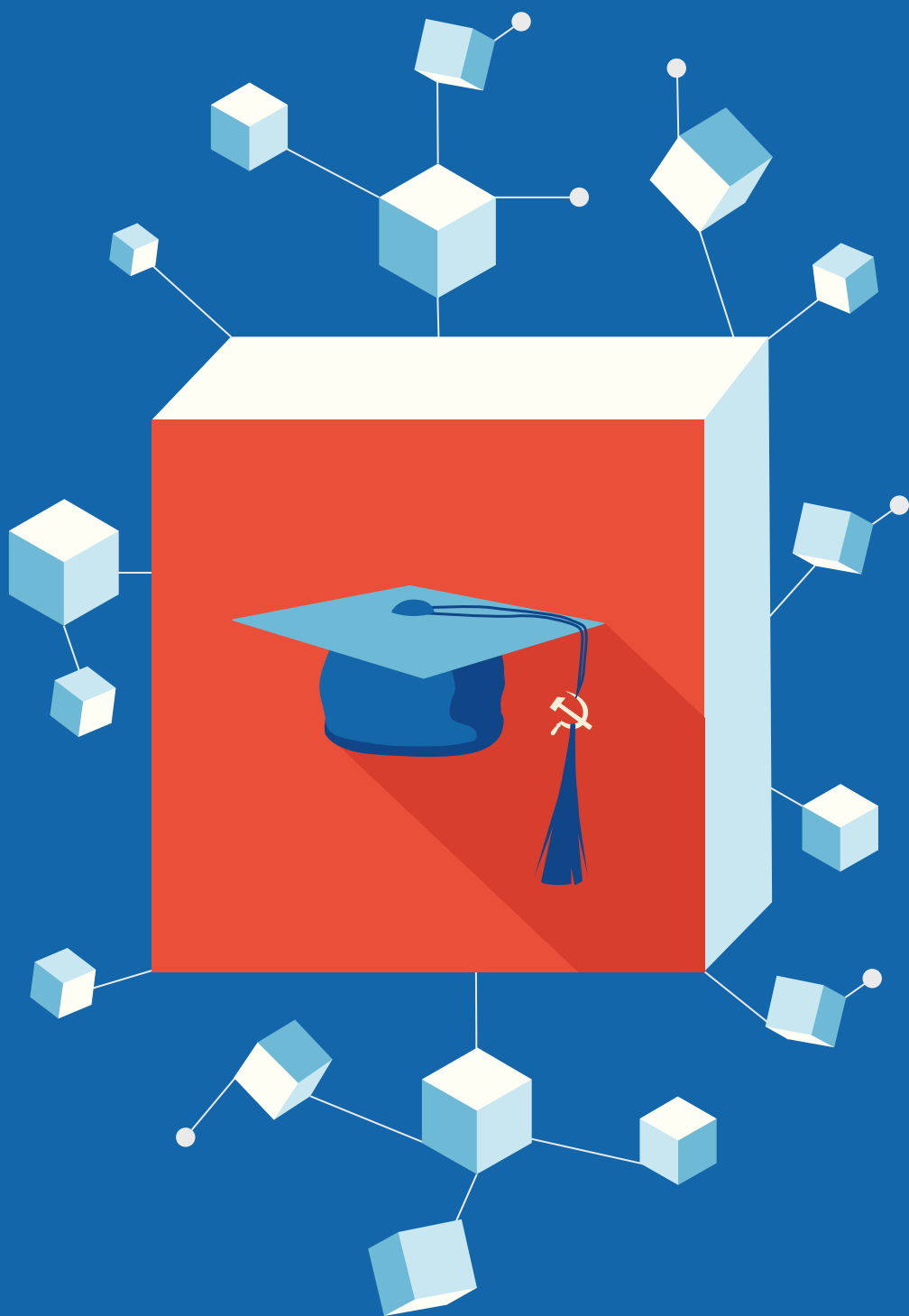
Malin Oud och Katja Drinhausen

The Decoding China Project
Stockholm / Berlin, 5 september, 2025

NOTER

- 1 Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, "在会见出席中国国际友好大会暨中国人民对外友好协会成立70周年纪念活动外方嘉宾时的讲话" [Anförande av president Xi Jinping vid ett möte med utländska gäster som deltog i Kinas internationella vänskapskongress och 70-årsjubileet av Kinesiska folkets förening för vänskap med utlandet], 11 oktober 2024, https://www.mfa.gov.cn/zyxw/202410/t20241012_11505818.shtml.
- 2 N. Grünberg, K. Drinhausen and A. Davey, "Serving the People by Controlling Them: How the Party is Reinserting Itself into Daily Life", MERICS, 2025, <https://merics.org/en/report/serving-people-controlling-them-how-party-reinserting-itself-daily-life>.
- 3 Se målen i den 14:e femårsplanen i engelsk översättning: CSET, "Outline of the People's Republic of China 14th Five-Year Plan for National Economic and Social Development and Long-Range Objectives for 2035", 2021, <https://cset.georgetown.edu/publication/china-14th-five-year-plan/>.
- 4 S. Haug, R. Foot and M.-O. Baumann, "Power Shifts in International Organisations: China at the United Nations", *Global Policy*, 15(Suppl. 2), pp. 5–17, <https://doi.org/10.1111/1758-5899.13368>.
- 5 M. Ohlberg, "Boosting the Party's Voice, China's Quest for Global Ideological Dominance", *MERICS Mercator Institute for China Studies*, 2016, https://merics.org/sites/default/files/2020-05/China_Monitor_34_Ideological_dominance_EN.pdf.
- 6 Z. Wang, *Never Forget National Humiliation: Historical Memory in Chinese Politics and Foreign Relations*, New York, Columbia University Press, 2012, p. 96.
- 7 State Council Information Office, "Progress in Human Rights over the 40 Years of Reform and Opening Up in China", 13 december 2018, <http://www.scio.gov.cn/zfbps/ndhf/37884/Document/1643472/1643472.htm>.
- 8 "Document 9: A ChinaFile Translation, How Much Is a Hardline Party Directive Shaping China's Current Political Climate?", *ChinaFile*, 8 november 2013, <https://www.chinafile.com/document-9-chinafile-translation>.
- 9 "US 'Black Hands' Behind HK Education Shows Need for National Security Law", *Global Times*, 17 april 2020, <https://www.globaltimes.cn/content/1185959.shtml>.
- 10 Se till exempel: The State Council Information Office of the People's Republic of China, "The Fight Against Terrorism and Extremism and Human Rights Protection in Xinjiang", *china.org.cn*, mars 2019, http://www.china.org.cn/government/whitepaper/node_8011005.htm, and Xinhua, "National Security Law to Boost Good Governance in Hong Kong: Experts", *Xinhua News Agency*, 9 juli 2020, http://www.xinhuanet.com/english/2020-07/09/c_139200480.htm.
- 11 Dag Hammarskjöld Library, "Drafting of the Universal Declaration of Human Rights", *Dag Hammarskjöld Library*, 2019, <https://research.un.org/en/undhr/draftingcommittee>.

- 12 G. R. Barmé, "Introducing Xu Zhangrun's Ten Letters from a Year of Plague", *China Heritage*, 11 februari 2021, <https://chinaheritage.net/journal/introducing-xu-zhangruns-ten-letters-from-a-year-of-plague/>.
- 13 People's Daily, "人民日报评论员: 不断提升中华文化影响力" [Folkets Dagblads kommentator: Stärk kontinuerligt den kinesiska kulturens inflytande], *CPC News*, 1 september, 2018, <http://theory.people.com.cn/n1/2018/0902/c40531-30266428.html>.
- 14 Konceptet "ödesgemenskap" fick ett blandat mottagande globalt när det först introducerades 2013, vilket troligen är anledningen till att senare officiella kinesiska översättningar till engelska hänvisar till en "gemensam framtid" snarare än det mer suggestiva "gemensamt öde". Se Guo Fengzhi, "当代中国价值观念的文化自信" [Kulturellt självförtroende i Kinas samtida värdesystem], *Xinhua News Agency*, 5 augusti 2015, https://web.archive.org/web/2021120222133/http://www.xinhuanet.com/politics/2015-08/05/c_128096228.htm; E. Zhou, "Xi Jinping, Headline Columnist", *China Media Project*, 20 januari 2021, <https://chinamediaproject.org/2021/01/20/xi-jinping-headline-columnist/>.
- 15 Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, "The Global Security Initiative Concept Paper", 21 februari 2022, <https://english.news.cn/20230221/75375646823e-4060832c760e00a1ec19/c.html>.
- 16 China Media Project, "China's 'Xivilizing' Mission", 4 maj 2023, <https://chinamediaproject.org/2023/05/04/chinas-xivilizing-mission/>.
- 17 M. Oud, "Powers of Persuasion? China's Struggle for Human Rights Discourse Power at the UN". *Global Policy*, 15 (Suppl. 2), 85–96, 2024, <https://doi.org/10.1111/1758-5899.13361>.
- 18 Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, "Concept Paper on the Global Governance Initiative", 1 september 2025, https://www.mfa.gov.cn/eng/xw/wjbxw/202509/t20250901_11699912.html.
- 19 "China's Initiatives on Development, Security Conducive to World Peace, Prosperity", *China Daily*, 20 oktober 2022, <https://www.chinadaily.com.cn/a/202210/20/WS6350a971a310fd2b29e-7d8b0.html>.
- 20 Xinhua, "China Remains a Responsible Power Around the World, Says Chinese FM", *Xinhua News Agency*, 23 oktober 2019, http://www.xinhuanet.com/english/2019-10/23/c_138497103.htm.
- 21 State Council Information Office, "China: Democracy That Works", 4 december 2021, <https://www.chinadaily.com.cn/a/202112/04/WS61ab0795a310cdd39bc7957e.html>.
- 22 "China-Russia Ties Key to Global Stability", *China Daily*, 31 december 2022, <https://www.chinadaily.com.cn/a/202212/31/WS63af6cdda31057c47eba70f2.html>.
- 23 Liu Xin, "Anti-China Forces Politicize Human Rights Council by Attempting to Deny China Seat; Ideological Divide, Cold War Mentality Worry International Community", *Global Times*, 10 oktober 2023, <https://www.globaltimes.cn/page/202310/1299521.shtml>.
- 24 "China's Xi Tells Putin of 'Changes Not Seen For 100 Years'", *Aljazeera*, 22 mars 2023, <https://www.aljazeera.com/news/2023/3/22/xi-tells-putin-of-changes-not-seen-for-100>.
- 25 Se till exempel, Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, "Xi Jinping Delivers an Important Speech at the General Debate of the 75th Session of the United Nations (UN) General Assembly", 22 september 2020, https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/zxxx_662805/t1817766.shtml.
- 26 Xi Jinping, "加强党对全面依法治国的领导" [Stärk partiets ledarskap över den heltäckande lagbaserade styrningen], *Qiushi*, april 2019, http://www.qstheory.cn/dukan/qs/2019-02/15/c_1124114454.htm.
- 27 M. Oud, "Powers of Persuasion?"
- 28 T. Baxter and M. Oud, "Learning: Global China and Just Transitions. A Free Three-Part Course on China's Engagement in Climate Transitions Across the Global South", Dialogue Earth & Raoul Wallenberg Institute of Human Rights and Humanitarian Law, juli 2025. Available from: <https://rwi.lu.se/learning-global-china-and-just-transitions/>
- 29 The China NGO Project, "Fact Sheet on China's Foreign NGO Law", *ChinaFile*, 1 november 2017, <https://www.chinafile.com/ngo/latest/fact-sheet-chinas-foreign-ngo-law>.
- 30 M. Oud, "Powers of Persuasion?"
- 31 T. Shaky, "Tibet or Xizang? Tibet Must Stand!", *SOAS China Institute Blog*, 11 december 2024, <https://blogs.soas.ac.uk/china-institute/2024/12/11/tibet-must-stand/>.
- 32 G. R. Barmé, "On New China Newspeak", *China Heritage*, 9 januari 2018, <http://chinaheritage.net/journal/on-new-china-newspeak/>.

AKADEMISK FRIHET 【学术自由】

KATJA DRINHAUSEN

I KORTHET

Friheten att utveckla och sprida kunskap och idéer anses ofta som en förutsättning för vetenskaplig och socioekonomisk utveckling. FN betraktar akademisk frihet som en mänsklig rättighet med nära koppling till yttrandefrihet.¹ Detta innefattar åtkomst till information, institutionell autonomi och möjligheten att dela insikter inom läroanstalter och i det offentliga rummet. Akademisk frihet möter många begränsningar och utmaningar världen över, såsom etiska, politiska, ekonomiska och säkerhetsrelaterade restriktioner.

Kina hyllar officiellt idealet om akademisk frihet och dess betydelse för framsteg, men kräver samtidigt efterlevnad av de normer som partiet har etablerat. Även om Kina strävar efter att bli en global ledare inom vetenskap har staten en strategi att hålla ideologiska risker i schack och säkerställa att forskningen tjänar nationella mål. I allmänhet är samhällsvetenskap oftare föremål för politiska begränsningar, medan naturvetenskaperna tillåts betydande frihet och ekonomiskt stöd, vilket har lett till viktiga framgångar inom enskilda områden.

ANALYS

Kinas kommunistparti strävar efter att göra landet till världsledande inom vetenskap, talang och innovation senast 2035.² Kina har fler än 1 200 universitet och investerar kraftigt i naturvetenskap och på att skapa elitforskningsinstitutioner och tankesmedjor med globalt inflytande.³ Xi Jinping konstaterade 2020 att Kina skulle främja internationellt utbyte och bli ett centrum för "vetenskaplig öppenhet och samarbete". Men denna öppenhet är underställd överordnade politiska mål.

I början av sin historia var det kinesiska kommunistpartiet en stark försvarare av den akademiska friheten, men kom snart att prioritera

kontroll av Kinas intellektuella. Under politiska kampanjer, såsom anti-högerkampanjen på 1950-talet och kulturrevolutionen på 1960- och 1970-talen, förföljdes hundratusentals akademiker. Även efter att de fick upprättelse i slutet av 1970-talet kvarstod de högre lärosätena under partiets kontroll, vilket befestes ytterligare efter studentprotesterna på Himmelska fridens torg 1989.

Med detta sagt var 1990- och 2000-talen en period av relativ öppenhet, då allt fler kinesiska akademiker studerade utomlands. De kom tillbaka till Kina med nya idéer och perspektiv, inom allt från juridik till internationella relationer, journalistik och feminism. Vid landets institutioner för statsvetenskap och ekonomi debatterades statens roll, och till och med partistyrda utbildningar välkomnade utländska akademiker. Från slutet av 00-talet började Kommunistpartiet dock att skärpa kontrollen. Detta kom till uttryck i Dokument nr 9, en intern kommuniké som cirkulerade 2013 och varnade för hot som kunde uppstå genom "felaktiga åsikter och idéer i [...] offentliga presentationer, seminarier och universitetsföreläsningar".⁴

Universiteten ska vara ideologiska "fästen" för partiet. I linje med Xi Jinpings krav på att upprätthålla en "enhet mellan akademisk frihet och normer"⁵, propagerar regeringen i allt högre grad för begrepp som ansvar (责任) och medvetenhet (自觉), som sätter partiets och statens intressen i centrum för forskning och utbildning. Under 2019 strök Fudanuniversitetet ett ovanligt åtagande om "tankefrihet" från sina stadgar och införde i likhet med flera andra universitet lojalitetslöften till Kommunistpartiet. Universiteten har länge haft ett dubbelt ledningssystem, med å ena sidan en rektor – vanligtvis med starka akademiska meriter – och å andra sidan en parallell struktur med partisekreterare och partikommittéer. Under de senaste åren har den politiska styrningen, övervakningen av forskning och utbildning, samt processerna för att granska internationella utbyten ökat avsevärt.

Som Kinas ledning regelbundet betonar måste forskningen stödja de nationella strategiska målen, bidra till genombrott inom viktiga områden och bidra till uppbyggnaden av ett självständigt kunskapssystem. Universiteten får därför omfattande finansiering för naturvetenskap, teknik och ingenjörsvetenskap. Samhällsvetenskaperna å sin sida ska stödja utvecklingen av ett "akademiskt diskurssystem med kinesiska särdrag" (学术话语体系) som lyfter fram fördelarna med Kinas politiska system och tillvägagångssätt.⁶

Människorättsforskare för en tynande tillvaro sedan 2015, studentgrupper som kämpat för arbetstagares rättigheter tvingas lägga ned sin verksamhet, och ekonomer drabbas sedan 2022 regelbundet av

censur. Exempelen på att de röda linjerna utvidgas är många. Studentrörelsen i Hongkong under 2010-talet och de landsomfattande "A4-protesterna" 2022, där demonstranter höll upp vita papper, föranledde sannolikt nya åtgärder för att säkerställa "ideologisk säkerhet", såsom nya läroplaner för patriotisk utbildning och utökad censur.⁷ Det växande politiska trycket får återverkningar utanför Kina och påverkar forskning, publikationer och campusaktiviteter utomlands.

Trots detta fortsätter forskare och experter i Kina att utforska och debattera en rad olika frågor. Inom områden där Kina eftersträvar vetenskapliga framsteg tillåts ofta större frihet än vad som är fallet i andra länder. Genom tillgången på stora datamängder, offentlig finansiering och färre begränsningar inom exempelvis stamcellsforskning, samt stöd för ny teknik såsom AI, har Kina blivit världsledande inom många områden och en eftertraktad partner i forskningssamarbeten.

NOTER

- 1 United Nations Human Rights Council, "Human Rights Situation in the People's Republic of China", A/HRC/56/58, 2024, <https://docs.un.org/en/A/HRC/56/58>.
- 2 Xi Jinping, "Striving to Build a Country Strong in Science and Technology", *Qiushi Journal*, 15 juli 2025, http://en.qsttheory.cn/2025-07/15/c_1107998.htm.
- 3 Ministry of Education of the People's Republic of China, "Statistical Report on China's Educational Achievements in 2022", 3 april 2023, http://en.moe.gov.cn/documents/reports/202304/t20230403_1054100.html.
- 4 "Document 9: A ChinaFile Translation", *ChinaFile*, 8 november 2013, <https://www.chinafile.com/document-9-chinafile-translation>.
- 5 Zhou Wenzhang and Yue Fenglan, "'四个统一' 是师德师风建设的时代要求" ["Four Unities" Are the Contemporary Requirements for Building Teaching Ethics and Style], *People's Daily Online*, 13 mars 2018, <https://web.archive.org/web/20181117110644/http://theory.people.com.cn/n1/2018/0313/c40531-29865356.html>.
- 6 Zhang Jiang, "Innovative Topics, Concepts Crucial to Develop Social Sciences", *Chinese Social Sciences Today*, Chinese Academy of Social Sciences, 12 juni 2017, http://casseng.cssn.cn/new-sevents/special_report/201712/t20171221_5657975.shtml.
- 7 Zhou Yaohong, "做好新时代高校意识形态工作" [Implementing Ideological Work in Colleges and Universities in the New Era], *Qiushi*, 28 december 2020, http://www.qsttheory.cn/dukan/hqw-g/2020-12/28/c_1126916926.htm.

ANSVARSFULL FORSKNING

【负责任研究】

MARINA RUDYAK

I KORTHET

I Unescos rekommendation om vetenskaplig forskning och forskare från 2018 definieras ansvarsfull forskning som en praxis som tar etiskt, socialt, ekologiskt och vetenskapligt ansvar. Den uppmanar forskare att minimera skador på människor och miljö, förvalta resurser på ett hållbart sätt, samt säkerställa informerat samtycke och korrekt erkännande av forskning. Dokumentet betonar också vikten av akademisk frihet, öppen tillgång till kunskap och skydd av mänskliga rättigheter som integrerade delar av god forskningssed. I vissa länder, såsom USA och Tyskland, har ansvarsfull forskning även diskuterats i termer av ekonomisk säkerhet.

Kina deltar aktivt i den internationella debatten om ansvarsfull forskning, exempelvis utifrån riktlinjerna för ansvarsfull forskningsverksamhet, som ministeriet för vetenskap och teknik (MOST) utfärdade 2023.¹ Av den inhemska debatten framgår dock att Kina har särpräglad syn på området. I en kinesisk kontext är ansvarsfull forskning nära kopplad till begrepp som "forskningsintegritet" (科研诚信) och bekämpning av "forskningsfusk" (科研不端行为), med stark betoning på disciplinära åtgärder och etiskt uppförande. Samtidigt omfattar ansvarstagande även forskares bidrag till nationell utveckling, modernisering och tekniskt oberoende – vilket gör forskare till ombud för den statligt ledda utvecklingen.

ANALYS

Den kinesiska debatten om ansvarsfull forskning uppstod i början av 1990-talet som en reaktion på en rad plagieringsskandaler. Som en följd utfärdade statliga forskningsinstitutioner uppförandekoder, där "vetenskaplig etik" (科学道德) presenterades som avgörande för både nationell utveckling och säkerhet. Kinesiska vetenskapsakademiens (CAS) uppförandekod för forskningsetik från 2001 betonade till

exempel forskares skyldighet att stödja teknisk utveckling och skydda nationell säkerhet, informationssäkerhet, ekologisk säkerhet, miljösäkerhet och hälsosäkerhet – med nationell säkerhet i första rummet. I MOST:s åtgärder för hantering av oredlighet i forskning från 2006 beskrevs forskningsintegritet som avgörande för att uppnå Kinas strategiska mål om oberoende innovation, ekonomisk och social utveckling, nationell försvarsförmåga och Kinas framväxt som stormakt inom vetenskap och teknik.

Begreppet "ansvarsfull vetenskap och forskning" (负责任(的)科学研究) och olika varianter av "ansvarsfull forskning och innovation" (负责任的研究与创新) började tas upp i den kinesiska debatten i början av 2010-talet, delvis med inspiration från EU:s politik för ansvarsfull forskning och innovation.² I den nationella planen för vetenskap och teknik under den 13:e femårsplanen (2016–2020) nämndes "ansvarsfull forskning och innovation" för första gången i ett officiellt dokument, och beskrevs då som centralt för att "bygga socialistisk kultur". Även om planen förespråkade kritiskt tänkande, akademisk debatt och -frihet, lyfte den också forskares plikter: att ta samhällsansvar (社会责任), att tjäna fosterlandet och att förkroppsliga socialistiska kärnvärden och god moral.

Denna inramning befästes vid den nationella konferensen om vetenskap och teknisk innovation 2016, där Xi Jinping betonade att forskare inte enbart ska sträva efter kunskap, utan också tillämpa vetenskapliga och tekniska landvinningar för att lösa problem och förverkliga det stora moderniseringsuppdraget: "skriv era artiklar i ert hemland!"³ Xi har sedan dess ofta upprepat parollen, som ofta citeras i officiella och akademiska sammanhang.

Mellan 2018 och 2023 utfärdade kommunistpartiet riktlinjer som förankrade denna uppfattning ytterligare, såsom *Integritet i vetenskap och forskning* (2018)⁴, där fokus låg på att förebygga bedrägerier; *Främja forskarandan* (2019)⁵, som uppmuntrade till patriotisk forskningsetik; och *Styrning av vetenskaplig och teknisk etik* (2023)⁶, som införde nya granskningsmekanismer inom känsliga områden som artificiell intelligens (AI) och bioteknik.

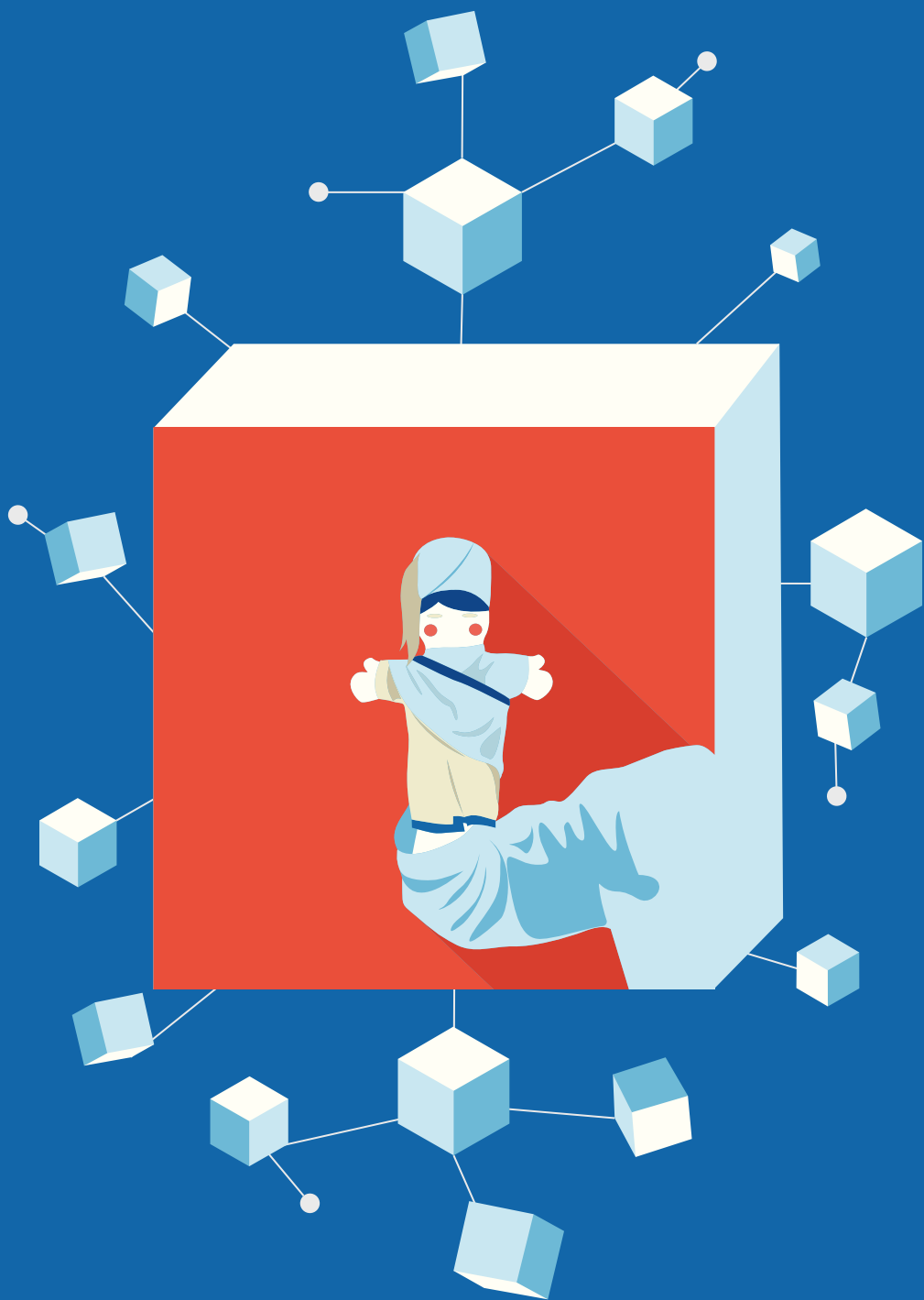
Covid-19-pandemin befäste den officiella diskursen om statligt ledd "ansvarsfull innovation", med uppmaningar till beslutsfattare att tydliggöra forskningsprioriteringar. Ett argument i debatten var att innovation bör planeras och inte överlåtas åt marknaden eller enskilda forskare, eftersom den måste tjäna det allmännas intresse snarare än särintressen. Ifråga om covid-19 innebär detta synsätt att forskningen

inte främst syftade till att få kunskap om viruset, utan skulle gagna allmänheten och främja nationella mål.

MOST:s nya riktlinjer för ansvarsfull forskning från 2023 bygger på internationell praxis och ägnar mycket utrymme åt reglering av AI. Samtidigt ställer de krav på institutionellt godkännande före publicering av större forskningsgenombrott och utvidgar tillsynen av forskning till att även omfatta näringslivet. Riktlinjerna har genomgått flera revideringar, men det ursprungliga budskapet kvarstår, nämligen att ansvarsfull forskning stärker Kinas oberoende och framväxt som vetenskaplig supermakt, där nationella mål prioriteras framför akademisk frihet.

NOTER

- 1 Ministry of Science and Technology MOST of the People's Republic of China, "Guidelines for the Code of Conduct on Responsible Research (2023)" (负责任研究行为规范指引 (2023)), 21 december 2023, https://web.archive.org/web/20250403153032/https://www.most.gov.cn/kjbgz/202312/t20231221_189240.html.
- 2 L. Wang and T.B. Long, "The Conceptual Evolution of Responsible Research and Innovation in China: A Systematic Literature Review", *Journal of Responsible Innovation*, vol. 10, no. 1 (2023), <https://doi.org/10.1080/23299460.2023.2226465>.
- 3 "Xi Jinping: Write Your Papers on the Motherland" (习近平: 把论文写在祖国的大地上), *Kexue-wang*, 11 juni 2016, <https://web.archive.org/web/20160612122702/https://news.sciencenet.cn/htmlnews/2016/6/348350.shtml>.
- 4 General Office of the CCPCC and General Office of the State Council, "Several Opinions on Further Strengthening the Construction of Scientific Research Integrity" (关于进一步加强科研诚信建设的若干意见), 30 maj 2018, https://web.archive.org/web/20250322093930/https://www.gov.cn/zhengce/2018-05/30/content_5294886.htm.
- 5 General Office of the CCPCC and General Office of the State Council, "关于进一步弘扬科学家精神加强作风和学风建设的意见" [Opinions on Carrying Forward the Spirit of Scientists and Strengthening the Construction of Work Style and Academic Atmosphere], 6 november 2019, https://web.archive.org/web/20250322085721/https://www.gov.cn/zhengce/2019-06/11/content_5399239.htm.
- 6 General Office of the CCPCC and General Office of the State Council, "关于加强科技伦理治理的意见" [Opinions on Strengthening the Governance of Science and Technology Ethics], 20 mars 2022, https://web.archive.org/web/20250512133205/https://www.gov.cn/zhengce/2022-03/20/content_5680105.htm.

AUTONOMI

【自治】

JERKER HELLSTRÖM

I KORTHET

Även om begreppet "autonomi" saknar en allmänt vedertagen definition i internationell rätt, uppfattas det ofta som politisk eller statlig autonomi, det vill säga självstyre eller handlingsfrihet på intern eller inhemsk nivå.¹

Genom en kompromiss mellan den suveräna staten och folk som strävar efter självbestämmande kan stater använda arrangemang med autonomi för att skydda sin territoriella integritet, samtidigt som de värnar minoriteternas rättigheter, och för att undvika missämja. Men regeringar varierar i sin efterlevnad av sådana åtaganden. Stater som strävar efter att utöva mer kontroll över autonoma områden kan exempelvis vilja begränsa graden av autonomi för självstyrande grupper, med argumentet att det främjar nationell enhet och territoriell integritet.

Den kinesiska regeringen har kontinuerligt omdefinierat begreppet autonomi och vad det innebär.² Tibet, Xinjiang och tre andra kinesiska regioner har officiell status som "autonoma" inom Folkrepubliken Kina. Kinas regering har gjort utfästelser om att Hongkong skulle åtnjuta en "hög grad av autonomi" från styret i Peking och gett liknande löften till Taiwans medborgare om de skulle acceptera Kommunistpartiets ledarskap. Omdefinieringen av autonomi i Tibet, Xinjiang och Hongkong har dock lett till skepsis kring Kinas förmåga att leva upp till sina utfästelser om autonomi till Taiwans befolkning.

ANALYS

Några av de första staterna som etablerade institutioner för formell autonomi var socialistiska regimer. Enligt det kinesiska kommunistpartiets riktlinjer åtnjuter Kinas etniska minoriteter regional autonomi i områden där de bor i högre koncentration – "under statens enade ledning". Dessutom föreskriver kinesisk lag att en guvernör i en autonom region måste tillhöra den etniska minoritet som utövar autonomi i regionen.

Den faktiska makten ligger emellertid inte hos guvernörerna utan hos de regionala partisekreterarna, som i princip uteslutande tillhör folkgruppen *han* – Kinas majoritetsbefolkning. Den kinesiske rättsvetaren Yu Xingzhong drar slutsatsen att det politiska system som anges i Kinas lag om regional etnisk autonomi "verkligen inte motsvarar den gängse uppfattningen av termen 'autonomi'".³

Kinas kommunistparti tecknade ett avtal med representanter för Tibet 1951 där man lovade det tibetanska folket rätten att utöva nationell regional autonomi under Folkrepubliken Kinas styre.⁴ Den tibetanska regeringen skulle styra den autonoma regionen Tibet med Dalai Lama som ledare, men det blev så småningom uppenbart att det endast var en tillfällig övergångsordning som inte innebar att Tibets politiska, religiösa och sociala institutioner skulle bevaras. Dalai Lamas senare krav på "verklig autonomi" (inom Kina) har avvisats av Peking som ett försök att störta dess styre.⁵

De "autonoma" institutionerna i regionen Xinjiang (*Xinjiang Uyghur Autonomous Region*, XUAR) påminner starkt om institutionerna i Kinas andra autonoma regioner. Till exempel är Xinjians folkkongress underkastad central vetorätt, och Kinas högsta domstol har tillsyns- och kontrollbefogenheter över regionens domstolar. Den kinesiska partistatens kampanj för att bekämpa de så kallade "tre krafterna" i Xinjiang – separatism, extremism och terrorism – har ytterligare minskat utsikterna för verklig autonomi. Snarare än att tillmötesgå kraven på dialog om autonomifrågan har Peking antagit en hård linje, med omfattande godtyckliga frihetsberövanden av muslimer och andra åtgärder som enligt FN kan utgöra "brott mot mänskligheten".⁶

När det gäller Hongkong lovade den kinesiska regeringen att bevara levnadssättet i staden i minst femtio år efter överlämnandet 1997, enligt principen "ett land, två system", med en "hög grad" av autonomi. Kinas lagar skulle generellt inte gälla i den särskilda administrativa regionen Hongkong (HKSAR), och tjänstemän från fastlandet skulle inte lägga sig i den regionala regeringens angelägenheter. Trots detta förklarade det kinesiska utrikesministeriet 2017 att den kinesisk-brittiska gemensamma deklarationen från 1984 – där Kina lovade att upprätthålla Hongkongs autonomi – "inte alls var bindande för centralregeringens förvaltning av Hongkong".⁷ Den kinesiska regimen har på senare år begränsat de grundläggande rättigheterna i HKSAR med hänvisning till fyra vagt definierade brott: separatism, omstörtande verksamhet, terrorism och samröre med utländska krafter.

Pekings ståndpunkt om Taiwan, som i praktiken är ett självständigt territorium, är att man så småningom kommer att införliva det i Kina,

men att det kommer att åtnjuta en autonom status liknande den som Hongkong har. Den kinesiska regeringens avsteg från sina ursprungliga löften till Hongkongbor, tibetaner och uigurer i frågan om autonomi har dock bidragit till skepsis bland Taiwans medborgare vad gäller den utlovade "höga graden" av autonomi som skulle gälla om de en dag skulle styras av Kina.

NOTER

- 1 H. Hannum and R. B. Lillich, "The Concept of Autonomy in International Law", *The American Journal of International Law*, <https://doi.org/10.2307/2201026>.
- 2 G. Bovingdon, "Autonomy in Xinjiang: Han Nationalist Imperatives and Uyghur Discontent", *East-West Center*, 1 januari 2004, <https://www.eastwestcenter.org/publications/autonomy-xinjiang-han-nationalist-imperatives-and-uyghur-discontent>.
- 3 X. Yu, "From State Leadership to State Responsibility - Comments of the New PRC Law on Regional Autonomy of Ethnic Minorities", *Chinese University of Hong Kong*, 2004, <https://web.archive.org/web/20040615091945/www.cuhk.edu.hk/gpa/xzyu/work1.htm>.
- 4 "中央人民政府和西藏地方政府关于和平解放西藏办法的协议" [Avtal mellan folkets regering och den lokala regeringen i Tibet om åtgärder för Tibets fredliga befrielse], Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, 23 maj 1951, <https://web.archive.org/web/20211029152310/https://www.mfa.gov.cn/ce/ceun/chn/zt/xzwt/t424240.htm>.
- 5 State Council Information Office, "国新办就中央与达赖喇嘛私人代表接触商谈情况举行发布会" [Statsrådets informationskontor höll en presskonferens om kontakterna och samtalen mellan centralregeringen och Dalai Lamas representanter], 10 november 2008, https://web.archive.org/web/20221102002507/http://www.china.com.cn/zhibo/2008-11/10/content_16739572.htm?show=t.
- 6 I. Tohti, "Present-Day Ethnic Problems in Xinjiang Uighur Autonomous Region: Overview and Recommendations (Complete Text)", *Xinjiang Documentation Project*, University of British Columbia, https://web.archive.org/web/20220315210857/https://xinjiangdocumentation.sites.olt.ubc.ca/files/2020/11/ilham-tohti_present-day-ethnic-problems-in-xinjiang-uighur-autonomous-region-overview-and-recommendations_complete-translation3.pdf; Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, "OHCHR Assessment of Human Rights Concerns in the Xinjiang Uyghur Autonomous Region, People's Republic of China", *United Nations Human Rights Office of the High Commissioner*, 31 augusti 2022, <https://web.archive.org/web/20220831222708/https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/countries/2022-08-31/22-08-31-final-assessment.pdf>.
- 7 Bai Yunyi, "外交部:《中英联合声明》是历史文件已不具现实意义" [Utrikesministeriet: Det kinesisk-brittiska gemensamma uttalandet är ett historiskt dokument som inte längre har någon praktisk betydelse], *Global Times*, 30 juni 2017, <https://archive.ph/eZiqY#selection-819.157-819.228>.

BISTÅND

【援助】

MARINA RUDYAK

I KORTHET

I Europa, liksom i större industrialiserade givarländer globalt, uppfattas bistånd i stort sett som en överföring av resurser från rika (givar-) länder till fattigare (utvecklings-)länder för att främja social och ekonomisk utveckling. En vanlig uppfattning är att bistånd ska ha ett välgörande ändamål, eller åtminstone en viss gåvokaraktär, även om det i praktiken ofta har formats av givarnas politiska, strategiska och ekonomiska intressen.

I Kina uppfattas däremot "bistånd" i stor utsträckning som ömsesidigt. Det officiella språkbruket skiljer mellan västerländskt "utvecklingsbistånd" (发展援助) och kinesiskt "utlandsbistånd" (对外援助) för att betona att Kina inte är ett "givarland". Istället definieras bistånd som syd-syd-samarbete, och ramas in med begrepp som "jämlighet", "vänskap" och "ömsesidig nytta". Biståndet kan återgäldas direkt genom varor eller naturresurser, men är också politiskt kopplat till relationsmakt: mottagarna förväntas återgälda gåvan genom att stödja kinesiska ståndpunkter, till exempel i internationella organisationer.

ANALYS

1950 blev Nordkorea och Nordvietnam de första mottagarna av Kinas "utlandsbistånd", som efter Bandungkonferensen 1955 utvidgades till att omfatta länder som nyligen avkoloniserats. Inledningsvis utgjorde biståndet ett strategiskt verktyg för att bryta Kinas internationella isolering: ekonomiskt bistånd återgäldades med diplomatiskt erkännande och vice versa. Zhou Enlai förklarade 1956 att trots sin fattigdom hjälpte Kina andra eftersom "vi har insett att ekonomiskt oberoende är av avgörande betydelse för att befästa politiskt oberoende" – alltså oberoende från väst.¹ Under en rundresa i tio afrikanska länder 1964 lanserade Zhou de "åtta principerna för kinesiskt utrikesbistånd". Grundbulten i principerna – att biståndet inte skulle vara knutet till några politiska villkor, förutom att Taiwan inte fick erkännas – gäller än idag.² Utrikesbiståndet hjälpte också Folkrepubliken att med stöd

från utvecklingsländer säkra platsen som Kinas representant i FN 1971, medan Taiwan uteslöts.

I och med att reform- och öppningspolitiken inleddes 1978 hamnade de höga biståndsutgifterna under lupp eftersom Kina – som då var ett av världens 20 fattigaste länder – behövde de knappa resurserna för sin egen ambitiösa utveckling. Men Deng Xiaoping ansåg att biståndet var strategiskt nödvändigt.³ 1980 konstaterade Kinas centralregering apropå landets anslutning till FN: "Kina har hjälpt andra länder och i gengäld fått hjälp av dem. Kinas internationella status är ouppslösligt förknippad med stödet från vänskapliga länder."⁴ Man utgick ifrån att biståndet som tidigare hade återgäldats också skulle återgäldas i framtiden. Enligt denna logik skedde återigen en kraftig ökning av det kinesiska biståndet i och med de internationella sanktionerna mot Kina efter det brutala våldet mot protesterna på Himmelska fridens torg 1989 och Taiwans försök att återinträda i FN 1990. Än i dag framhåller kinesiska tjänstemän för afrikanska ledare hur tacksamma de är mot "afrikanska vänner som stödde Kina [...] så att dess rättmätiga plats i FN kunde återställas."⁵

I kinesisk diskurs är "bistånd" ett brett definierat begrepp; nästan allt som ryms inom logiken "om du behöver det – då vi har det" kan kallas bistånd. Det kan innebära att hjälpa länder att bekämpa fattigdom, eller utländska investeringar och byggprojekt av kinesiska företag som stöds av exportsubventioner. Eftersom bistånd ofta slås ihop med handel och investeringar kan all kinesisk utvecklingsfinansiering, oavsett om den är kommersiell eller i form av gåvor, framstå som bistånd för mottagarna. Databaserna om officiellt utvecklingbistånd i Kambodja och Filippinerna omfattar till exempel både förmånliga lån och exportkrediter från Kina, som egentligen inte räknas som bistånd. Detta gör att Kinas utvecklingsbistånd framstår som större än det egentligen är, också jämfört med DAC-länderna.⁶

Kina har en pragmatisk inställning till bistånd snarare än att se på det som välgörenhet. Detta blev särskilt tydligt i början av covid-19-pandemin under våren 2020 när Kina skickade skyddsutrustning till Italien som hade försetts med budskapet "Vänskapens väg känner inga gränser". Italiens Femstjärnerörelse presenterade det som en "gåva" medan journalister anklagade Kina för att försöka framställa kommersiella intressen som generositet.⁷ Utrikesminister Wang Yi menade å sin sida att Kina bistod Italien genom att exportera medicinsk utrustning trots att det rådde brist på hemmamarknaden – vilket snarare pekade på att det var Europa som hade missförstått Kinas intentioner.⁸ Sett från Kinas perspektiv var exporten "bistånd".

När Kina ger bistånd förväntar man sig otvivelaktigt något i gengäld. Men genom att tillskriva utvecklingsländer förmågan att återgälda biståndet skapas också symboliskt jämlika relationer - en dimension som ofta förbises i väst.

NOTER

- 1 Zhou Enlai, "周恩来总理兼外交部长关于目前国际形势、我国外交政策和解放台湾问题的发言" [Uttalande av premiärminister tillika utrikesminister Zhou Enlai om den aktuella internationella situationen, Kinas utrikespolitik och frågan om Taiwans befrielse], *People's Daily*, 26 juni 1956, p. 1, <https://web.archive.org/web/20221017215437/https://m.aisixiang.com/data/24711-2.html>.
- 2 Zhou Enlai, "The Chinese Government's Eight Principles for Economic Aid and Technical Assistance to Other Countries", 15 januari 1964, <https://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/chinese-governments-eight-principles-economic-aid-and-technical-assistance-other-countries>.
- 3 Zhou Hong, "中国对外援助与改革开放30" [Kinas utlandsbistånd och 30 år av reform och öppning], *世界经济与政治* [*World Economics and Politics*], No. 511, 2008, <https://web.archive.org/web/20221017215437/https://m.aisixiang.com/data/24711-2.html>.
- 4 Party Literature Research Centre of the CCPCC (PLRC). 1982. "中共中央、国务院关于认真做好对外援助工作的几点意见 (1980年11月8日)" [Synpunkter från Kinas kommunistiska parti och statsrådet om att grundligt genomföra arbetet med utlandsbistånd (8 november 1980)]. In: 三中全会以来重要文献汇编 第1卷 [Samling av viktiga dokument sedan det tredje plenumet, volym 1], 727–29. Beijing: Renmin Chubanshe.
- 5 Xi Jinping, "习近平在中非合作论坛第八届部长级会议开幕式上的主旨演讲" [Xi Jinpings inledningsanförande vid invigningen av det åttonde ministermötet inom Forumet för samarbete mellan Kina och Afrika], *Xinhua News Agency*, 29 november 2021, <https://web.archive.org/web/20211129145105/http://politics.people.com.cn/n1/2021/1129/c1024-32294875.html>.
- 6 Development Assistance Committee of the Organisation for Economic Cooperation and Development.
- 7 M. Ferraresi, "China Isn't Helping Italy. It's Waging Information Warfare", *Foreign Policy*, 31 mars 2020, <https://foreignpolicy.com/2020/03/31/china-isnt-helping-italy-its-waging-information-warfare/>.
- 8 "王毅：将克服困难 向意方提供医疗物资援助" [Wang Yi: Vi kommer att övervinna svårigheterna och tillhandahålla medicinsk hjälp till Italien], *People's Daily Online*, 11 mars 2020, <http://world.people.com.cn/n1/2020/0311/c1002-31626485.html>.

CIVILISATION

【文明】

DAVID BANDURSKI

I KORTHET

Termen "civilisation" började användas i Europa mot slutet av 1600-talet som en fördomsfull markör på ett samhälles utvecklingsgrad. I mitten av 1900-talet hade konceptet kommit att omfatta en mängd kulturcentra runtom i världen. Detta återspeglas i FN-stadgan, som framhöll att "civilisationens olika huvudformer" skulle representeras i Internationella domstolen. Termen introducerades i Kina genom japanska översättningar i slutet av 1800-talet och förknippades då med modernisering och ett förkastande av såväl traditionell kinesisk som minoriteters kultur.

Sedan början av 2000-talet har Kinas kommunistiska ledarskap gjort en dramatisk helomvändning och börjat omfamna den gamla kinesiska kulturen som en källa till legitimitet. Under Xi Jinping framställer sig partiet som arvtagare till en forntida kultur vars kulmen är en helt ny form av modernisering, som har sin grund i en kinesisk variant av marxism och är överlägsen den västerländska moderniseringen. Kina positionerar sig som en unik forntida civilisation och ett alternativ till den "västerländska kapitalistiska civilisationen", och ser sig samtidigt som en global ledare. I denna dualism sammanblandas landets multipolära ambitioner med FN:s inkluderande diskurs.

ANALYS

Begreppet civilisation uppstod i antikens Grekland och Kina ungefär samtidigt – för cirka 2500 år sedan – som ett sätt att särskilja mellan (de egna) "civiliserade" kulturerna och andra "barbariska" kulturer.¹ I sin moderna tappning användes begreppet i Europa under upplysningstiden, från slutet av 1600-talet till senare delen av 1700-talet, för att beteckna ett samhälle med lagar, handel, förnuft och seder. Det återgick under den europeiska kolonialtiden till sin forna betydelse för att rättfärdiga europeiska erövringar av folk som påstoddes vara underlägsna.

Det var i detta sammanhang som det moderna begreppet kom till Kina under 1800-talet, när europeiska länder började dela upp Kina mellan sig, vilket de rättfärdigade genom att hävda att Kina var en underutvecklad civilisation. Samtidigt som de brottades med denna nya situation återanvände kinesiska tänkare ett äldre begrepp, *wenming* (文明), för att beteckna "civilisation" i 1800-talets europeiska bemärkelse. Framstående kinesiska tänkare använde det för att anamma socialdarwinistiska idéer som rangordnade civilisationer. I tron att deras egen traditionella kultur – eller civilisation – var efterbliven, förespråkade de en ny kinesisk nationalism baserad på "välstånd och makt" (富强).² Regeringarna som styrde Kina från och med slutet av 1800-talet, däribland Guomindang från 1912 till 1949, angrep traditionell kultur och religion, inklusive traditionella skriftliga uttryckssätt.³

När Mao Zedong och hans kinesiska kommunistparti kom till makten försvann begreppet "civilisation" i stort sett från den officiella diskursen eftersom man fokuserade på att bekämpa imperialismen och borgerligt inflytande genom sovjetinspirerad marxism. Detta kulminerade i kulturrevolutionen (1966–1976), när Mao rensade ut alla som skulle kunna "korrumpera massorna (...) med de exploaterande klassernas gamla idéer, gamla kultur, gamla seder och gamla vanor". Konfucianska tempel och texter blev de främsta måltavlorna för förödelser. Resultatet blev en orgie av kulturell förstörelse, med bestående skadeverkningar på den traditionella kinesiska kulturen, som under 2000-talet skulle få en central roll för partiets legitimitet.

När den maoistiska eran upphörde 1978 lanserades begreppet "andlig civilisation" (精神文明), som betonade Kinas behov av moralisk utveckling, vid sidan av materiell modernisering, för att fostra idealistiska, etiska, kultiverade och disciplinerade socialistiska medborgare. Under de följande tre decennierna blev "civiliserat" beteende, från allmän hygien till korrekt internetanvändning, fokus för kampanjer som samordnades av Central Civilisation Office.⁴ Under Hu Jintao (2002–2012) utvidgades denna satsning till att omfatta "civiliserade" städer och "civiliserat" beteende online, vilket förenade social etikett med politisk regel efterlevnad.

Sedan Xi Jinping kom till makten har begreppet civilisation upphöjts till en syntes av Kinas kulturella storhet. Enligt den gängse uppfattningen i Kina sträcker sig den kinesiska civilisationen 5 000 år tillbaka i tiden. Denna idé baseras på skrifter om en halvmytisk dynasti, Xia. Att regeringen söker bevis för Xia-dynastins existens, har mycket att göra med dagens civilisationspolitik.⁵

Allt detta har ett tydligt politiskt mål, där forntida storhetstider får utgöra grunden i ett historiebygge som leder fram till partiets oantastliga legitimitet. Kinas uråldriga civilisation påstås sträcka sig fram till idag och kulminera i det som kommunistpartiet sedan november 2021 benämner "en ny form av mänsklig civilisation" – en samman-smältning av forntida kinesiska kulturelement med en ny marxistisk modernitet. Detta narrativ framstår som allra tydligast inom ramen för Xis 'globala civilisationsinitiativ' (Global Civilisation Initiative, GCI) från 2023, som främjar en kulturrelativistisk syn på mänskliga rättigheter. GCI framhäver Kinas civilisationsmodell som en överlägsen väg mot global utveckling, som överträffar västs modernitet.

NOTER

- 1 I Kina förekommer termen *hua-yi* ("kinesisk barbar") i många texter från denna period. Begreppet *hua* är i sig själv talande. Den används idag som synonym för "Kina" eller "kineser", men ursprungligen betydde den prakt eller förfining, i kontrast till okultiverade och primitiva främlingar. I antikens Grekland beskrev Herodotos det grekiska motståndet mot Persien som en kamp mellan civilisationen och "barbaroi".
- 2 M. L. Cohen, "Being Chinese: The Peripheralization of Traditional Identity", *Daedalus* 120, no. 2 (1991), pp. 113–34.
- 3 Hu Shi, "Our Attitude Toward Modern Western Civilization", 1926. Primary Source Document with Questions (DBQs), Columbia University, https://afe.easia.columbia.edu/ps/cup/hushi_western_civ.pdf.
- 4 "中央文明办确定今年10项重点工作" [Centrala civilisationskontoret identifierar 10 centrala uppgifter för året], *Wenming.cn*, 15 januari 2016, https://web.archive.org/web/20160314024038/www.wenming.cn/specials/zxdj/2016wmbzrh/yw_wmbzrh/201601/t20160115_3089937.shtml.
- 5 State Council Information Office, "Physical Evidence Found for 5,000 Years of Civilization", 29 maj 2018, https://web.archive.org/web/20250212163603/http://english.scio.gov.cn/press-room/2018-05/29/content_51528874.htm.

CIVILSAMHÄLLET

【公民社会】

KATJA DRINHAUSEN

I KORTHET

Artikel 35 i den kinesiska konstitutionen ger kinesiska medborgare rätt till mötes- och föreningsfrihet. Formuleringen är slående lik artikel 20 i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, som garanterar mötes- och föreningsfrihet och lägger grunden för ett civilsamhälle bestående av icke-statliga organisationer. EU definierar civilsamhället som "individer och grupper som utför social verksamhet och som är fristående från staten och myndigheterna".¹

Ett liknande åtagande om oberoende från staten finns inte i Kina då det skulle strida mot kommunistpartiets övergripande politiska princip om att partiet ska leda i alla frågor, vilket kodifieras i artikel 1 i den kinesiska konstitutionen. Denna princip återspeglas i regleringen och i de olika aktörerna i det kinesiska samhället. Kinas ledarskap har aldrig anammat termen "civilsamhälle" i sin inhemska politiska kommunikation. Parti- och statligt organiserade NGO:er (GONGO) spelar fortfarande en stor roll i Kina, trots framväxten av privatdrivna NGO:er och stiftelser sedan 1980-talet. Myndigheterna har fokuserat på att reglera denna växande sektor och på att säkerställa att alla sociala organisationer (社会组织) övervakas och knyts till partiet och statliga organ. Sociala organisationer förväntas samarbeta med myndigheterna och driva statens politiska agenda, snarare än verka som oberoende aktörer.

ANALYS

Xi Jinping har påpekat att sociala organisationer bör delta i att lösa olika samhällsfrågor som del i ett nytt innovativt sätt att styra samhället.² Men varken Xi eller någon högt uppsatt tjänsteman talar i termer av "civilsamhälle" (公民社会 / 民间社会), då detta begrepp aldrig fått fäste i den officiella diskursen. Även om termen civilsamhälle ibland används i Kinas internationella kommunikation är partiets uppfattning om civilsamhället mycket tydlig: det ska ledas av staten.³

Innan Kinas reform- och öppningspolitik inleddes på 1980-talet, dominerades sektorn av de stora partiledde massorganisationerna som All-China Federation of Trade Unions och partiledde gräsrotsorganisationer. Dessa spelar fortfarande en framträdande roll, med en monopolställning i en rad frågor och ansvar för nationell samordning. Att bilda oberoende fackföreningar eller religiösa samfund är fortfarande förbjudet.⁴

Med moderniseringarna under 1990-talet följde dock en rad samhällsproblem och ökad efterfrågan på olika samhällstjänster för att fylla det tomrum som staten hade lämnat. Ett civilsamhälle har vuxit fram i Kina, även om aktörerna som utgör det förändrats över tid. NGO:er och privata stiftelser spelar en allt viktigare roll både inom landet och utomlands.

I slutet av 2000-talet och början av 2010-talet skedde en snabb professionalisering av sektorn, med påverkansarbete, människorättsjurister och samarbeten med internationella aktörer. Internet och sociala medier blev en plattform för samarbete och nätverkande mellan regioner och sakfrågor. Detta väckte farhågor i Peking om att civilsamhället kunde utgöra ett hot mot den politiska stabiliteten. Som dokument nr 9 uttryckte det: "Under de senaste åren har idén om civilsamhället anammats av västerländska anti-Kina-krafter..."⁵

Mitten och slutet av 2010-talet präglades av upprepade tillslag mot civilsamhället, särskilt mot organisationer som arbetade för mänskliga rättigheter. Myndigheterna fokuserade genom lagstiftning och institutionella reformer på att begränsa möjligheterna till självorganisering och tyglade därigenom en sektor som hade utvecklats utom KKP:s kontroll. Idag är regeringens främsta mål att mobilisera och kanalisera samhällets resurser för att uppnå partiets mål, bland annat genom att upphandla specifika tjänster av olika samhällsaktörer (政府购买社会服务).

Civilsamhället hålls i ett kort koppel: alla NGO:er ska övervakas av statliga organisationer och regelefterlevnad kontrolleras genom betygssystem. Sedan 2015 pågår en kampanj för att bilda particeller inom de sociala organisationerna och säkerställa att partimedlemmar rekryteras till organisationerna så att de knyts närmare till partistaten.⁶ Samtidigt har internationella aktörers verksamhet blivit allt hårdare reglerad.

Lagen om utländska NGO:er, som trädde i kraft i januari 2017, inordnade utländska NGO:er i ett dubbelt övervakningssystem under polisen och en statlig tillsynsenhet.⁷ Den nationella säkerhetslagen i

Hongkong har ytterligare försvårat internationella utbyten och samarbeten med kinesiska civilsamhällesorganisationer sedan den trädde i kraft den 1 juli 2020, genom att införa det mycket vagt definierade brottet "maskopi" med utländska aktörer. I FN arbetar Kina för att begränsa NGO:ers roll och status, i enlighet med synen på staten som den enda legitima företrädaren för det kinesiska samhället.⁸

NOTER

- 1 EUR-Lex, "Civil Society Organisation", *EUR-Lex* (no date), https://web.archive.org/web/20220420111552/https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:civil_society_organisation.
- 2 Qing Lianbin, "习近平总书记创新社会治理的新理念新思想" [Generalsekretare Xi Jinpings nya koncept och tänkande för skapandet av en ny form av samhällsstyrning], *people.cn*, 17 augusti 2017, <https://web.archive.org/web/20220331215938/http://theory.people.com.cn/n1/2017/0817/c83859-29476974.html>.
- 3 Office of the Central Committee of the Chinese Communist Party, "关于改革社会组织管理制度促进社会组织健康有序发展的意见" [Utlåtande om styrsystemet för sociala organisationer i syfte att främja en hälsosam och välordnad utveckling av de sociala organisationerna], *Central People's Government of the People's Republic of China*, 21 augusti 2016, https://web.archive.org/web/20220331215934/http://www.gov.cn/gongbao/content/2016/content_5106178.htm.
- 4 China Labour Bulletin, "Workers' Rights and Labour Relations in China", *China Labour Bulletin*, 13 augusti 2020, <https://web.archive.org/web/20221111233120/https://clb.org.hk/content/workers%E2%80%99-rights-and-labour-relations-china>.
- 5 "Document 9: A ChinaFile Translation", *ChinaFile*, 8 november 2013, <https://web.archive.org/web/20221112215756/https://www.chinafile.com/document-9-chinafile-translation>.
- 6 Office of the Central Committee of the Chinese Communist Party, "关于加强社会组织党的建设工作的意见" [Opinion on Strengthening the Establishment of Party Cells in Social Organisations], *people.cn*, 29 september 2015, <https://web.archive.org/web/20220331215914/http://dangjian.people.com.cn/n/2015/0929/c117092-27645046.html>.
- 7 "Fact Sheet on China's Foreign NGO Law", *ChinaFile*, 1 november 2017, <https://web.archive.org/web/20221109091439/https://www.chinafile.com/ngo/latest/fact-sheet-chinas-foreign-ngo-law>.
- 8 "The Costs of International Advocacy, China's Interference in United Nations Human Rights Mechanisms", *Human Rights Watch*, 5 september 2017, <https://web.archive.org/web/20221113122219/https://www.hrw.org/report/2017/09/05/costs-international-advocacy/chinas-interference-united-nations-human-rights>.

DATASÄKERHET

【数据安全】

JERKER HELLSTRÖM

I KORTHET

Den exponentiella utvecklingen av digital teknik har skapat nya utmaningar kring skydd av data från missbruk, förlust och obehörig åtkomst. I liberala demokratier är datasäkerhet nära kopplad till personlig integritet, som regleras av lagar som betonar transparens och samtycke. Även om Kina har dragit stora ekonomiska och tekniska fördelar av den digitala revolutionen, ser partistaten samtidigt utvecklingen som ett betydande hot. I takt med att den digitaliserade ekonomin har drivit på en maktförskjutning från regeringar till datadrivna företag, har Kinas strategi för datasäkerhet blivit allt närmare kopplad till målet att upprätthålla statlig kontroll.

Kinesisk datalagstiftning ställer krav på datalokalisering och strikt statlig tillsyn för att stärka den nationella säkerheten och samtidigt minska beroendet av utländsk teknik. Cybersäkerhetslagen från 2017 kräver till exempel tillstånd från statliga myndigheter för överföring av vissa data till utlandet. Trots en rad nya lagar uttrycker utländska företagare och rättsexperter fortfarande en oro över bristen på tydlighet i reglerna för gränsöverskridande dataflöden.¹

ANALYS

2017 hävdade The Economist att data gått om olja som världens mest värdefulla resurs.² Sedan dotcom-bubblan sprack har internetföretag använt enorma mängder data i marknadsföringssyfte, vilket i sin tur drivit på utvecklingen av AI-tjänster och skapat enorma förmögenheter och makt, enligt tidskriften.

Detta skifte har inte gått det kinesiska kommunistpartiet förbi. Partiet ser data som mer än en handelsvara, och betecknar sedan 2019 "data" som en avgörande produktionsfaktor, vid sidan av mark, arbetskraft, kapital och teknik.³ Redan på 1990-talet började man investera kraftigt i "informatisering" (信息化) som en del av ett program för att bygga upp digital infrastruktur, stärka den inhemska teknikindustrin

och främja nationell säkerhet. Data blev en strategisk tillgång för att främja nationella intressen.

Den kinesiska partistatens strävan efter att kontrollera data har förstärkts och förankrats i lagstiftningen under de senaste åren. Cybersäkerhetslagen (2017) lade grunden genom att ställa krav på cybersäkerhet och datalokalisering för operatörer av kritisk informationsinfrastruktur. Detta följdes av dataskyddslagen och lagen om skydd av personuppgifter, som båda antogs 2021. Denna lagstiftning stärker statens kontroll genom att garantera regeringens tillgång till information, föreskriva säkerhetskontroller för gränsöverskridande överföringar av "viktiga data" och införa nya strikta krav på privata företag. Ytterligare skärpningar följde i april 2023 när den uppdaterade antispyonagelagen förbjöd överföring av alla data med koppling till "nationell säkerhet och nationella intressen".⁴ Sådana breda och svepande formuleringar gör det mycket svårt för internationella företag att genomföra due diligence, eller tillbörlig aktsamhet.

De inhemska ambitionerna återspeglas också i landets ansträngningar att forma hur data diskuteras internationellt. Kinas utrikesminister Wang Yi lanserade 2020 det globala datasäkerhetsinitiativet ("Global Data Security Initiative", 全球数据安全倡议), som kom före Xi Jinpings andra globala initiativ men har rönt mindre uppmärksamhet. Ett uppenbart syfte med GDSI var att bemöta farhågor i väst kring kinesisk teknik, inte minst inom 5G. I det korta uttalandet om initiativet betonades vikten av en "objektiv och rationell inställning", samtidigt som det försvarade Kinas krav på datalokalisering.

Synen på data som en säkerhetsfråga har blivit allt mer framträdande i Kinas rättssystem. Datasäkerhet lades formellt till som en av tjugo huvudkategorier i Xi Jinpings koncept "omfattande nationell säkerhet" 2025, och betraktas därmed officiellt som likvärdigt med politisk, militär och ekonomisk säkerhet.⁵ Breddningen av det nationella säkerhetskonceptet reflekterar en oro för att utländsk tillgång till data skulle kunna undergräva Kinas politiska system och ekonomiska stabilitet. Kommunistpartiets fokus på säkerhet har blivit en viktig källa till spänningar med Europa. Europeiska kommissionens ordförande Ursula von der Leyen har kallat Kinas datasäkerhetsbestämmelser "överdrivna" och uttryckt oro över bristen på tydlighet i det kinesiska regelverket.

I takt med att fler av Kinas partnerländer i det globala syd väljer kommunikationsteknik och uppkopplade enheter från kinesiska företag, börjar också vissa av de farhågor om datasäkerhet som framförts i västvärlden att få genomslag i dessa länder. Ett uppmärksammat

exempel var franska Le Mondes avslöjande 2018 om att Kina skulle ha installerat avlyssningsutrustning i Afrikanska unionens huvudkontor i Addis Abeba.⁶

Kinesisk teknik får emellertid främst positiva omdömen i länderna i globala syd där den uppfattas som relativt prisvärd och användarvänlig. 4G-utbyggnad med kinesisk nätverksutrustning eller "Safe City"-program för digital övervakning blir exempelvis sällan öppet ifrågasatta i Afrika och Latinamerika.

NOTER

- 1 European Council, "25th EU-China Summit: EU Press Release", 24 juli 2025, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/07/24/25th-eu-china-summit-eu-press-release/>.
- 2 The Economist, 'The world's most valuable resource is no longer oil, but data,' 6 maj 2017, <https://archive.vn/nlbtck>.
- 3 Peking University, Guanghua School of Management, "《研究简报》第171期 《“十四五”数字经济发展规划》解读——加快推进数据要素市场化建设 充分发挥数据要素作用" [Forskningsrapport nr 171: Tolkning av "Planen för utvecklingen av den digitala ekonomin under den 14:e femårsplanen" – Påskynda uppbyggnaden av en marknadsbaserad struktur för data som en produktionsfaktor och fullt ut utnyttja data som produktionsfaktor], mars 2022, https://www.gsm.pku.edu.cn/thought_leadership/info/1007/2747.htm.
- 4 Standing Committee of the National People's Congress, "中华人民共和国反间谍法" [Folkrepubliken Kinas antispionagelag], 2023, https://web.archive.org/web/20250519041607/https://www.gov.cn/yaowen/2023-04/27/content_5753385.htm.
- 5 Ministry of National Defence of the People's Republic of China, "《新时代的中国国家安全》白皮书" ["China's National Security in the New Era" White Paper], 12 maj 2025, <https://web.archive.org/web/20250515020010/http://www.mod.gov.cn/gfbw/fghwx/bps/16385614.html>.
- 6 J. Tilouine, "A Addis-Abeba, le siège de l'Union africaine espionné par les Chinois" [Afrikanska Unionens högkvarter i Addis Abeba har utsatts för kinesiskt spionage], Le Monde, 26 januari 2018, https://web.archive.org/web/20180217043316/https://www.lemonde.fr/afrique/article/2018/01/26/a-addis-abeba-le-siege-de-l-union-africaine-espionne-par-les-chinois_5247521_3212.html.

DEMOKRATI

【民主】

KATJA DRINHAUSEN

I KORTHET

I Kina refererar begreppet demokrati till det marxist-leninistiska systemet med folkets demokratiska diktatur och demokratisk centralism, där folkmajoritetens vilja representeras av kommunistpartiet. Partiet särskiljer uttryckligen "socialistisk demokrati med kinesiska särdrag" från liberal demokrati, som man anser är oförenlig med Kinas unika förhållanden. Även om kinesiska medborgare kan rösta i lokala val för att välja sina företrädare, definieras Kinas kommunistparti (KKP) i landets konstitution som det enda regeringspartiet, med makt att styra över alla lagstiftande och statliga organ.

Trots att Kina saknar ett flerpartisystem, där offentlig makt baseras på återkommande val genom allmän rösträtt, definierar kommunistpartiet sig självt som i grunden demokratiskt. Genom "konsultativ demokrati" (协商民主) tar KKP formellt hänsyn till olika samhällsgruppers intressen. Partiets legitimitet vilar i huvudsak på dess förmåga att garantera allmän ordning, välstånd och säkerhet. I och med sina framgångar med ekonomisk tillväxt, folkhälsa och välfärd kan partiet i allt högre grad presentera detta som en överlägsen politisk modell i ett internationellt sammanhang. Som Xi Jinping konstaterade 2017: "Kinas socialistiska demokrati är den mest heltäckande, genuina och effektiva demokratin."¹

ANALYS

Termen "demokrati" (民主) har i en kinesisk kontext sina rötter i marxist-leninistisk ideologi. Begreppet har varit en integrerad del i kommunistpartiets retorik ända sedan dess grundande, vilket återspeglas i KKP:s ursprungliga uppdragsbeskrivning att bygga en "folkets demokrati". Xi myntade 2019 begreppet "helprocessdemokrati", genom vilken KKP tar in synpunkter både inifrån och utanför partiet och "möjliggör för folket att utöva sin rätt att vara landets härskare".²

Idén om Kina som demokratisk stat vilar på tre pelare: Partiet är demokratiskt, därmed är Kina också det. Större politiska

beslut fattas av centrala partiorgan genom "demokratisk centralism", men diskuteras på alla nivåer i formaliserade "demokratimöten" ("democratic life meetings").³ Regler utfärdade 2020 definierar "centrum" ännu tydligare och föreskriver Xi Jinpings tänkande som grundval vilket således begränsar avvikelser från den ideologiska vägledningen uppifrån.⁴

Kinesiska medborgare kan rösta. I artiklarna 2 och 3 i Kinas konstitution står att medborgarna utövar sin makt genom folkkongresserna (Kinas lagstiftande organ), vilka utnämns genom demokratiska val. Enligt vallagen har alla medborgare över 18 år rätt att rösta på representanter på läns- och stadsdelsnivå, och att ställa upp i val. Kandidater till folkkongresserna är emellertid i allmänhet utvalda på förhand av partiet, och konstitutionen klargör att Folkrepubliken Kina är en socialistisk stat där kommunistpartiet har monopol på den politiska makten.⁵

KKP beaktar olika intressenter och deras synpunkter. Kinesiska folkets politiskt rådgivande konferenser (CPPCC) fungerar formellt som den huvudsakliga kanalen för konsultativ demokrati. Genom "flerpartisamarbete" med åtta mindre så kallade "demokratiska partier" och synpunkter som samlas in från allmänheten (även online) beaktar KKP olika intressenters åsikter, förutsatt att de inte ifrågasätter partiets politiska prioriteringar.

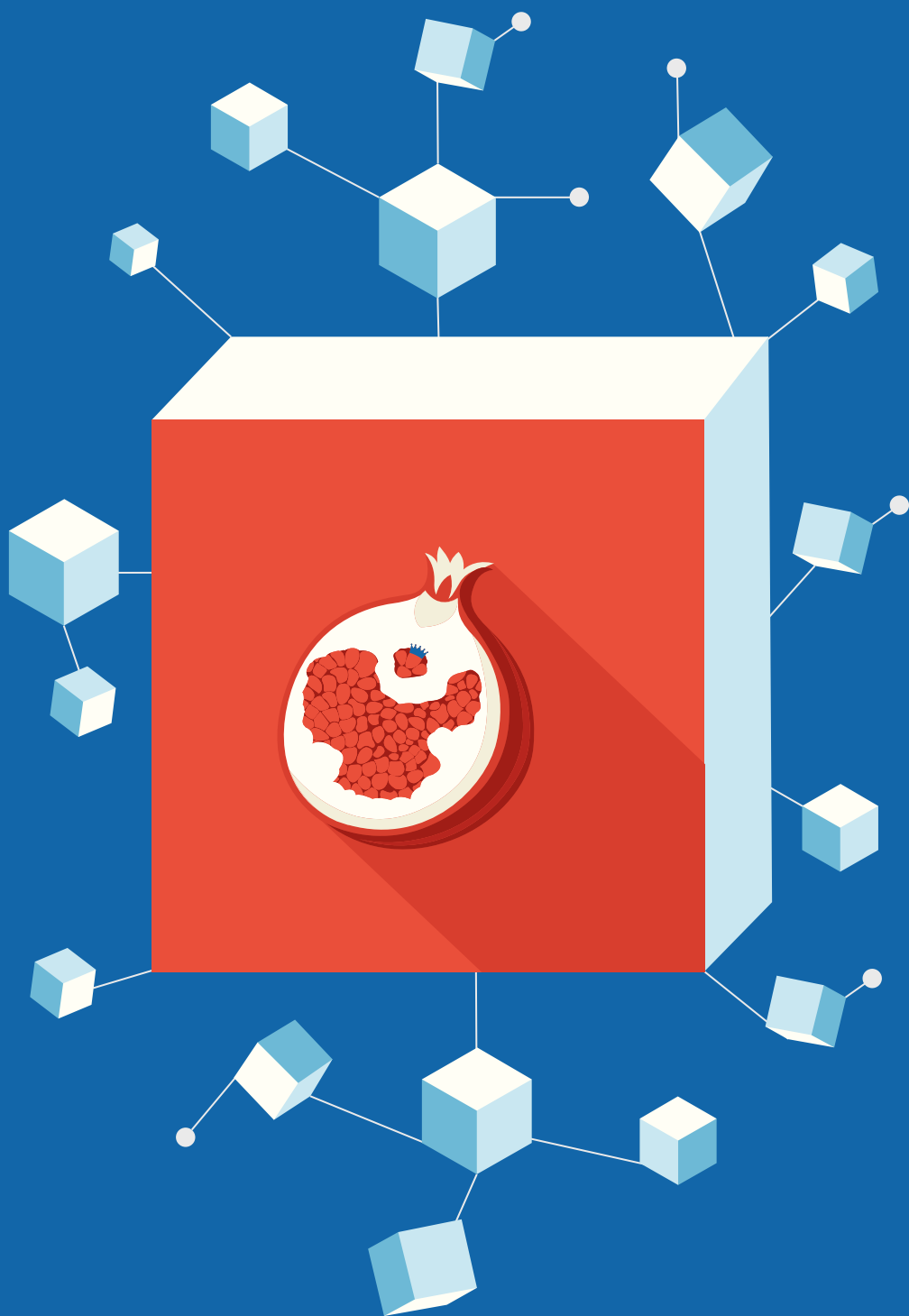
Idealbilden av en konsensusorienterad, effektiv demokrati under partiets centraliserade ledning ställs i kontrast med en västerländsk demokrati, som beskrivs som konfrontativ och oförutsägbar. Kinas politiska system framställs som det enda som passar landets unika förhållanden. Men denna idé har inte alltid stått oemotsagd. Studentprotesterna 1989 krävde en reform av Kinas politiska system, som skulle omfatta inslag av liberal demokrati. I efterdyningarna av protesterna försvann dock begreppet från den politiska debatten i Kina.

Den 16:e partikongressen 2002 konstaterade att parti-intern demokrati var "partiets livsnerv". Ledande ideologer började använda begreppet demokrati igen, om än med brasklappen "inom partiet".⁶ I slutet av 2000-talet och början av 2010-talet förekom en öppen diskussion i kinesiska medier om behovet av att stärka demokratin och öka mångfalden bland kandidater i lokalvalen, även om den var begränsad till parti-intern demokrati som var förenlig med Kinas enpartisystem.⁷ Oberoende kandidater ställde upp i val med viss framgång. I de lokala valen 2011 försökte kandidater som arbetade för medborgerliga rättigheter ställa upp under mottot "En person, en röst, tillsammans förändrar vi Kina".⁸

Efter att Xi Jinping kom till makten 2012 inkluderades "demokrati" som en av de tolv grundläggande socialistiska värderingarna.⁹ Detta innebar dock inte en mer liberal inställning till demokrati. Experiment med politiskt deltagande tilläts inte längre, medan oberoende kandidater greps och fängslades. Dokument nr. 9 som cirkulerades 2013 definierade liberal demokrati som ett hot mot regimen. Koncept som konstitutionell demokrati, maktodelning och ett oberoende rättsväsende avfärdades numera som "felaktigt ideologiskt tänkande" som måste motarbetas med kraft.¹⁰ Liberala värderingar utpekades som den grundläggande orsaken till de långvariga protesterna i Hongkong 2019, som bemöttes med ny lagstiftning och omfattande reformer av valsystemet för att säkerställa att endast "patrioter" som stöder Pekings politik får ställa upp i val.¹¹

NOTER

- 1 "China's Socialist Democracy the Most Effective: Xi", *Xinhua News Agency*, 18 oktober 2017, https://web.archive.org/web/20211126025111/http://www.xinhuanet.com/english/2017-10/18/c_136688445.htm.
- 2 "习近平：中国的民主是一种全过程的民主" [Xi Jinping: Kinas demokrati är en helprocessdemokrati], *Baidu*, 3 november 2019, <https://web.archive.org/web/20220401070207/https://baijiahao.baidu.com/s?id=1649154966826521697&wfr=spider&for=pc>.
- 3 CCP Member Network Site (共产党员网), "民主生活会" [Demokratimöten], www.12371.cn, n.d., <https://web.archive.org/web/20260403194705/https://www.12371.cn/special/khzmzshh/>
- 4 H. Snape, "New Regulations for the Central Committee: Codifying Xi Era Democratic Centralism", *China Law Translate*, 1 december 2020, <https://web.archive.org/web/20221024105718/https://www.chinalawtranslate.com/en/new-regulations-for-the-central-committee-codifying-xi-era-democratic-centralism/>.
- 5 Constitution (2018); National People's Congress, "中华人民共和国全国人民代表大会和地方各级人民代表大会选举法" [Election Law for the National People's Congress and Local People's Congresses at All Levels of the People's Republic of China] (antagen 17 oktober 2020), 19.11.2020, <http://www.npc.gov.cn/npc/c30834/202011/2592e6f7bc0c46f19b5af09136efacab.shtml>.
- 6 "《学习时报》刊载署名文章：民主是个好东西" [Signerad artikel i Xuexi Shibao: Demokrati är en bra sak], *China News*, 5 januari 2007, <https://web.archive.org/web/20220331215823/https://www.chinanews.com.cn/gn/news/2007/01-05/849263.shtml>.
- 7 Wang Changjiang, "不要误读党内民主与人民民主的关系" [Do Not Misinterpret the Relationship Between Inner-Party Democracy and Popular Democracy], *people.cn*, 28 augusti 2014, <https://web.archive.org/web/20220331220208/http://theory.people.com.cn/n/2014/0828/c83861-25555061.html>.
- 8 D. Bandurski, "Changing China: One Vote, One Person", *China Media Project*, 8 juni 2011, <https://web.archive.org/web/20220331215838/https://chinamediaproject.org/2011/06/08/changing-china-one-vote-one-person/>.
- 9 B. Han, "How Much Should We Read into China's New 'Core Socialist Values'?", *Council on Foreign Relations*, 6 juli 2016, <https://web.archive.org/web/20220128183842/https://www.cfr.org/blog/how-much-should-we-read-chinas-new-core-socialist-values>.
- 10 Zhang Ziyang, "周强：要敢于向西方“司法独立”等错误思潮亮剑" [Zhou Qiang: Våga konfrontera felaktiga västerländska idéströmningar som "rättsväsendets oberoende"], *The Paper*, 14 januari 2017, https://web.archive.org/web/20220914215407/https://www.thepaper.cn/newsDetail_forward_1600659.
- 11 "香港教育“杀毒”，不能再等了" [Det är hög tid att "rensa ut viruset" ur Hongkongs utbildningssystem], *People's Daily International Edition*, 7 augusti 2020, <https://web.archive.org/web/20220331215943/http://paper.people.com.cn/rmrbhwb/images/2020-07/08/03/rmrbhwb2020070803.pdf>.

ETNISKA MINORITETER 【少数民族】

JERKER HELLSTRÖM

I KORTHET

I FN-sammanhang hänvisar begreppet etnicitet ofta till en grups gemensamma ursprung, språk, sedvänjor och tro, men kan endast definieras subjektivt och godtyckligt.¹ Begreppet etniska minoriteter är en social konstruktion som uppstod i samband med skapandet av nationalstaten, som byggdes upp kring en konstruerad nationalitet eller en etnisk majoritet.

Det kinesiska kommunistpartiet har delat in Kinas befolkning i etniska grupper, eller nationaliteter, bestående av 55 minoriteter och majoritetsgruppen *han* (汉族) – som i sig är en konstruktion från slutet av 1800-talet.² I Kinas folkräkning 2021 tillhörde 125 miljoner invånare – nästan 9 procent av befolkningen – de officiella minoritetsgrupperna, såsom mongoler, tibetaner och uigurer.³

Kinas etniska mångfald och dess stora territorium är delvis ett resultat av tidigare erövringar. Eftersom denna historiska expansionism inte överensstämmer med den officiella bilden av en i grunden fredlig kinesisk civilisation, hävdar partiet att man styr ett "sedan urminnes tider enat multietniskt land".⁴

ANALYS

Efter att Republiken Kina grundades 1912 föreslog dess första president Sun Yat-sen att landet skulle bestå av en union av fem nationaliteter, eller etniska grupper (*minzu*, 民族); *han*, manchuer, mongoler, muslimer (gruppen *hui*) och tibetaner. Denna struktur ersattes snart med begreppet *Zhonghua minzu* (中华民族) – den kinesiska nationen, folket eller "rasen" – en superetnicitet med ett förmodat gemensamt ursprung som fortfarande är en central del av partiets etnicitetsretorik.

Under sina första år övervägde kommunistpartiet att tillåta minoriteterna att bli självständiga från Kina.⁵ Efter grundandet av Folkrepubliken 1949 inledde den kinesiska staten dock ett "etniskt klassificeringsprojekt", som forskare har beskrivit som en av 1900-talets största koloniseringsåtgärder.⁶ Projektet delade in befolkningen i etniska grupper enligt Josef Stalins kriterier: gemensamt språk, territorium, ekonomi och psykologisk natur. De flesta nationaliteter klassificerades på 1950-talet och 1979 uppgick antalet folkgrupper till dagens 56.

Flera av de etniska minoriteter som är officiellt erkända av den kinesiska staten omfattar också stora grupper som lever utanför Folkrepublikens gränser, såsom etniska kazaker, kirgizer och tadzjiker. Vissa av de etniska grupper som förekommer i stor omfattning utanför Kina har inte inkluderats bland Kinas 55 officiella minoriteter. Dessa inkluderar hakka (som kategoriseras som han) och hmong (som har inkluderats i miao-minoriteten).

De etniska minoriteterna framställs idag i den officiella diskursen som unika, men förenade med han-majoriteten som en del av den "kinesiska nationen". I detta begrepp ligger ett anspråk på auktoritet över minoritetsgrupperna som överskrider nationella gränser, eftersom även utländska medborgare med hankinesiskt ursprung – men i ökande grad även från de andra etniska minoriteterna – omfattas av vad partiet betecknar som "kinesiskt".⁷ Den kinesiska regeringen räknar också gaoshan (高山族) i Taiwan som en av Kinas etniska minoriteter. I gaoshan ingår 16 folkgrupper som den taiwanesiska regeringen officiellt har erkänt som urfolk.⁸ Den kinesiska regeringen hävdar å sin sida att det inte finns några ursprungsfolk i Kina, eftersom den då skulle behöva kännas vid landets koloniala historia.⁹

Kinas minoriteter har traditionellt betraktats som primitiva och till och med underlägsna, inte minst av den styrande han-eliten.¹⁰ I officiella kanaler framställs minoriteter ofta i stereotypa termer och som väsensskilda från majoriteten, där de dansar, sjunger och är klädda i traditionella dräkter. Detta gäller även delegater till Nationella folkkongressen, Kinas lagstiftande församling".¹¹

Den kinesiska konstitutionen fastslår att Kinas nationaliteter är jämlika. I dagens officiella diskurs heter det att de står lika nära varandra som "frön i ett granatäpple".¹² Enligt konstitutionen har alla etniska grupper "frihet att använda och utveckla sina egna talade och skrivna språk och att bevara eller reformera sina egna traditioner och seder".

I praktiken utsätts dock de etniska minoriteterna i allt högre grad för en "andra generationens etniska politik" (第二代民族政策). Detta

politiska ramverk betonar en enad nationell identitet och innebär en kraftig inskränkning av minoriteternas rätt till den egna kulturen, språket och identiteten.¹³ Minoritetsgrupperna saknar meningsfullt politiskt inflytande. Få av dem är över huvud taget representerade i centralkommittén och det är sällsynt att medlemmar av de etniska minoriteterna når de högre politiska maktpositionerna.

NOTER

- 1 H. V. Condé, *A Handbook of International Human Rights Terminology*, 1990, <https://web.archive.org/web/20220901022023/http://unstats.un.org/unsd/demographic/sconcerns/popchar/Ethnicitypaper.pdf>.
- 2 F. Dikötter, "Race in China", In: P. Nyíri and J. Breidenbach (eds.), *China Inside Out: Contemporary Chinese Nationalism and Transnationalism*, Budapest: Central European University Press, 2005, <https://books.openedition.org/ceup/1236?lang=en#tocfromIn1>.
- 3 "第七次全国人口普查数据结果十大看点" [De tio viktigaste punkterna i resultaten från den sjunde nationella folkräkningen], https://web.archive.org/web/20220911094456/http://www.xinhuanet.com/politics/2021-05/11/c_1127433978.htm; G. Tuttle, "How Beijing Represses Minorities: China's Race Problem", *Foreign Affairs*, Vol. 94, No. 3, maj/juni 2015.
- 4 State Council Information Office, "中国的少数民族政策及其实践" [Kinas minoritetspolitik och dess tillämpning], 1 september 1999, https://web.archive.org/web/20220517234744/http://un.china-mission.gov.cn/chn/zt/xzwt/199909/t19990901_8363255.htm; "《民族团结》党的民族宗教政策法规" ["Etnisk enighet": Lagarna och reglerna som underbygger partiets politik i frågor om etnicitet och religion], *The Paper*, 22 september 2021, https://web.archive.org/web/20221102225104/https://m.thepaper.cn/baijiahao_14615939.
- 5 M. Fiskesjö, "The Legacy of the Chinese Empires Beyond 'The West and the Rest'", *Education About Asia*, Vol. 22, No. 1 (2017), pp. 6-7.
- 6 N. Tapp, "In Defence of the Archaic: A Reconsideration of the 1950s Ethnic Classification Project in China", *Asian Ethnicity*, Vol. 3, No. 1 (2002), pp. 63-84.
- 7 O. Almén, "The Chinese Communist Party and the Diaspora – Beijing's Extraterritorial Authoritarian Rule", *otalförsvarets forskningsinstitut*, mars 2020, <https://www.foi.se/rest-api/report/FOI-R--4933--SE>.
- 8 S. R. Roberts, *The War on the Uyghurs: China's Internal Campaign Against a Muslim Minority*, Princeton University Press, 2020, p. 60; Council of Indigenous Peoples, "原住民族16族簡介" [Kort presentation av de 16 ursprungsfolken], <https://web.archive.org/web/20221006221343/https://www.cip.gov.tw/zh-tw/tribe/grid-list/index.html?cuid=8F19BF08AE220D65>.
- 9 International Work Group for Indigenous Affairs, "China", *iwgia.org*, <https://web.archive.org/web/20220812151352/https://www.iwgia.org/en/china.html>.
- 10 S. D. Blum, "Portraits of 'Primitives': Ordering Human Kinds in the Chinese Nation", Rowman & Littlefield Publishers, 2000.
- 11 China News Service, "史大刚：新疆稳定大局向好发展去旅游没有问题" [Shi Dagang: Stabiliteten i Xinjiang utvecklas i positiv riktning, det går att resa dit utan problem], *news.sina.com.cn*, 28 maj 2013, <https://web.archive.org/web/20220402094806/http://news.sina.com.cn/c/2013-05-28/112627245692.shtml>; F. Fällmann, "No More Singing and Dancing? Xinjiang Diffractions", *Asia Dialogue*, 22 oktober 2018, <https://web.archive.org/web/20221006175334/https://theasiadialogue.com/2018/10/22/no-more-singing-and-dancing-xinjiang-diffractions/>.
- 12 "习近平在第二次中央新疆工作座谈会上发表重要讲话" [Xi Jinping håller viktigt anförande vid det andra centrala symposiet om arbetet i Xinjiang], *Xinhua News Agency*, 29 maj 2014, https://web.archive.org/web/20181014075112/http://www.xinhuanet.com/photo/2014-05/29/c_126564529.htm.
- 13 G. Roche and J. Leibold, "China's Second-generation Ethnic Policies Are Already Here", *Made in China Journal*, 7 September 2020, <https://web.archive.org/web/20221101140210/https://madeinchinajournal.com/2020/09/07/chinas-second-generation-ethnic-policies-are-already-here/>.

FRED

【和平】

JERKER HELLSTRÖM

I KORTHET

Att "kärleken till fred ligger i det kinesiska folkets DNA" är något som det kinesiska kommunistpartiets generalsekreterare Xi Jinping ofta hävdar.¹ Detta narrativ, vilket framställer partiets undersåtar som harmoniska, fredliga och godhjärtade av naturen, stämmer väl överens med partiets övertygelse om att det alltid är moraliskt korrekt. FN-stadgan definierar inte uttryckligen "fred", men begreppet beskriver vanligtvis ett tillstånd utan krig eller statsunderstödda angrepp och våld. Den kinesiska ledningens uppfattning om fred innefattar dessutom social stabilitet, "harmoni", utveckling, samarbete och ömsesidig nytta – men även frånvaron av interventionism och kolonialism.

I sin retorik betonar partiet inte helt oväntat ofta sin egen "fredliga" natur. Eftersom partiet karaktäriserar Kina som fredligt per definition och den kinesiska nationaliteten (eller *rasen*) som genetiskt fredsälskande, framställer det även landets försvarspolitik som rent defensiv till sin natur. I ett tal i Berlin i mars 2014 beskrev Xi Kinas strävan efter fred, vänskap, harmoni och samförstånd som "djupt inpräntad i det kinesiska folkets blod" och att den representerade "den kinesiska nationens fredsälskande kultur och traditioner under de senaste tusentals åren".² Xi härleder i sin retorik den kinesiska kärleken till fred till faktorer såsom kinesisk etnicitet, tradition och historia.

ANALYS

Även Mao Zedong kom på sin tid fram till samma slutsats, men hans förklaring var rent ideologisk. Enligt Mao ville alla socialistiska länder ha fred, vilket även inbegrep Kina: "de enda som hyser begär efter krig och skyr fred är vissa monopolkapitalistiska grupper i ett fåtal imperialistiska länder som profiterar på aggression".³

I vitboken "Kinas fredliga utveckling" som publicerades 2011 förklarar regeringen att Kinas kärlek till fred beror på historiska lärdomar: "I och med det bittra lidande som det kinesiska folket har fått utstå under krig och fattigdom i modern tid har det lärt sig värdet av fred och

det enorma behovet av utveckling". Som ett resultat av detta "ägnar sig Kina aldrig åt aggression eller expansionism, strävar aldrig efter hegemoni och har förblivit en orubblig kraft för att upprätthålla fred och stabilitet, regionalt och globalt".⁴

Vitboken betonar vikten av att upprätthålla social stabilitet, vilket har nära kopplingar till Kinas syn på fred och är en av kommunistpartiets huvudsakliga målsättningar. Faktum är att ambitionen att "bevara fred" också kan syfta på att kväsa fredliga missnöjesyttringar, och inte minst våldsamma sociala oroligheter. Det kinesiska regimen baserar delvis sin legitimitet på fortsatt fred och stabilitet i landet och såg därför med stor oro på "färgrevolutionerna" i Georgien, Ukraina och Kirgizistan under 2000-talet.⁵ Att "bevara fred" handlar i detta sammanhang lika mycket om att regimen ska skyddas från det egna folket som om att försvara det styrande partiet från verkliga eller inbillade fientliga utländska krafter.⁶ Kinas satsningar på den inhemska säkerhetsapparaten, inklusive investeringar i teknik för massövervakning, kan också förklaras av sådana farhågor.

Enligt vitboken från 2011 syftar Kinas strävan efter "fredlig utveckling" till att "uppnå modernisering och gemensamt välstånd". Xi Jinpings "Tänkande om diplomati", som publicerades i början av 2020, betonar att Kina "insisterar på en fredlig utveckling baserad på ömsesidig respekt, samarbete och ömsesidig nytta".⁷

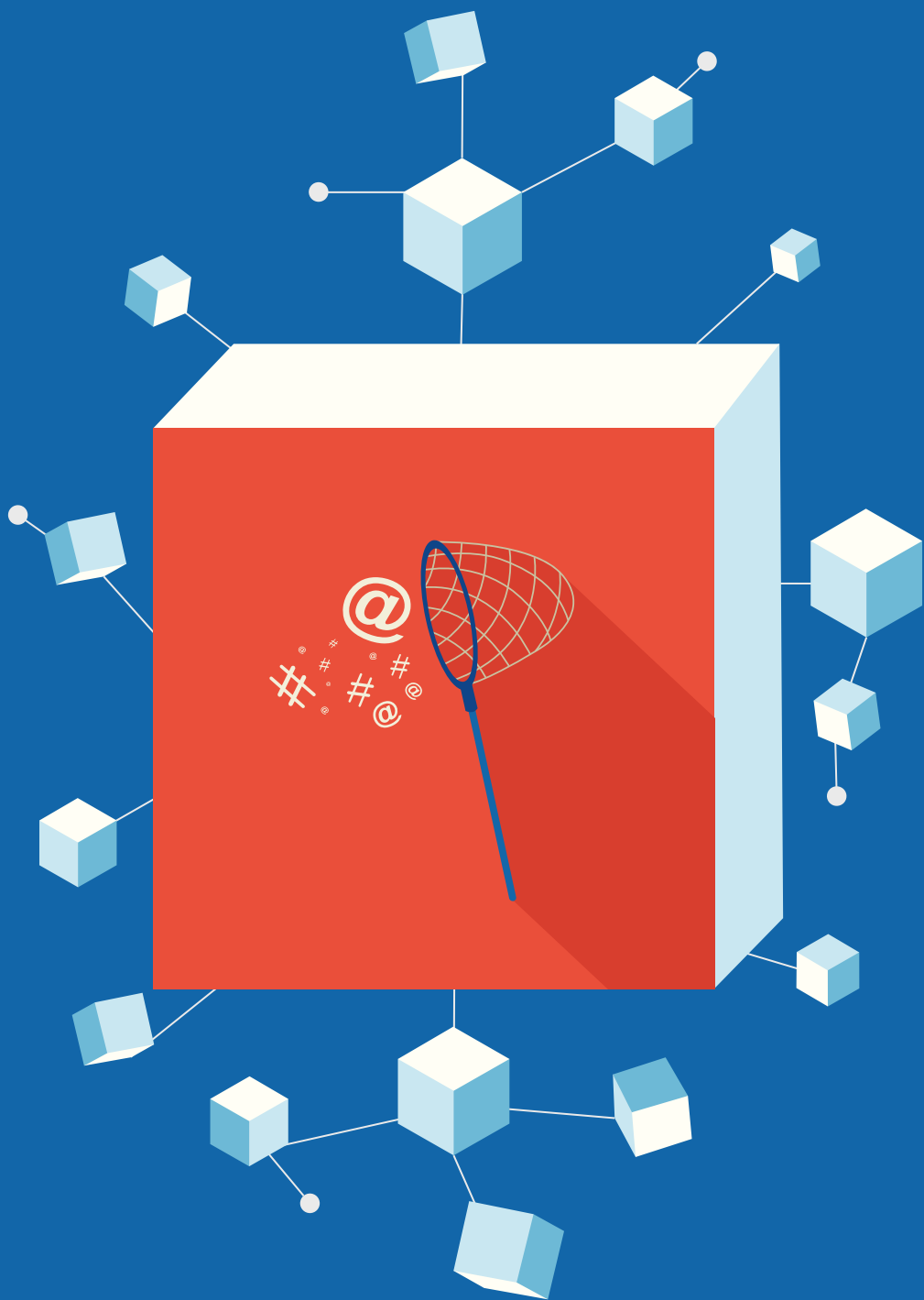
Vidare är Kinas "fredliga enande" (eller "återförening") en eufemism för Taiwans införlivande i Folkrepubliken med fredliga medel. En underförstådd betydelse av termen är att ett införlivande även kan ske med icke-fredliga medel, det vill säga genom en kinesisk invasion av Taiwan. Faktum är att Kina har uttryckt en beredskap att gå till väpnat angrepp om nuvarande status quo förändras – där Taiwan idag fungerar som en självständig stat i praktiken, men saknar formellt erkännande som sådan. Då Kina antog Antiutträdeslagen (Anti-Secession Law) 2005 klargjorde man att Kina "skall använda icke-fredliga medel ... för att skydda Kinas suveränitet och territoriella integritet" i det fall "separatistiska krafter ... orsakar Taiwans utträde ur Kina" eller om "möjligheterna för en fredlig återförening är helt uttömda".⁸

Samtidigt fortsätter kommunistpartiet att hävda att "fred ligger i kinesernas DNA", samt att Kinas försvarspolitik är "defensiv till sin natur" och "inte utgör ett militärt hot mot något annat land". Logiken här är att Taiwan från partiets perspektiv inte är ett annat land: snarare framställs det som en integrerad del av Kinas territorium. Således vilar den kinesiska regeringens principiella hållning om att "inte angripa andra

om man själv inte först har blivit angripen” på hur den definierar ett ”angrepp”.⁹

NOTER

- 1 Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, “Xi Jinping Delivers Important Speech in City of London”, 22 oktober 2015, https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/topics_665678/xjpdygjxgsw/t1309012.shtml.
- 2 Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, “Speech by H.E. Xi Jinping President of the People's Republic of China at the Körber Foundation”, 28 mars 2014, https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjdt_665385/zyjh_665391/t1148640.shtml.
- 3 Mao Zedong, “Opening Address at the Eighth National Congress of the Communist Party of China”, *Marxists Internet Archive*, 15 september 1956, <https://www.marxists.org/reference/archive/mao/works/red-book/ch05.htm>.
- 4 Information Office of the State Council of the People's Republic of China, “China's Peaceful Development”, *Information Office of the State Council of the People's Republic of China*, 6 september 2011, http://www.china.org.cn/government/whitepaper/node_7126562.htm.
- 5 T.C. Chen, “China's Reaction to the Colored Revolutions: Adaptive Authoritarianism in Full Swing”, *APSA 2010 Annual Meeting Paper*, 19 juli 2010, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1644372.
- 6 G. Qian, “Reading Chinese Politics in 2014”, *China Media Project*, 30 december 2014, <https://chinamediaproject.org/2014/12/30/reading-chinese-politics-in-2014/>.
- 7 Xinhua, “《习近平关于中国特色大国外交论述摘编》出版发行” [“Excerpts from Xi Jinping on Great Power Diplomacy with Chinese Characteristics” Published], *Xinhua News Agency*, 5 januari 2020, http://www.xinhuanet.com/politics/leaders/2020-01/05/c_1125423757.htm.
- 8 “Full text of Anti-Secession Law”, *People's Daily Online*, 14 mars 2005, http://en.people.cn/200503/14/eng20050314_176746.html.
- 9 Information Office of the State Council of the People's Republic of China, “China's Peaceful Development”, 6 september 2011, http://www.china.org.cn/government/whitepaper/node_7126562.htm.

FRITT OCH ÖPPET INTERNET

【自由开放的网络】

KATJA DRINHAUSEN

I KORTHET

Internet har under de senaste decennierna blivit en global plattform för kommunikation och handel. Enligt rådande FN-normer ska cyberrymden vara öppen, fri och säker, med fullgott skydd för mänskliga rättigheter, och ett system för global styrning som omfattar alla berörda parter, inklusive det civila samhället. Stater begränsar alltmer de globala informationsflödena, av olika skäl. Det kan handla om hänsyn till personlig integritet, datasäkerhet, att bekämpa desinformation, att värna nationell säkerhet, eller att utöva politisk kontroll.

I internationella sammanhang stödjer Kina ett öppet internet och betonar dess ekonomiska potential. Den snabba, statligt drivna digitaliseringen i landet har varit till stor nytta för sektorer som kommunikation, handel och offentlig förvaltning. Men Kina har också skapat ett av världens mest omfattande censursystem och utövar strikt kontroll över gränsöverskridande informationsflöden, där partiet ser ideologiska risker.¹

Den kinesiska staten och de statliga telekomföretagen är nyckelaktörer inom global telekommunikation. I synnerhet i det globala syd märks Kinas engagemang genom export, lån och olika samarbetsavtal. Samtidigt som fler länder därmed kan dra nytta av digitaliseringen innebär det också att de får tillgång till kinesisk teknik och metoder för att kontrollera internet. Cybersäkerhet och cybersuveränitet är centrala begrepp i Kinas syn på hur stater ska styra internet. En konsekvens av ett sådant synsätt är att inte mycket kommer att återstå av "det fria internet" efter att stater har begränsat informationsflöden i enlighet med sina nationella intressen.

ANALYS

Begrepp som "nätneutralitet" gav under 1990-talet uttryck för en utopisk vision om internet som en global plattform bortom statlig kontroll. Även om denna vision visat sig ouppnåelig, föreskriver internationella normer ett fritt och öppet internet, som i FN-initiativet Global Digital Compact från 2024.² Med fler än 1,1 miljarder internetanvändare och många av världens största leverantörer av digital infrastruktur och teknikföretag, är Kina en viktig aktör i utformningen av normer och standarder för den globala styrningen av internet.

Kinas ledarskap insåg tidigt internets potential, och utarbetade redan på 1990-talet policy som syftade till att utnyttja digitaliseringens möjligheter och (mer nyligen) att etablera Kina som en "cybermakt" (网络强国).³ Kinas strategi har varit framgångsrik: Den digitala ekonomin är nu en viktig tillväxtmotor, även i landsbygdsområden. Kinesiska plattformar kopplar samman medborgare och ger tillgång till information, medan digitaliseringen av offentliga tjänster har ökat effektiviteten.

Men partistaten har hela tiden varit djupt oroad över det ideologiska hot som kommer från okontrollerade informationsflöden. Kommunistpartiets ledare Xi Jinping har beskrivit internet som ett viktigt "slagfält" för att uppnå "ideologisk säkerhet", och varnat för västerländskt inflytande, samtidigt som han har betonat vikten av "online-dominans", både hemma och utomlands.⁴ Under Xis tid vid makten har cybersäkerhet och cybersuveränitet blivit centrala begrepp i styrningen av internet. Internationella upprop om friheten på nätet ses av Kina som försök att undergräva Kinas nationella sammanhållning.

Regeringen har ägnat flera decennier åt att bygga ett sofistikerat system för internetkontroll där en kombination av teknik och reglering används för att censurera inhemska informationsflöden och blockera åtkomst till ledande utländska plattformar. Det förhindrar också i allt högre grad utländsk tillgång till kinesisk information. Regelverk och kampanjer för att skapa ett "civiliserat", "rent" och "hälsosamt" internet riktar in sig på såväl bedrägerier och desinformation som politiska åsikter. Även om internet i Kina fortfarande är en plats där allmänheten kan uttrycka sig – ofta genom allegorier och ordlekar för att kunna diskutera samhällsfrågor – har regeringen i stor utsträckning lyckats tygla politisk debatt och social mobilisering på nätet. När AI nu transformerar användningen av internet, ligger Kinas regering i framkant genom reglering som kräver att utvecklare säkerställer efterlevnad av "socialistiska kärnvärden".

År 2015 introducerade Xi Jinping visionen om att bygga "människlighetens ödesgemenskap i cyberrymden" (网络空间命运共同体).⁵ Detta begrepp har blivit en hörnsten i Kinas digitala diplomati och spelar en framträdande roll i landets internationella strategi för cyberrymden från 2017 och vitboken om internet från 2022.⁶ Kina uppmanar till internationellt samarbete för att förebygga IT-brottslighet och konflikter i cyberrymden, men föreställer sig ett globalt styrningssystem som leds av stater, där företag och särskilt det civila samhället endast har komplementära och stödande roller.

I internationella sammanhang efterlyser Kina ofta insatser för att överbrygga den globala digitala klyftan. Genom avtal, lån och digital infrastruktur som utvecklas av kinesiska företag, hjälper Kina andra länder att öka såväl internettillgång som digital kontroll. Samtidigt inför allt fler länder restriktioner mot kinesiska plattformar och teknikleverantörer för att stärka datasäkerhet och nationell säkerhet. Sammantaget bidrar denna utveckling till en fragmentering av internet, vilket undergräver visionen om fria och öppna onlineforum.

NOTER

- 1 J. Batke, L. Edelson, "The Locknet", *ChinaFile*, 2025, <https://locknet.chinafile.com/the-locknet/intro/>.
- 2 For full text and background materials compare: United Nations, "Global Digital Compact", 2025, <https://www.un.org/digital-emerging-technologies/global-digital-compact>.
- 3 "The CCP Dictionary: Strong Cyber Power", *China Media Project*, 6 maj 2021, https://chinamediaproject.org/the_ccp_dictionary/strong-cyber-power/.
- 4 Pingdingshan Municipal Development and Reform Commission, "'坚决打赢网络意识形态斗争'——学习习近平总书记相关重要论述" ["Vinn den ideologiska kampen på internet med beslutsamhet" - Studera generalsekreterare Xi Jinpings viktiga uttalanden], reprinted from *Party Documents*, Issue 6/2021, 10 juni 2022, <https://fgw.pds.gov.cn/contents/22290/497167.html>.
- 5 Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, "Remarks by H.E. Xi Jinping President of the People's Republic of China At the Opening Ceremony of the Second World Internet Conference", 16 december 2015, https://www.mfa.gov.cn/eng/xw/zyjh/202405/t20240530_11341037.html.
- 6 "International Strategy of Cooperation on Cyberspace", *Xinhua*, 1 mars 2017, http://www.xinhuanet.com/english/china/2017-03/01/c_136094371.htm; "Jointly Build a Community with a Shared Future in Cyberspace", *China Daily*, 7 november 2022, <https://www.chinadaily.com.cn/a/202211/07/WS63687246a3105ca1f2274748.html>.

GLOBALISERING

【全球化】

MALIN OUD

I KORTHET

Globalisering syftar på en process där integration och ömsesidigt beroende mellan länder ökar, och kännetecknas av ett flöde av varor, tjänster, information och kapital över nationsgränser. Tidiga former av globalisering uppstod under 14- och 1500-talen, när europeiska makter utvidgade sina handelssystem och etablerade kolonier. Själva begreppet "globalisering" fick fotfäste i slutet av 1900-talet, i samband med Kalla krigets slut, framväxten av marknadsekonomier, framsteg inom teknologi och transport, samt uppkomsten av internet. Från Sovjetunionens kollaps fram till den globala finanskrisen 2008 var det dominerande narrativet i väst att ekonomisk globalisering och frihandel leder till fred och välstånd.¹ Sedan slutet av 1990-talet har emellertid den nyliberala ekonomiska världsordningens kritiker lyft farhågor som rör ekonomisk säkerhet, nationell suveränitet och social rättvisa.

Samtidigt som kritiken mot globaliseringen vuxit i väst, så har Kina trätt fram som en av dess främsta försvarare. I sitt tal vid Världsekonomiskt forum (WEF) i Davos 2017 nämnde Xi Jinping "globalisering" 24 gånger, vilket togs emot med stor entusiasm bland politiker och företagsledare i publiken. Men bakom detta till synes neutrala begrepp döljer sig en mindre idealistisk agenda: globalisering med kinesiska särdrag handlar främst om att förebygga västerländskt inflytande och göra andra länder mer beroende av Kina.

ANALYS

Det kinesiska ledarskapets inställning till den globala ekonomin har alltid präglats av ett starkt fokus på självförsörjning (自力更生) och ekonomiskt oberoende. Även om ekonomisk globalisering anses vara en oundviklig trend som ger Kina stora möjligheter, har ledarna alltid varnat för potentiella risker och förluster om denna process inte hanteras effektivt. Ändå beslutade Kina att "ha modet att delta i den ekonomiska globaliseringen"² samtidigt som man betonade nationell säkerhet och självförsörjning.

Kina framhåller fördelarna med ekonomisk integration i sin retorik men begränsar i praktiken de inhemska marknaderna och flödet av information på ett ingående vis. Sedan Kinas inträde i Världshandelsorganisationen (WTO) 2001 har landet utnyttjat sin status som utvecklingsland för sin integration i den globala ekonomin. I kraft av denna status har Kina kunnat dra nytta av förmåner som är förbehållna utvecklingsländer, såsom undantag för subventioner och möjligheten att skydda specifika sektorer som är sårbara för internationell konkurrens.

Under 1990-talet och början av 2000-talet, när Kina främst exporterade enkla konsumtionsvaror, väckte den ökande handeln med landet inga större farhågor. Men när kinesiska företag började dominera utvecklingen av avancerad teknologi och produktionen av kritiska varor såsom sällsynta jordartsmetaller, började beroendet av Kina att betraktas med mer skepsis.³ Globaliseringen har i stor utsträckning drivits framåt av handeln med halvledare och de elektroniska produkter de möjliggör. Detta har resulterat i ett ömsesidigt beroende i den globala leverantörskedjan för produktionen av mikrochip. Beroendet har medfört sårbarheter som varken Kina eller USA är sena att utnyttja. I denna stormaktsrivalitet har halvledarteknologi blivit central och skapat en dynamik där många ledande företags främsta kunder också är deras största konkurrenter.⁴ Denna dynamik kan förklara varför telekomföretaget Ericssons VD lobbade för sin huvudkonkurrent Huawei och protesterade mot att Sverige av säkerhetsskäl stängde ute det kinesiska bolaget från utbyggnaden av det svenska 5G-nätverket, efter att Peking hade hotat att vidta motåtgärder mot Ericssons verksamhet i Kina.⁵

Det har blivit allt vanligare på senare år att betrakta ekonomiskt utbyte utifrån nationell säkerhet, vilket speglar en ny syn på globalisering i Kina och övriga världen. Oron för att beroenden ska kunna användas som påtryckningsmedel gör att både Kina och länder i väst känner sig manade att ta steg för att frikoppla ekonomierna från varandra ("decoupling"). För att hantera sitt växande beroende av utländska halvledare har Kina antagit en strategi för "tvåsidig cirkulation" (国内国际双循环) och planer som "Made in China 2025". Åtgärderna syftar till att göra landet mindre sårbart genom ökad inhemsk konsumtion och förvärv av utländska företag, tekniköverföring, omfattande statligt stöd till inhemska halvledartillverkare och betydande investeringar i forskning och utveckling. Faktum är att Kina började med riskminimering ("de-risking") långt innan det blev ett ledord i Bryssel.⁶

I kölvattnet av Trump-administrationens reträtt från WTO och andra multilaterala institutioner, uppmanar Xi andra världsledare att stå

emot amerikansk unilateralism, protektionism och frikoppling. Han framställer därmed Kina som en ansvarsfull stormakt och förespråkare av inkluderande ekonomisk globalisering (包容性经济全球化) som stödjer mindre utvecklade länder genom låga tullar och investeringar.⁷

NOTER

- 1 A. Roberts and N. Lamp, *Six Faces of Globalization: Who Wins, Who Loses, and Why It Matters*, Harvard University Press, 2021.
- 2 Hu Jintao, "Speech at the Meeting Marking the 30th Anniversary of Reform and Opening Up. By Hu Jintao, General Secretary of the CPC Central Committee December 18, 2008", *Beijing Review*, 27 april 2009, http://www.bjreview.com.cn/Key_Document_Translation/2009-04/27/content_194200.htm.
- 3 A. Roberts and N. Lamp p.211.
- 4 C. Miller, *Chip War: The Fight for the World's Most Critical Technology*, Simon & Schuster, 2022.
- 5 S. Woo, "The Ban on Huawei Helped Revive Ericsson, but Landed CEO in a Tough Spot", *Mint*, 1 april 2021 <https://www.livemint.com/industry/telecom/the-ban-on-huawei-helped-revive-ericsson-but-landed-ceo-in-a-tough-spot-11617266810655.html>.
- 6 M. Leonard, "Dual Circulation: How China Became the Champion of De-Risking While Being Its Most Vocal Critic", In: A. Bachulska, M. Leonard and J. Oertel, *The Idea of China: Chinese Thinkers on Power, Progress, and People*, European Council on Foreign Relations, 2024. Available from <https://ecfr.eu/publication/idea-of-china/>.
- 7 The State Council of the People's Republic of China, "Xi Calls for Jointly Promoting a Universally Beneficial, Inclusive Economic Globalisation", 16 november 2024, https://english.www.gov.cn/news/202411/16/content_WS6737c832c6d0868f4e8ed084.html.

GOD SAMHÄLLS-STYRNING

【良政善治】

KATJA DRINHAUSEN

I KORTHET

Begreppet "god samhällsstyrning" (善治) nämndes för första gången i en kommuniké från kommunistpartiet 2014 och är idag väletablerat i det politiska språkbruket.¹ I partistatens diskurs ligger fokus på effektivt tillhandahållande av offentliga tjänster, bekämpning av korruption och maktmissbruk inom kommunistpartiet, samt lagbaserad styrning, det vill säga att kodifiera politik och åtgärder i lagar och förordningar. De främsta målen är att öka det ekonomiska välståndet och skydda kollektiva rättigheter – framför allt allmän ordning och säkerhet – snarare än att institutionalisera politiskt deltagande av oberoende icke-statliga aktörer och medborgare. Ökad övervakning med digitala medel samt lagar och förordningar som kraftigt begränsar individuella friheter beskrivs ofta som god samhällsstyrning.

Detta skiljer sig markant från de bredare definitionerna av god samhällsstyrning som fastställts av FN och EU, vilka omfattar faktorer som effektivitet, ansvarsskyldighet, transparens, inkludering, rättsstatens principer, medborgardeltagande och skydd av minoriteter.² FN:s och EU:s ramverk förutsätter uttryckligen nära samarbete med icke-statliga aktörer och lägger stor vikt vid skyddet av mänskliga rättigheter, inklusive medborgerliga och politiska rättigheter.

ANALYS

Användningen av termen god samhällsstyrning i den kinesiska officiella diskursen tog fart i början av 2000-talet, i takt med att begreppet fick genomslag i det globala samtalet. Inom FN har begreppet utvidgats till att omfatta skydd av medborgerliga rättigheter, allmänhetens deltagande och icke-statliga aktörers engagemang i alla samhällsfrågor. Kinesiska partianknutna akademiker och tjänstemän har kritiserat detta synsätt för att vara för allomfattande och argumenterat för en snävare tolkning som ligger närmare konceptets ursprungliga

definition inom förvaltningsvetenskapen.³ De efterfrågar därmed ett fokus på effektiv styrning, åtgärder mot korruption och maktmissbruk, samt ett förstärkt rättsligt ramverk, snarare än att institutionalisera medborgares och icke-statliga intressenters rättigheter och inflytande.

Huvudfokus ligger istället på den materiella nyttan och medborgarnas upplevelser av framsteg och fördelar (获得感).⁴ Inte minst i samband med covid-19 har den kinesiska förvaltningsmodellen framställts som ett fungerande och till och med överlägset alternativ för att säkerställa och tillhandahålla kollektiva nyttigheter som säkerhet och hälsa – och som inte begränsas av fokus på individuella rättigheter och särintressen. Detta fokus på *output-legitimitet* återspeglas även i terminologin (良政善治). Det mest använda ordet för god samhällsstyrning idag är *shanzhi* (善治), ett begrepp som härstammar från traditionell kinesisk politisk filosofi och kan översättas som "välvillig" styrning. Den politiska ledningen framställer dagens tillämpning av *shanzhi* som en fortsättning på traditionellt kinesiskt tänkande.⁵ Termen *lianzheng* (廉政), som ofta används synonymt eller i kombination med *shanzhi*, betecknar okorrupt eller "rent" styre.

Denna snäva tolkning överensstämmer med kommunistpartiets politiska och ideologiska diskurs som betonar partiets absoluta ledarskap, vilket kodifierades ytterligare i den kinesiska konstitutionen 2018. Det primära målet är att säkerställa att partiet uppfyller sin roll att styra landet väl. Allmän ordning, social stabilitet – i betydelsen frånvaro av protester – och ekonomisk tillväxt ses som de viktigaste framgångskriterierna. Den starka betoningen på ordning och säkerhet som allmänna nyttigheter innebär att även lagar som kraftigt begränsar medborgerliga friheter ses som grundbultar för god samhällsstyrning. Införandet av den nationella säkerhetslagen i Hongkong och påtvingad omskolning i Xinjiang har exempelvis lyfts fram som uttryck för god samhällsstyrning, trots att dessa åtgärder brutit mot internationella människorättsnormer.⁶

Konceptet god samhällsstyrning är också nära kopplat till nya initiativ som utökar användningen av digital teknologi. Xi Jinping har förespråkat det nya övervakningsbaserade konceptet "smart styrning", det vill säga rigorös digital kontroll och styrning av såväl offentliga institutioner och företag som medborgare.⁷ Satsningen på att modernisera den offentliga styrningen betonar teknokratisk, databaserad kontroll och tillsyn under kommunistpartiets centraliserade ledarskap, snarare än att dela ansvaret med icke-statliga aktörer och medier. Denna modell framställs som mer effektiv och överlägsen den västerländska

styrningsmodellen, med dess fokus på rättsstatens principer, makt-delning och pressfrihet.⁸

NOTER

- 1 Compilation and Translation Bureau of the Central Committee of the Communist Party of China, "Communique of the 4th Plenary Session of the 18th Central Committee of CPC", *China.org.cn*, 23 oktober 2014, http://www.china.org.cn/china/fourth_plenary_session/2014-12/02/content_34208801.htm.
- 2 See: Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR), "About Good Governance", OHCHR, <https://www.ohchr.org/EN/Issues/Development/GoodGovernance/Pages/AboutGoodGovernance.aspx>; och European Parliament, Directorate-General for External Policies, "Good Governance in EU External Relations: What role for development policy in a changing international context?", *European Parliament*, 2016, [www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/578012/EXPO_STU\(2016\)578012_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/578012/EXPO_STU(2016)578012_EN.pdf);
- 3 Yu Keping, "Governance and Good Governance: A New Framework for Political Analysis", *Fudan Journal of the Humanities and Social Sciences* volume, 12 oktober 2017, <https://doi.org/10.1007/s40647-017-0197-4>.
- 4 Wang Puqu and Li Chengyuan, "新时代国家治理的良政基准与善治标尺——人民获得感的意蕴和量度" [Måttstocken och riktmärket för god samhällsstyrning i den nya eran: betydelsen och utvärdering av medborgarnas upplevelse av fördelar], *PKU Research Center for Chinese Politics*, 23 januari 2019, <https://www.rccp.pku.edu.cn/mzyt/90515.htm>.
- 5 Li Ping, "中国传统文化与“善治”理论创化" [Traditionell kinesisk kultur och skapandet av en teori om "god samhällsstyrning"], *Qiushi*, 30 mars 2019, http://www.qstheory.cn/zhuanqu/bk-jx/2019-03/30/c_1124304757.htm.
- 6 Xinhua, "National Security Law to Boost Good Governance in Hong Kong: Experts", *Xinhua News Agency*, 9 juli 2020, http://www.xinhuanet.com/english/2020-07/09/c_139200480.htm.
- 7 Fu Changbo, "全面推进智慧治理 开创善治新时代" [Främja smart styrning på bred front och skapa en ny era av god samhällsstyrning], *People's Daily Online*, 27 april 2021, <http://theory.people.com.cn/n1/2018/0427/c40531-29953671.html>.
- 8 Zhang Weiwei, "西方之乱与中国之治的制度原因" [De institutionella orsakerna till västvärldens kaos och Kinas ordning], *Qiushi*, 2 augusti 2017, http://www.qstheory.cn/dukan/qs/2017-08/02/c_1121422337.htm.

HISTORIA

【历史】

DAVID BANDURSKI

I KORTHET

Enligt en universell syn på vår historia präglar den mänskligt beteende. Även i Kina klingar George Santayanas berömda ord sant; "Den som inte kan minnas sitt förflutna är dömd att upprepa det".¹ Historien exploateras dock ständigt runtom i världen. Kinas kommunistparti har länge använt historieskrivning som ett sätt att rättfärdiga och försvara sin makt, vilket följer traditionen av 'korrekt' historia som grundlades i Sovjetunionen under Stalin 1938.² Sedan Xi Jinping kom till makten i slutet av 2012 har partiets officiella historiesyn som en källa till makt och legitimitet betonats allt mer.³

ANALYS

Kinas kommunistparti har sedan sin tillkomst på 1920-talet hållit fast vid en materialistisk historiesyn,⁴ som grundar sig i en doktrin om linjär historisk utveckling genom klasskamp. Utifrån denna socialistiska historiografi etablerade sig Mao Zedong som landets revolutionära ledare under 1940-talet och under decennierna som följde fungerade denna historieskrivning som ett verktyg för att legitimera KKP:s roll som både revolutionär rörelse och regeringsparti. I KKP:s första formella historieresolution 1945 sammanfattade Mao de viktigaste politiska lärdomarna sedan partiets grundande 1921. Resolutionen, som följde på Maos framgångsrika utrensning av politiska motståndare, riktade i synnerhet kritik mot påstådda skadeverkningar från "vänsterorienterad opportunist" under det föregående decenniet, och formaliserade Maos herravälde. Därmed lades grunden för den katastrofala kulturrevolutionen – ett decennium som skulle innebära en enorm förödelse för Kinas kulturarv.

Efter Maos död slog partiet in på en ny väg med reformer och öppning mot omvärlden. Det krävdes ett nytt samförstånd om historien för att förklara Mao-erans misslyckanden och konsolidera reformagendans maktbas. Detta kom 1981 med Deng Xiaopings "Resolution om vissa frågor i vårt partis historia sedan Folkrepubliken Kinas grundande" (关于建国以来党的若干历史问题的决议).⁵ Dengs resolution syftade till att

omformulera reformprojektet och avgöra frågan om kulturrevolutionens "felaktiga teorier och metoder" utan att underminera Maos revolutionära roll, genom att insistera på att Maos "bidrag till den kinesiska revolutionen vida överväger hans misstag".⁶

På samma sätt fastställde KKP:s tredje resolution om historia i november 2021, *Resolution om partiets stora framgångar och historiska erfarenheter under hundra år av kamp* (中共中央关于党的百年奋斗重大成就和历史经验的决议), en ny riktning för partiet och befäste dess maktspråk under Xi Jinpings ledning. Resolutionen etablerade Xi som pionjär och karismatisk ledare för en "ny era av socialism med kinesiska särdrag" (中国特色社会主义新时代), samtidigt som den cementerade hans makt och gärning. Xis "nya era", en period som omfattade mindre än en tiondel av KKP:s 100-åriga historia, utgjorde mer än hälften av texten i resolutionen.

Under Xi Jinpings ledning har kommunistpartiet lagt allt större fokus på att lyfta fram partiets revolutionära historia. I statsmedier har det lanserat idén om "röda gener" (红色基因), som syftar på den revolutionära andan och partiets historia som ett politiskt och kulturellt arv för det kinesiska folket.⁷ Man har även försökt trygga sin legitimitet som revolutionär rörelse genom kampanjer mot "historisk nihilism"⁸ – i betydelsen förnekande av partiets officiella historieskrivning och dess materialistiska historiska utveckling – och genom att lagstifta mot förtal av hjältar.⁹ Sedan Xi kom till makten har Kinas "förträffliga traditionella kultur" åter lyfts fram som källa till legitimitet för partiet, vilket särskilt framgår av hans paroll från 2012 om "Kinas dröm om den kinesiska nationens stora renässans". Denna idé går ut på att Kina, efter att ha förödmjukats av västvärlden i över ett sekel, ska återta sin plats som världens mittpunkt, vilket den kinesiska civilisationen haft under större delen av sin historia, enligt partiets nuvarande historieskrivning.¹⁰

NOTER

- 1 G. Santayana, *The Life of Reason* (New York: Charles Scribner's Sons, 1905), available at Project Gutenberg, <https://web.archive.org/web/20220929113418/https://www.gutenberg.org/files/15000/15000-h/15000-h.htm>.
- 2 R. Nureev, "The Short Course of the History of the All-Union Communist Party: The Distorted Mirror of Party Propaganda", in P. Gregory and N. Naimark (eds.), *The Lost Politburo Transcripts: From Collective Rule to Stalin's Dictatorship*, New Haven: Yale University Press, 2008, <https://web.archive.org/web/20180602015749/https://yale.universitypressscholarship.com/view/10.12987/yale/9780300134247.001.0001/upso-9780300134247-chapter-9>.
- 3 Qi Biao, "‘两个不能否定’ 的重大政治意义" [Den stora politiska betydelsen av de "två oförnekbara"], *Guangming Daily* [光明日报], 7 maj 2013, <https://web.archive.org/web/20130622214006/http://theory.people.com.cn/n/2013/0507/c49150-21388868-2.html>.
- 4 L. Pang, "Mao's Dialectical Materialism: Possibilities for the Future", *Rethinking Marxism: A Journal of Economics, Culture & Society*, vol. 28, no. 1, februari 2016, pp. 108-123.
- 5 CCP Central Committee, "关于建国以来党的若干历史问题的决议" [Resolution om vissa frågor i vårt partis historia sedan Folkrepubliken Kinas grundande], *CCP Central Committee*, 27 juni 1981, <https://web.archive.org/web/20221023095921/https://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/121344.pdf?v=d461ad5001da989b8f96cc1dfb3c8ce7>.
- 6 C. Wang, "Xi Jinping's 'Historical Resolution': What Is It and Why Is It Important?", *South China Morning Post*, 7 november 2021, <https://web.archive.org/web/20211107013919/https://www.scmp.com/news/china/politics/article/3154996/xi-jinpings-historical-resolution-what-it-and-why-it-important>.
- 7 D. Bandurski, "Red Genes", *China Media Project (CMP Dictionary)*, 18 maj 2021, https://web.archive.org/web/20220421185203/https://chinamediaproject.org/the_ccp_dictionary/red-genes/.
- 8 J. Mai, "China Deletes 2 Million Online Posts for 'Historical Nihilism' as Communist Party Centenary Nears", *South China Morning Post*, 11 maj 2021, <https://web.archive.org/web/20220928212259/https://www.scmp.com/news/china/politics/article/3132957/china-deletes-2-million-online-posts-historical-nihilism>.
- 9 J. Ruwitch, "China Makes First Use of Law Banning Defamation of National Heroes", *Reuters*, 22 maj 2018, <https://web.archive.org/web/20181230014026/https://www.reuters.com/article/us-china-martyr-lawsuit-idUSKCN1IN0JO>.
- 10 "Xi and the Power of Chinese Culture", *Xinhua News Agency*, 3 januari 2022, <https://web.archive.org/web/20221010220713/https://english.news.cn/20220103/378a85e8e-3664f808a735049d2d08cbc/c.html>.

INNOVATION

【创新】

KATJA DRINHAUSEN

I KORTHET

Innovation innebär att nya idéer, metoder eller produkter skapas och tillämpas. FN ser vetenskaplig och teknisk innovation som en nyckel till ekonomisk tillväxt och hållbar utveckling, vilket kan bidra till potentiella lösningar på globala utmaningar som ojämlikhet, livsmedelssäkerhet och klimatanpassning.¹ FN lyfter också fram fördelarna med "social innovation", som bättre samhällsstyrning och ett starkare civilsamhälle. Nationella innovationsagendor, å sin sida, lägger ofta större vikt vid ekonomisk konkurrenskraft och militär styrka.

Innovation är centralt för kommunistpartiets vision om hur ekonomin ska moderniseras och samhället styras. Efter flera decennier av policyutveckling, investeringar och konkurrens inom den privata sektorn har Kina blivit en global innovationsledare, teknikexportör och normgivare. Staten kanaliserar resurser för tillämpad innovation inom nya tekniker och strategiska sektorer, vilket även omfattar tillämpningar inom militär och säkerhet. Inhemsk innovation (自主创新) blir allt viktigare i takt med landets strävan efter att minska sitt beroende av utlandet och befästa sin ställning som vetenskaplig och teknologisk stormakt.²

ANALYS

Under Xi Jinping har innovation blivit ett av de mest framträdande begreppen i det kinesiska kommunistpartiets (KKP) vokabulär. Innovation ses som avgörande för Kinas modernisering och omställning till en ny utvecklingsmodell där fokus ligger på digitalisering, automatisering och spjutspetsindustrier. I såväl partidokument som medierapportering lyfts ofta behovet av att leda nästa industriella revolution. Denna ambition drivs på av den hårda tekniska konkurrensen med USA och de allt mer omfattande restriktionerna för högteknologisk export till Kina, i synnerhet vad gäller avancerade halvledare och utrustning för tillverkning av sådana komponenter.

Begreppet innovation har varit en del av KKP:s diskurs sedan 1940-talet och har historiskt sett varit kopplat till självförsörjning och förnyelse. Under 1950- och 1960-talen betecknade det framsteg inom vetenskap och tillverkning. Från den tidiga reformperioden på 1980- och 1990-talen syftade Kinas industripolitik till att komma ikapp de utvecklade ekonomierna genom att skifta fokus från effektivitet i produktionen till framsteg inom elektronik och informationsteknik. Den ekonomiska politiken och de regelverk som gällde under 1990- och 2000-talen ställde krav på tekniköverföring från utländska investerare för att stärka Kinas inhemska innovationsförmåga. Forskningscentra och företag uppmuntrades att "överföra, analysera, absorbera och vidareutveckla" utländsk teknik.³

Xi har lovat att positionera Kinas industri i toppskiktet av de globala värdekedjorna. Genom "Made in China 2025"-planen från 2015 skulle Kina förvandlas till en global ledare inom tillverkningsindustrins nyckelsektorer. Sedan 2020 är ambitionen att leda tekniska genombrott. Regeringen främjar forskning och innovation inom framväxande och strategiska sektorer såsom grön teknik, bioteknik, kvantdatorer, AI och nya telekomstandarder genom nationella forskningsanslag, statliga fonder och andra incitament. Parallellt drivs teknisk innovation även av de statliga programmen för militär-civil fusion och användning av teknologi i säkerhets- och övervakningssystem.

Kina har motbevisat tidigare antaganden om att ett liberalt politiskt klimat är en förutsättning för innovation. Kina rankades under 2024 på 11:e plats av 133 ekonomier i Global Innovation Index och leder i termer av nya patentregistreringar.⁴ En stor mängd aktörer i Kinas privata sektor bedriver innovation – ofta i hård konkurrens. Kinesiska teknikföretag som Huawei, TikTok, Temu och DeepSeek har blivit världsledande. Genom en offensiv med hårdare regleringar i början av 2020-talet har staten kunnat säkerställa att den privata sektorns ambitioner ligger i linje med de nationella strategiska målsättningarna. I den 15:e femårsplanen (2026–2030) är innovation fortsatt i fokus, med tonvikt på grundforskning och talangutveckling för att stimulera inhemsk innovation.

Idag är universitet, företag och investerare i hela världen angelägna om att ta del av Kinas tekniska framsteg. Staten delar med sig av fördelarna samtidigt som den skyddar Kinas spetsteknologi. Kina framställer sin teknikexport som en global allmän nytta och Belt and Road Initiative som en "innovationsväg", tillsammans med ett flertal bilaterala projekt.⁵ Kina är också aktivt i diverse FN-initiativ, i synnerhet inom den gröna omställningen, varav ett är SDGs Innovation Lab i Suzhou.⁶ Kinas ledande roll inom innovation ger landet stort inflytande inom

det omstridda arbetet med att etablera internationella standarder för telekommunikation, internet och styrning av AI.

Innovation förekommer också ofta i partiets diskurs om samhällsstyrning. Ända sedan Maos dagar anses Kinas ledare haft förmågan att anpassa den marxistiska ideologin och politisk praxis efter Kinas förhållanden och det som samtiden har krävt. Xi har gett partiet i uppdrag att "förnya samhällsstyrningen" genom innovation för att säkerställa stabilitet och välbefinnande. Konceptet social innovation går ut på att använda nya digitala verktyg för såväl myndighetsservice som för politisk kontroll, insatser som därmed ingår i den officiella forsknings- och innovationsagendan.⁷

NOTER

- 1 United Nations, "Goal 9: Build Resilient Infrastructure, Promote Sustainable Industrialization and Foster Innovation", *Sustainable Development Goals*, <https://www.un.org/sustainabledevelopment/infrastructure-industrialization/>.
- 2 B. Waldie, Lexicon: *Indigenous Innovation (or Independent Innovation)*, *DigiChina*, Stanford University, 7 mars 2022, <https://digichina.stanford.edu/work/lexicon-indigenous-innovation-or-independent-innovation-zizhu-chuangxin/>.
- 3 Ministry of Commerce and State Administration of Taxation of the People's Republic of China, "公告2006年第13号—公布《中国鼓励引进技术目录》" [Meddelande nr 13/2006 – "Kinas förteckning över teknik där inhämtning uppmuntras"], 18 december 2006, <https://policy.mofcom.gov.cn/claw/clawContent.shtml?id=12696>.
- 4 S. Dutta et al., "Global Innovation Index 2024 Unlocking the Promise of Social Entrepreneurship 17th Edition", *World Intellectual Property Organization*, https://www.wipo.int/web-publications/global-innovation-index-2024/assets/67729/2000%20Global%20Innovation%20Index%202024_WEB3lite.pdf.
- 5 Xi Jinping, "努力成为世界主要科学中心和创新高地" [Sträva efter att bli ett världsledande vetenskapscentrum och ett ledande innovationscentrum], *Xinhua News Agency*, 15 mars 2021, https://web.archive.org/web/20231129190658/http://www.xinhuanet.com/politics/2021-03/15/c_1127212833.htm.
- 6 United Nations Development Programme China, *Innovation*, 19 april 2024, <https://web.archive.org/web/20240419190440/https://www.undp.org/china/innovation>.
- 7 J. Batke, "In Xinjiang's Tech Incubators, Innovation Is Inseparable from Repression", *ChinaFile*, 2022, <https://www.chinafile.com/reporting-opinion/viewpoint/xinjiangs-tech-incubators-innovation-inseparable-repression>.

INTERNATIONELL RÄTT 【国际法】

MALIN OUD

I KORTHET

Internationell rätt är en uppsättning regler och principer som styr relationerna mellan stater och andra internationella aktörer. Det är ett begrepp som genomgått en betydande utveckling under sin 400-åriga historia, och som grundar sig på traktater och sedvanerätt. Den internationella rätten utgår från att alla stater är suveräna och jämlika, vilket innebär att stater själva bestämmer vilka nya internationella avtal och konventioner de vill ingå eller förkasta. Sedan FN-stadgan antogs 1945 har den internationella rätten utvidgats till att förbjuda användning av våld mot en annan stat och till att omfatta mänskliga rättigheter, humanitär rätt och straffansvar för internationella brott såsom folkmord och brott mot mänskligheten, samt till att beakta nya frågor som rymdrätt, internetreglering och miljö rätt.

De viktigaste principerna i den internationella rätten är enligt Kina statlig suveränitet, icke-aggression och icke-inblandning.¹ Kina anser att den mer liberala internationella rättsordning som varit rådande sedan andra världskriget, och i synnerhet sedan 1990-talet, används som ett verktyg för västerländsk hegemonism och interventionism. Kina har sedan 2015 propagerat för idén om en “mänsklighetens ödesgemenskap” (人类命运共同体) i olika internationella sammanhang, vilken sätter tonvikten på “gemensamma” snarare än universella värderingar. Detta presenteras som en mer inkluderande, demokratisk och rättvis modell än det befintliga internationella systemet.

ANALYS

Folkrepubliken Kina tog platsen som “Kinas enda legitima representant i Förenta nationerna” 1971. Före reformpolitikens början 1978 stod Kina till stor del utanför det internationella rättssystemet. I och med kulturrevolutionens slut lade Kina ned den ideologiska kampen mot det kapitalistiska väst som kännetecknat Mao-eran, och började

istället delta aktivt i de ledande internationella organisationerna och ramverken. Kina ratificerade flera centrala konventioner inom internationell handel och investeringar, och även mänskliga rättigheter. Kina har en instrumentell och selektiv inställning till den internationella rätten, och drar nytta av regler som gynnar landets utveckling samtidigt som man försöker undvika överenskommelser som skulle kunna innebära nackdelar för Peking.² Två tydliga exempel på detta är hur Kina vidhåller sin status som "utvecklingsland" inom Världshandelsorganisationen (WTO) och dess rättsligt ogrundade anspråk i Syd kinesiska havet.

Kina har inga ambitioner att avskaffa det etablerade internationella systemet med FN i centrum, utan vill omforma delar av den internationella rätten som står i konflikt med Kinas nationella intressen. Ända sedan Deng Xiaopings första tal i FN 1974 har Kina odlat en bild av sig själv som ett fredligt utvecklingsland och en ansvarsfull stormakt utan hegemoniska avsikter.³ Denna bild ställs i kontrast till västerländsk imperialism och den egennyttiga roll väst spelat i skapandet av internationella regler. Sett från Pekings perspektiv är Kina den internationella rättens verkliga väktare. När Kina vägrade att underordna sig den internationella skiljedomen 2016 i tvisten med Filippinerna om territoriella anspråk i Syd kinesiska havet hävdade landets ledare till exempel att Kina "upprätthöll den internationella rättens auktoritet och värdighet".⁴ FN-granskningar av Kinas respekt för de mänskliga rättigheterna i Hongkong och Xinjiang avfärdas rutinmässigt som "inblandning i Kinas inre angelägenheter" och "smutskastningskampanjer" iscensatta av väst.⁵

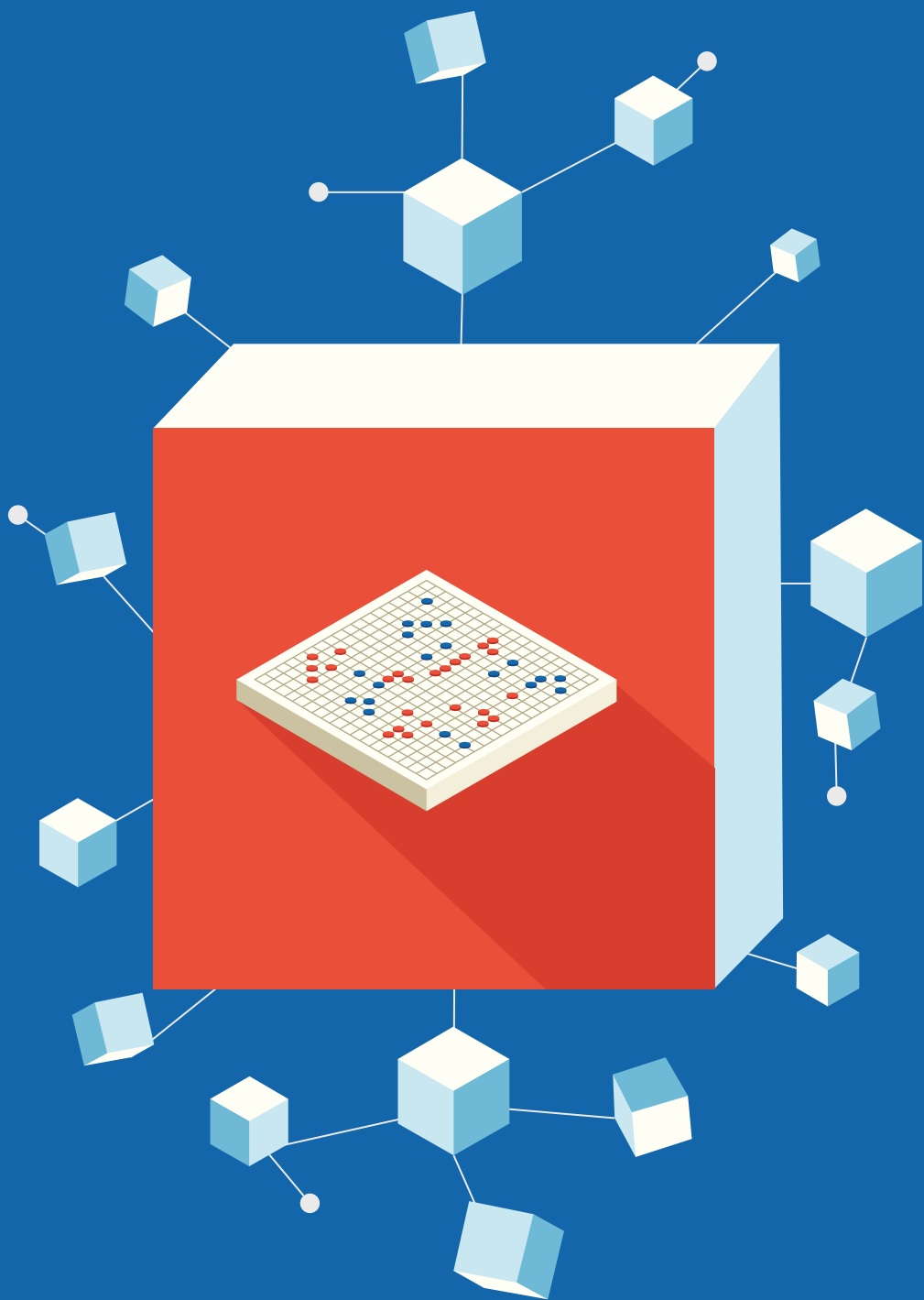
Under Xi Jinpings ledning de senaste tio åren har Kina utvecklats från en ställning som passiv regel-efterlevare (rule-taker) till att bli en aspirerande regel-skapare (rule-maker) i FN. Drivkrafterna bakom denna omvandling är en ökad oro för nationell säkerhet och stabilitet i ljuset av det osäkra läget i den globala ekonomin och en våg av folkliga uppror runtom i världen. Partistaten marknadsför numera en kinesisk styrningsmodell som kombinerar ekonomisk globalisering med en stark stat som inte begränsas av liberala demokratiska kontroller.⁶ Xis vision om den internationella ordningen betonar suveränitet, icke-inblandning och "vinn-vinn-samarbete", som baseras på "de gemensamma värdena fred, utveckling, rättvisa, demokrati och frihet".⁷ I grund och botten vill Kina återgå till hur den internationella rätten tolkades före andra världskriget, där mänskliga rättigheter ska anses vara varje stats inre angelägenhet.

I takt med att Kinas ekonomiska och politiska inflytande ökar, växer även dess ambition att utvidga den inhemska lagstiftningens

räckvidd och jurisdiktion utomlands.⁸ Till exempel har konventionen om bekämpning av terrorism, separatism och extremism, som antogs av den regionala organisationen Shanghai Cooperation Organisation (SCO) 2003, använts för att kväsa "säkerhetshot" i Xinjiang och Hongkong, och legat till grund för utlämning av brottsmisstänkta och dissidenter på Kinas begäran.⁹ Detta illustrerar hur Xis projekt att bygga en "utrikesrelaterad rättsordning" (涉外法治) och ett "rättsystem som gäller bortom den nationella jurisdiktionen" kan få betydande konsekvenser för framtidens internationella rätt.¹⁰

NOTER

- 1 China Internet Information Center, "Carry forward the Five Principles of Peaceful Coexistence to Build a Better World Through Win-Win Cooperation, Address by H.E. Mr. Xi Jinping President of the People's Republic of China At Meeting Marking the 60th Anniversary Of the Initiation of the Five Principles of Peaceful Coexistence", *China.org.cn*, 28 juni 2014, http://www.china.org.cn/world/2014-07/07/content_32876905.htm.
- 2 Chen Ge, "China and International Law: History, Theory and Practice", *Focus Asia. Perspective and Analysis, Institute for Security and Development Policy Analysis*, januari 2021, <https://isdpu.eu/publication/china-and-international-law-history-theory-and-practice/>.
- 3 Se Deng Xiaoping, "Speech by Chairman of the Delegation of the People's Republic of China, Deng Xiaoping, At the Special Session of the U.N. General Assembly", 10 April 1974, *Marxists Internet Archive*, <https://www.marxists.org/reference/archive/deng-xiaoping/1974/04/10.htm>, and State Council Information Office, "China's Peaceful Development", *English.gov.cn*, september 2011, China's Peaceful Development (www.gov.cn).
- 4 Liu Xiaoming, "South China Sea Arbitration is a Political Farce", 25 juli 2016, *China Daily*, https://www.chinadaily.com.cn/world/2016-07/25/content_26215582.htm.
- 5 Se till exempel Xinhua, "Smear Campaign Against Xinjiang Doomed To Fail", *Xinhua News Agency*, 4 november 2022, <https://english.news.cn/20221104/ff7b1773291d41bc8f5e6509ab-071b41c.html> och China Daily, "China Opposes UN Human Rights Committee Concluding Observations Concerning Hong Kong, Macao", *Xinhua News Agency*, 29 juli 2022, <https://www.chinadaily.com.cn/a/202207/29/WS62e372bfa310fd2b29e6f27c.html>.
- 6 R. Mitchell, "The Human Community of Fate: A Conceptual History of China's Ordoglobal Idea", *Humanity: An International Journal of Human Rights, Humanitarianism, and Development*, Vol. 13, No. 3 (2022), pp. 175-195, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4034360.
- 7 Ministry of Foreign Affairs of The People's Republic of China, "Xi Jinping Attends General Debate of 70th Session of the UN General Assembly and Delivers Important Speech, Underlying to Inherit and Advocate Purposes and Principles of the UN Charter, Establish New Type of International Relations with Win-Win Cooperation as Core and Build Community of Shared Mankind Destiny", 29 september 2015, https://www.mfa.gov.cn/eng/zy/jj/2015zt/xjpdmgjxgswbcbxlhgcl70znxlfh/202406/t20240606_11381579.html. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/topics_665678/2015zt/xjpdmgjxgswbcbxlhgcl70znxlfh/201510/t20151008_705395.
- 8 J. Daum and M. Rudolf, "The Global Ambitions of Chinese Law", Project Syndicate, 23 november 2022, <https://www.project-syndicate.org/commentary/china-extraterritorial-jurisdiction-legal-system-by-jeremy-daum-and-moritz-rudolf-2022-11>.
- 9 T. Ginsburg, "Authoritarian International Law?", *The American Journal of International Law*, Vol. 114, No. 2, april 2020, <https://doi.org/10.1017/ajil.2020.3>.
- 10 Xi Jinping, 论坚持全面依法治国 [On Adhering to Governing the Country by Law in an All-round Way], Central Party Literature Press, 2020, s. 256-258.

INTERNATIONELLA RELATIONER

【国际关系】

MARINA RUDYAK

I KORTHET

Begreppet "internationella relationer" syftar vanligtvis på de politiska, ekonomiska och säkerhetsrelaterade interaktionerna mellan stater och andra globala aktörer, inklusive internationella organisationer, företag och icke-statliga grupper. FN-stadgan kodifierar centrala principer såsom staters suveräna jämlikhet, förbud mot våld, fredlig tvistlösning, non-interventionsprincipen och respekt för mänskliga rättigheter.

I kinesisk officiell diskurs innebär "internationella relationer" (国际关系) en normativ vision om hur relationer bör bedrivas. En "ny typ av internationella relationer" (新型国际关系) är ett centralt begrepp inom Xi Jinpings "Tänkande om diplomati" och kännetecknas av ömsesidig respekt, opartiskhet, rättvisa, och vinn-vinn-samarbete.¹ Kina framställer sig som en försvarare av FN-stadgan och uppmanar till "demokratisering av de internationella relationerna" (国际关系民主化), vilket ställs i kontrast till vad Kina beskriver som västerländsk interventionism, som underminerar staters suveränitet och blandar sig i andra länders inre angelägenheter under förevändningar om demokrati och mänskliga rättigheter.²

ANALYS

Kinas "grundläggande normer för internationella relationer" (国际关系的基本准则) är förankrade i de fem principerna för fredlig samexistens: Ömsesidig respekt för suveränitet och territoriell integritet, icke-aggression, icke-inblandning i varandras inre angelägenheter, jämlikhet och ömsesidig nytta, och fredlig samexistens. Kina propagerade under Mao-eran för de fem principerna – som ursprungligen hade formulerats 1954 – som fundamentet för samtida internationella relationer och en motvikt till det Kina såg som USA-ledd "hegemonism" och "maktpolitik".³ Dessa normer användes redan från första början till att

försvara Kinas kärnintressen. Andra länders stöd för Taiwan som ett självständigt land eller kritik av Kinas politik i Tibet porträtterades som överträdelser av de grundläggande normerna för internationella relationer, särskilt principen om icke-inblandning.

Den "nya typen av internationella relationer" syftade inledningsvis på relationerna inom det socialistiska blocket, i synnerhet med Sovjetunionen, och präglades av leninistisk "proletär internationalism" – en modell som Kina förespråkade fram till splittringen mellan Kina och Sovjet 1963; därefter framställdes Sovjetunionen snarare som en överträdare av internationella normer.

Från och med 1970-talet lånade Kina sin retorik om demokratisering av de internationella relationerna från den Alliansfria rörelsen. Vikten av suveränitet och motstånd mot amerikansk och sovjetisk "stormakts-hegemonism" kopplades till frågan om att stärka den tredje världens roll och agens i den globala styrningen. Kina åberopade regelmässigt principen om "respekt för suveränitet och territoriell integritet" i sina fördömanden av USA:s interventioner, såsom i Libyen och Irak, men även när man motsatte sig humanitära interventioner i allmänhet. Hu Jintao lanserade på 00-talet slagordet om gemensamt främjande av "demokratisering av internationella relationer", men hans statscenterade tolkning av begreppet demokrati var jämlikhet *mellan* stater, snarare än demokrati *inom* stater.

Detta är den historiska bakgrunden till kommunistpartiets tudelade retoriska användning av begreppet internationella relationer under Xi Jinpings styre. För det första gör partiet ett normativt anspråk, där Kina framställs som en försvarare av grundläggande normer, såsom de fem principerna och FN-stadgan, mot vad man kallar västerländsk selektiv tillämpning, ensidiga sanktioner och interventionism.⁴ För det andra positionerar sig partiet strategiskt genom att hävda att demokratisering av internationella relationer innebär omfördelning av makt till utvecklingsländer och framväxande stormakter, men utan att omfamna liberaldemokratiska normer.⁵ Denna vision är uttalat statscenterad och definierar kritik mot andra länder som "interventionism" och en kränkning av suveräniteten.

Den kinesiska termen för internationella relationer är *guoji guanxi*. Ordet *guanxi* har dock en kulturell betydelse som sträcker sig långt bortom "relationer" i konventionell mening. Begreppet har sina rötter i konfucianismen och betecknar en form av socialt kapital som vilar på ömsesidiga personliga band, där utbyten av tjänster skapar personliga nätverk grundade på förpliktelser, tillit och ömsesidig erkänsla. På den globala scenen betraktar Kina sina internationella relationer som

relationer mellan människor, där guanxi — alltså förmågan att hantera dessa relationer — utgör en central maktresurs.⁶ Följaktligen spelar ceremoniella banketter och toppmötesdiplomati en avgörande roll i Kinas utrikespolitik, och används för att ”ge ansikte”, social bekräftelse, och skapa nätverk av ömsesidiga förpliktelser.

Enligt den kinesiska regeringen ska den inhemska forskningen inom internationella relationer (IR) producera teorier med ”kinesiska särdrag”, som reflekterar Kinas värderingar, perspektiv och historiska erfarenheter, och därmed tjäna nationens förnyelse. Regeringen betraktar IR-disciplinen som ett verktyg för att stärka Kinas globala inflytande, främja normer som är i partistatens intresse, och stödja en multipolär internationell ordning som sätter statens suveränitet i första rummet.⁷ Sedan Xi Jinping kom till makten har kinesisk forskningsfinansiering fokuserat alltmer på Xis ideologiska begrepp, och främjar områdesstudier och forskning i linje med statens prioriteringar.

NOTER

- 1 Wu Xiaodan, “推动建设相互尊重、公平正义、合作共赢的新型国际关系” [Främja byggandet av en ny typ av internationella relationer präglade av ömsesidig respekt, rättvisa, och vinn-vinn-samarbete], *China's Diplomacy in the New Era*, 28 mars 2023, https://web.archive.org/web/20250820212027/http://cn.chinadiplomacy.org.cn/2023-03/28/content_85195972.shtml.
- 2 Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, “王毅：共同维护和遵守‘国际关系中的民主原则’” [Wang Yi: Gemensamt upprätthålla och följa de demokratiska principerna inom internationella relationer], 16 november 2021, https://web.archive.org/web/20250820222256/https://www.fmprc.gov.cn/wjbx_673089/zyhd_673091/202112/t20211209_10464736.shtml.
- 3 “现代国际关系的基本准则” [De grundläggande normerna inom samtida internationella relationer], *People's Daily*, 28 juni 1956, p. 1, <https://cn.govopendata.com/renminri-bao/1956/6/28/1/#142907>.
- 4 “尊重主权和领土完整是国际关系基本准则” [Att respektera suveränitet och territoriell integritet är en grundläggande norm inom internationella relationer], *People's Daily*, 19 september 2020, <https://web.archive.org/web/20220523083504/https://world.people.com.cn/n1/2020/0919/c1002-31867494.html>.
- 5 Pang Shanshan, “大力推动国际关系民主化” [Främja kraftfullt demokratiseringen inom internationella relationer], *China's Diplomacy in the New Era*, 16 november 2021, https://web.archive.org/web/20250318211530/http://cn.chinadiplomacy.org.cn/2021-11/16/content_77875414.shtml.
- 6 Qin Yaqing, *A Relational Theory of World Politics*, Cambridge University Press, 2018.
- 7 Wang Fan, “构建中国国际关系学自主知识体系” [Bygg ett oberoende kunskapssystem för internationella relationer i Kina], 求是网, *Qishu wang*, 20 maj 2025, <https://web.archive.org/web/20250820214938/https://www.qstheory.cn/20250519/a4c35b7f0f3b42c1bf511c6f26cd-ba54/c.html>.

JOURNALISTIK

【新闻学】

DAVID BANDURSKI

I KORTHET

Journalistik, i betydelsen "insamling, bedömning, skapande och presentation av nyheter och information",¹ är avgörande för skyddet av åsikts- och yttrandefrihet. En rapport till FN:s råd för mänskliga rättigheter från 2012 betonar att journalistik är av central betydelse för hur medborgare utövar sin rätt att "söka och ta emot information".

Under de senaste tio åren har Kinas kommunistparti uttryckligen förkastat denna syn på journalistikens roll och istället slagit vakt om den marxistiska synen på journalistik, om sätter partiets intressen i centrum för mediernas verksamhet och kräver att journalister följer en "korrekt politisk inriktning" och "lägger vikt vid positiv propaganda".² När kommunistpartiet kategoriskt avfärdar den allmännyttiga journalistiken bortser man emellertid från den komplexa roll som journalistiken spelat under partiets hundraåriga historia. I motsats till den nuvarande propagandan om att "västvärldens syn på journalistik" är oförenlig med det kinesiska systemet finns det i själva verket många olika åsikter i Kina om mediernas och journalistikens roll.

ANALYS

Kinas moderna politiska historia löper parallellt med en lång tradition av professionell journalistik, vilken står i kontrast till kommunistpartiets anspråk på journalistiken som ett verktyg för partistyret. När Mao Zedong kom till makten på 1940-talet anammade han ett leninistiskt synsätt som han artikulerade 1942 i ett berömt tal om konsten. Mao betonade behovet av "partianda" (党性) – en översättning av det ryska partiinost – och vikten av att följa kommunistpartiets politiska riktlinjer.

Den maoistiska renlärigheten till trots var synen på journalistikens roll mer komplicerad inom partiet. I april 1950, några månader efter Kinas grundande, beslutades att tidningar och tidskrifter skulle "inkludera massorna i den regelbundna och systematiska granskningen" utan statens inblandning. Initiativet blev dock kortlivat. Rapporter om för-

sumlighet inom partiet oroade ledningen, och i juli 1954 fattades ett nytt beslut som gav tjänstemännen större kontroll över medierna i "partiandans" namn.³ Under den kortvariga "Låt hundra blommor blomma"-kampanjen 1956–57 protesterade journalister mot restriktionerna, men många sveptes också med i den efterföljande anti-högerkampanjen.

Inte förrän 1979, när kulturrevolutionen hade avslutats och reform- och öppningspolitiken tagit vid, återpublicerade landets främsta medietidskrift det fullständiga beslutet från 1950 om tillsyn av mediesektorn. I en kommentar till publiceringen noterades att beslutet kunde spela en "viktig roll" i "reformen av nyhetsrapporteringen", bland annat genom att uppmuntra journalister att skriva mer levande och till och med göra korruptionsavslöjanden. En debatt mellan den liberala chefredaktören för People's Daily, Hu Jiwei, och den vänsterorienterade sociologen och politikern Hu Qiaomu stod i centrum. Hu Jiwei menade att tidningarna förkroppsligade "folkets anda" och skulle reflektera allmänintresset, medan Hu Qiaomu ansåg att "partiets anda" hade en överordnad betydelse.⁴ Debatten kulminerade i partiets brutala våld mot demokratirörelsen 1989, varpå den liberala mediepolitiken beskyldes för att ha bidragit till protesterna.

De ekonomiska förändringarna, kommersialiseringen av medierna och internets framväxt, skapade under 1990- och 00-talet möjligheter för journalister att återupprätta sin professionella roll. Samtidigt bibehöll partiet sin kontroll över mediesektorn, för att "vägleda den allmänna opinionen".⁵ Under denna period växte den undersökande journalistiken fram, och beskrevs av landets premiärminister Zhu Rongji i oktober 1998 som "en spegel för regeringen".⁶ I brist på fungerande kontrollmekanismer för att förhindra maktmissbruk vände sig medborgare ofta till journalister för att få rättvisa, medan så kallad "medborgarjournalistik" utvecklades till en alternativ informationskälla.⁷

Sedan Xi Jinping kom till makten i slutet av 2012 har de tidigare framstegen för journalistiken genomgått en dramatisk tillbakagång. Under 2013 cirkulerades en kommuniké om hoten mot partistaten där "västvärldens idé om journalistik" nämndes som en direkt utmaning mot kommunistpartiets kontroll över medie- och förlagssektorn. Sedan dess har partiet förespråkats en marxistisk syn på journalistik och framställt västerländska journalistiska ideal som oförenliga med kinesiska värderingar. Myndigheterna har lyft fram vikten av "positiv energi" och ställt krav på att journalister – men även alla kinesiska medborgare med tillgång till sociala medier – försvarar partiet och bilden av Kina.⁸

I sitt första stora mediepolitiska tal i februari 2016 sade Xi Jinping att alla medier "ska bära partiets efternamn". Detta var en ordlek baserad på att 'efternamn' och 'anda' är homofoner på kinesiska, och utgjorde ett tydligt eko av tidigare auktoritära strömningar med hänvisningar till Maos uppmaningar om "partianda". Faktum är att Xi gick ännu längre i sitt tal när han hävdade att begreppet "folkets anda" – som kopplar an till den liberala strömningen inom journalistiken – "alltid varit detsamma" som "partiandan". Eftersom partiet per definition kämpade å folkets vägnar var allt journalistiskt arbete som involverade att "älska partiet, skydda partiet och tjäna partiet" i grunden journalistik i allmänhetens intresse."⁹

NOTER

- 1 American Press Institute, "What is Journalism? Definition and Meaning of the Craft", *American Press Institute*, <https://web.archive.org/web/20220704112738/https://www.american-pressinstitute.org/journalism-essentials/what-is-journalism/>.
- 2 "求是网评论员, '始终坚持马克思主义新闻观'" [Qiushi Onlines kommentator: "Alltid följa den marxistiska synen på journalistik"], *Qiushi Online*, 20 februari 2021, https://web.archive.org/web/20211007174459/https://theory.gmw.cn/2021-02/20/content_34628492.htm.
- 3 Zhang Zhengxiu, "要勇于维护舆论监督权利" [Det krävs mod för att garantera rätten till allmänhetens granskning], *Gansu Daily*, juni 2004, <http://web.archive.org/web/20040618231533/http://xwjz.eastday.com/eastday/xwjz/node21105/node21107/userobject1ai265338.html>; "新闻改革" [Media Reform], https://web.archive.org/web/20220721001304/https://dfz.henan.gov.cn/sqsjk/zhishu/hnsz/xwbkz/200903/t20090303_11585.htm.
- 4 Hai Tao, "人民日报重炒马列理论争执再起硝烟" [Folkets Dagblad tar åter upp marxist-leninistisk teori – striden blossar upp på nytt], *Voice of America Chinese*, 17 september 2013, <https://web.archive.org/web/20220720100949/https://www.voachinese.com/a/china-daily-20130916/1750772.html>.
- 5 D. Bandurski, "Guidance of Public Opinion", *China Media Project (The CMP Dictionary)*, 14 april 2020, https://web.archive.org/web/20220714161149/https://chinamediaproject.org/the_ccp_dictionary/guidance-of-public-opinion/.
- 6 H. Chu, "China's Investigative Journalists Cut a Broad, if Cautious, Swath", *Los Angeles Times*, 21 februari 1999, <https://web.archive.org/web/20220720095819/https://www.latimes.com/archives/la-xpm-1999-feb-21-mn-10295-story.html>.
- 7 M. Svensson, "The Media as the Judge: The Role of the Chinese Media in Addressing Injustices", *NIAS-Nytt*, september 2005, <https://web.archive.org/web/20221025003239/https://www.humanrights.lu.se/marina-svensson/publication/16f029b7-2775-4ee9-9a7d-19651adc5885>.
- 8 D. Bandurski, "The Great Hive of Propaganda", *China Media Project*, 15 september 2017, <https://web.archive.org/web/20170918065905/https://chinamediaproject.org/2017/09/16/the-great-hive-of-propaganda/>.
- 9 Xinhua News Agency, "习近平总书记党的新闻舆论工作座谈会上的重要讲话引起强烈反响" [President Xi Jinpings viktiga tal vid symposiet om partiets informations- och opinionsarbete har väckt stor uppmärksamhet], *Xinhuanet*, 20 februari 2016, https://web.archive.org/web/20220720095559/http://www.xinhuanet.com/politics/2016-02/20/c_1118106502.htm.

JÄMSTÄLLDHET

【性别平等】

MALIN OUD

I KORTHET

Jämställdhet innebär att alla individer oavsett kön har samma rättigheter och möjligheter, och att alla har lika tillgång till resurser och beslutsprocesser. Principen är fastställd i Förenta nationernas allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna (UDHR), som slår fast att "Alla människor är födda fria och lika i värdighet och rättigheter." Konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor (CEDAW) klargör vidare att diskriminering mot kvinnor innefattar varje åtskillnad eller inskränkning som görs på grund av kön och som begränsar erkännandet, åtnjutandet eller utövandet av mänskliga rättigheter och grundläggande friheter på lika villkor som män.

Mao Zedongs välkända citat att "kvinnorna bär upp halva himlen" (妇女能顶半边天) har fått symbolisera jämställdhet i Kina och tas ofta upp i diskussioner om kvinnors rättigheter. Men även om den kommunistiska revolutionen försökte bryta patriarkala normer genom att betona kvinnornas viktiga bidrag i arbetskraften och nationsbyggandet, så har de traditionella könsrollerna levt kvar i Folkrepubliken Kina. Kvinnor har en dubbel börda än idag, med heltidsarbete samtidigt som de förväntas uppfylla sina plikter i hemmet, i form av barnafödande och omsorg om makar, åldrande föräldrar och svärföräldrar.

ANALYS

Kommunistpartiet ser sig som en arvtagare till den progressiva kvinnorörelsen i Kina i början av 1900-talet. En av Folkrepubliken Kinas första nya lagar var äktenskapslagen från 1950, som förbjöd barnäktenskap och arrangerade äktenskap. Folkrepubliken Kinas första konstitution, antagen 1954, slog fast att "kvinnor åtnjuter samma rättigheter som män inom livets alla områden – politiken, ekonomin, kulturen, utbildning, socialt och i familjelivet". FN:s kvinnokonferens i Peking 1995 innebar en viktig vändpunkt för kvinnors rättigheter globalt och var en katalysator för kvinnorörelsen i Kina. Konferensen satte förnyat fokus på jämställdhet mellan könen, främjade samarbetet mellan kinesiska kvinnoorganisationer och internationella allierade, och fick

regeringen att anta nya policyer för att bekämpa diskriminering och våld mot kvinnor.

Trots dessa framsteg förblir ojämlikheten djupt rotad i Kina, på grund av patriarkala strukturer i samhället och inom själva partiet. Studier visar på ett växande lönegap och skillnader vad gäller föräldraledighet och pensionsålder (60 år för män, 50–55 år för kvinnor), vilket förstärker traditionella könsroller och påverkar kvinnors ekonomiska självständighet. På landsbygden är skyddet av kvinnors landrättigheter alltjämt svagt. I kommunistpartiets toppskikt återfinns inga kvinnor, vare sig bland de sju medlemmarna i politbyråns ständiga utskott eller bland politbyråns 24 medlemmar.

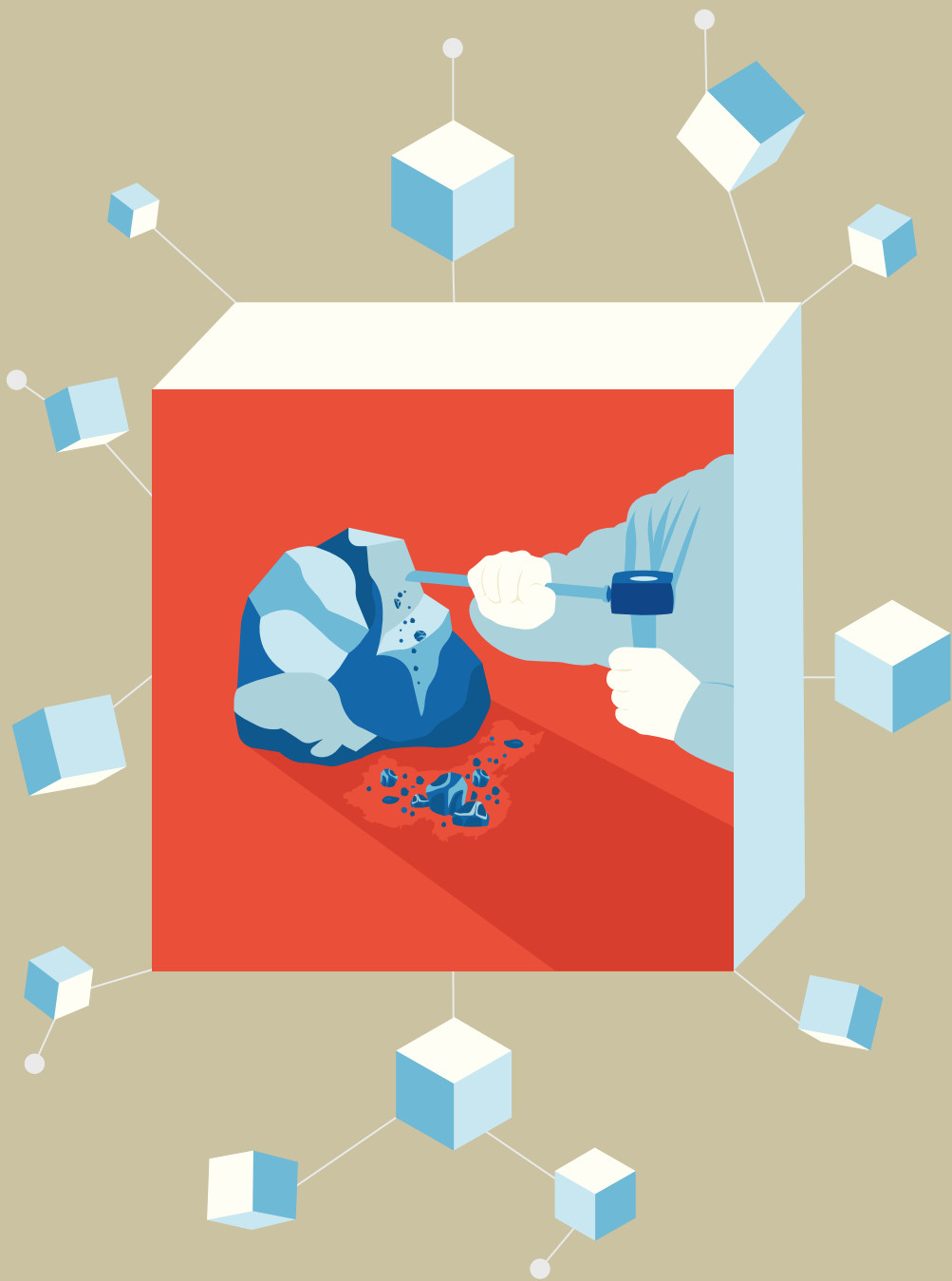
På grund av Kinas demografiska utmaningar och den åldrande befolkningen, uppmanar regeringen numera kvinnor att återgå till sin traditionella roll i hemmet och föda fler barn.¹ I ett tal till All-China Women's Federation 2023 uppmanade Xi massorganisationen att "förbättra och genomföra politiken för att stödja barnafödande, höja befolkningens övergripande kvalitet och aktivt hantera frågan om den åldrande befolkningen".² Ettbarnspolitikerna har avskaffats, men kommunistpartiet förbehåller sig rätten att styra över kvinnors fortplantningsorgan.

Våld mot kvinnor är fortsatt utbrett. Trots att den reviderade äktenskapslagen som antogs 2001 erkände våld i hemmet (家庭暴力) som laglig grund för skilsmässa, omfattar den inte våldtäkt inom äktenskapet och sådana fall utreds sällan av rättsväsendet. Den här problematiken har belysts i en rad uppmärksammade fall av könsbaserat våld och människohandel under de senaste åren.³ Partiets språkbruk begränsar dessutom frågan till att endast handla om jämställdhet mellan män och kvinnor (*nannüpingdeng* 男女平等), snarare än jämställdhet oavsett kön (*xingbie pingdeng* 性别平等), vilket återspeglar dess traditionella syn på manliga och kvinnliga könsroller.

För sitt arbete utsätts kvinnorättsaktivister för hot och repressalier. Inför internationella kvinnodagen 2015 frihetsberövades en grupp feministiska aktivister, de så kallade *Feminist Five* (女权五姐妹), under brottsrubriceringen "starta bråk och skapa problem" (寻衅滋事), sedan de hade planerat en protest mot sexuella trakasserier. Kinesiska feminister fortsätter trots allt att arbeta för kvinnors rättigheter på innovativa sätt.⁴ På internationell nivå har kinesiska fristående kvinnoorganisationer framgångsrikt påverkat dialogen om jämställdhetsfrågor, trots regeringens försök att begränsa dem.⁵ Kvinnors val att inte gifta sig eller få barn kan också ses som ett tecken på deras egenmakt och förmåga att trotsa den patriarkala staten.

NOTER

- 1 Xi Jinping, "Family Values, Family Education, and Family Tradition", tal vid ett möte med representanter från den första nationella konferensen om modellfamiljer, *Qiushi*, 16 maj 2025, http://en.qsttheory.cn/2025-05/16/c_1090878.htm.
- 2 The State Council of the People's Republic of China, "Xi Stresses Organising, Motivating Women to Contribute to Chinese Modernisation", 31 oktober 2023, https://english.www.gov.cn/news/202310/31/content_WS6541001cc6d0868f4e8e0d52.html.
- 3 P. Wang, "Violence Against Women: Gender Relations, Rule of Law and Social Morality", *The China Story*, 19 september 2022, <https://www.thechinastory.org/violence-against-women-gender-relations-rule-of-law-and-social-morality/>.
- 4 L. Hong Fincher, *Betraying Big Brother: The Feminist Awakening in China*, London; New York: Verso, 2018.
- 5 Y. Cai, "Between Co-optation and Emancipation: Chinese Women's NGOs and Power Shifts at the United Nations", *Global Policy*, 15 (Suppl. 2), 148–158. Available from: <https://doi.org/10.1111/1758-5899.13369>.

KULTUR

【文化】

DAVID BANDURSKI

I KORTHET

UNESCO definierar kultur i vid bemärkelse som "hela komplexet av de andliga, materiella, intellektuella och emotionella egenskaper som är utmärkande för ett samhälle eller en social grupp och omfattar, förutom konst och litteratur, livsstilar, samlevnadsformer, värdesystem, traditioner och trosuppfattningar."¹ För det kinesiska kommunistpartiet är kulturen dock först och främst djupt politisk och utgör en av flera "fronter" i partiets kamp mot sina interna och externa fiender och kritiker.² I sitt tal vid Yan'an-forumet för litteratur och konst 1942 gjorde Mao Zedong klart att "konsten och litteraturen [måste] följa politiken".³

Medan Kinas kulturindustri har vuxit fort under reformperioden efter Mao har partiet behållit sina anspråk på att vara kulturens politiska hjärta. Under Xi Jinpings ledning sedan slutet av 2012 har kultur fått förnyad betydelse som politisk prioritering, med koncept som "att bygga [Kina till] en kulturell stormakt" (建成文化强国), att garantera "kulturell säkerhet" (文化安全) och att mobilisera mot USA:s och västvärldens "kulturella hegemoni".⁴ Kulturen är ett medel för att främja partiets makt och legitimitet och ett verktyg för att motverka hot mot partiets status i en global kontext.

ANALYS

Under större delen av sin moderna historia har Kina haft en motsägelsefull relation till kulturen. Under den Nya kulturrörelsen på 1920-talet försökte en ny generation av forskare, författare och aktivister frigöra sig från inflytandet av traditionella konfucianska idéer, som de ansåg låg bakom Kinas svaghet, och skapa ett nytt samhälle baserat på de "västerländska" idealen om vetenskap och demokrati. Men även om Kina inspirerades av väst var kulturbegreppet nära förknippat med erfarenheterna från imperialismen sedan mitten av 1700-talet. En inflytelserik artikel från 1923, skriven i kölvattnet av Fjärde maj-rörelsen, varnade för en "kulturell invasion".⁵ Detta framställdes som det sista av fyra stadier i den västerländska imperialismens angrepp mot Kina. I sitt berömda tal vid Yan'an-forumet för litteratur och konst 1942 talade

Mao Zedong om kraften "i pennan och geväret" och vikten av både den kulturella och den militära fronten.⁶ Under Kulturrevolutionen (1966–1976) härjade nitiska grupper av så kallade rödgardister runtom i landet i en destruktiv kampanj för att krossa de "fyra gamla" – gamla idéer, gammal kultur, gamla vanor och gamla seder. Detta blev startskottet för successiva vågor av förstörelse som sträckte sig över ett decennium och orsakade ofattbara kulturella och mänskliga förluster.

Efter Kulturrevolutionens slut växte insikten om att de politiska excesserna under det gångna decenniet till stor del berodde på Mao Zedongs fullständiga dominans över de kulturella och politiska budskapen. 1980-talets relativa öppenhet skapade en atmosfär präglad av "kulturfeber", med mer kreativitet och sanningssökande i medierna och konsten.⁷ Detta fick ett abrupt slut i och med att demokratiprotesterna slogs ned med våld 1989. Kommunistpartiet fokuserade på att upprätthålla den politiska kontrollen över kulturen och medierna, samtidigt som man drev på den kommersiella utvecklingen och främjade kultur inom ramen för "socialism med kinesiska särdrag".⁸ Idén att kultur är "en viktig indikator på den övergripande nationella styrkan" (综合国力的重要标志) lanserades 1997.⁹ Tio år senare började Kina prioritera offentlig diplomati och "mjuk makt", men efter begränsad framgång med detta inledde regeringen en global mediekampanj där uppskattningsvis 45 miljarder yuan investerades i att expandera de statliga mediernas internationella räckvidd.¹⁰

Under Xi Jinpings ledning sedan 2012 har den kinesiska kulturen som källa till övergripande nationell styrka haft hög politisk prioritet. Xi har talat om behovet av att "stärka det kulturella självförtroendet och bygga en socialistisk kulturmak" (坚定文化自信, 建设社会主义文化强国).¹¹ Kinas ledare och statliga medier gör gällande att landets globala kulturella styrka, som omfattar förmågan att motverka kritik och "berätta Kinas historia väl", är nyckeln till att "krossa västvärldens kulturella hegemoni" (打破西方文化霸权) och förändra den "ojämlika relationen" med västvärlden.¹² Denna tolkning av kultur och dess politiska värde är nära kopplad till den nationalistiska Xi-erans idé om "Kinas dröm om den kinesiska nationens stora renässans" och partiets löfte att återföra Kina till världspolitikens centrum.¹³ I sin politiska rapport till den 19:e nationella partikongressen 2017 sade Xi: "Utan ett starkt kulturellt självförtroende och en blomstrande kultur kan den kinesiska nationens stora renässans inte bli verklighet".¹⁴

NOTER

- 1 United Nation Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO), "Unescos Allmänna förklaring om kulturell mångfald", 2 november 2001, i Svenska Unescorådet och Svensk biblioteksförening, *Bibliotekens internationella manifest*, 2015, <https://www.unesco.se/wp-content/uploads/2015/12/bibliotekens-internationella-manifest-webb-utskrift.pdf>.
- 2 Wang Baogui, "迈出文化建设坚实步伐, 提升国家文化软实力" ["Ta stora steg i kulturbyggandet och stärk Kinas mjuka makt"], *Guangming wang*, 9 november 2020, https://web.archive.org/web/20220331215906/https://www.gmw.cn/xueshu/2020-11/09/content_34352493.htm.
- 3 Mao Zedong, "在延安文艺座谈会上的讲话" [Tal vid Yan'an-forumet om litteratur och konst], *Marxists Internet Archive*, 1942, <https://web.archive.org/web/20221018022353/https://www.marxists.org/chinese/maozedong/marxist-chinese-mao-194205.htm>.
- 4 "大搞文化霸权, 威胁全球文化安全: 美方威胁全球安全的真面目" [Allt för att nå kulturell hegemoni och hota den globala kulturella säkerheten – sanningen om hur USA hotar den globala säkerheten], *Folkets dagblad*, 1 november 2020, p. 3, https://web.archive.org/web/2022114013706/http://paper.people.com.cn/rmrb/html/2020-11/01/nw.D110000renmr_20201101_6-03.htm.
- 5 Qu Qiubai, "帝国主义侵略中国之各种方式" [De olika sätten för imperialismen att invadera Kina], *Marxists Internet Archive*, first published 26 maj 1923, <https://web.archive.org/web/20220606054648/https://www.marxists.org/chinese/quqiubai/mia-chinese-qqb-19230526.htm>.
- 6 Mao Zedong, "Talks at the Yanan Forum on Literature And Art", 1942, *Marxists Internet Archive*, https://web.archive.org/web/2022108160417/https://www.marxists.org/reference/archive/mao/selected-works/volume-3/mswv3_08.htm.
- 7 S. Ma, "The Role of Power Struggle and Economic Changes in the 'Heshang phenomenon' in China", *Modern Asian Studies*, vol. 30, no. 1, 2008, p. 29.
- 8 Guangming Daily, "新中国70年社会主义文化建设及其经验" [70 års erfarenheter av att bygga socialistisk kultur i det Nya Kina], *Fangxian People's Government*, 10 juli 2019, https://web.archive.org/web/20220331220018/http://www.fangxian.gov.cn/xwzx_31730/llwz_31742/201907/t20190710_1777753.shtml.
- 9 Jiang Zemin, "江泽民: 在中国共产党第十五次全国代表大会上的报告" [Jiang Zemins politiska rapport till det kinesiska kommunistpartiets 15:e nationella kongress], *Fudan University*, <https://web.archive.org/web/20220331220114/https://dangxiao.fudan.edu.cn/59/a1/c9736a88481/page.htm>.
- 10 Se: D. Bandurski, "A Softer Touch on Soft Power", *China Media Project*, 26 januari 2015, <https://web.archive.org/web/20220331220356/https://chinamediaproject.org/2015/01/26/a-softer-touch-on-soft-power/>; och South China Morning Post, 'Beijing in 45b Yuan Global Media Drive', *South China Morning Post*, 13 januari 2009, <https://web.archive.org/web/20220710062419/https://www.scmp.com/article/666847/beijing-45b-yuan-global-media-drive>.
- 11 "坚定文化自信, 建设社会主义文化强国" [Stärk det kulturella självförtroendet och bygg en socialistisk kulturmak], *People's Daily*, 16 oktober 2017, <https://web.archive.org/web/20220331220229/http://theory.people.com.cn/n1/2017/1016/c40531-29588374.html>.
- 12 Li Wen, "建设社会主义文化强国的世界意义" [Den globala innebörden av att bygga en socialistisk kulturmak], *People's Daily*, 27 oktober 2016, <https://web.archive.org/web/20221021162408/http://theory.people.com.cn/n1/2016/1027/c40531-28811363.html>.
- 13 "'Xi Jinping Vows 'Strong Determination, Solid National Strength' to Overcome Challenges Amid COVID-19", CGTN, 31 juli 2020, <https://web.archive.org/web/20220709232948/https://news.cgtn.com/news/2020-07-30/Xi-urges-thorough-reforms-when-meeting-non-Communist-party-personages-SyaqEAfKOA/index.html>.
- 14 Xi Jinping, "习近平在中国共产党第十九次全国代表大会上的报告" [Xi Jinpings politiska rapport till det kinesiska kommunistpartiets 19:e nationella kongress], *People's Daily Online*, 28 oktober 2017, <https://web.archive.org/web/20221020160227/http://cpc.people.com.cn/n1/2017/1028/c64094-29613660-9.html>.

MARKNADS- EKONOMI 【市场经济】

JERKER HELLSTRÖM

I KORTHET

UNCTAD definierar en marknadsekonomi som "ett lands nationella ekonomi som i hög grad förlitar sig på marknadskrafterna för att avgöra nivåerna för produktion, konsumtion, investeringar och sparande utan statlig inblandning".¹

Kina inledde sin övergång från socialistisk planekonomi för fyra decennier sedan, och definierar sig sedan början av 1990-talet som en "socialistisk marknadsekonomi", där marknaderna ska omfatta alla centrala sektorer av ekonomin. Efter många år av marknadsdriven tillväxt kännetecknas Kinas nuvarande modell av ett större statligt inflytande över ekonomin än tidigare. Den statliga kontrollen är mer omfattande än vad som är fallet i de flesta medelinkomstländer och utvecklade ekonomier, med en framträdande roll för statliga banker, företag och statliga femårsplaner. Denna modell kallas ibland marknadsleninism.

Den kinesiska partistaten styr aktivt konkurrensen och gynnar ofta statliga företag och nationella spjutspetsbolag framför privata aktörer, särskilt inom de strategiska sektorerna. Marknadstillträde kan inskränkas utifrån politiska och strategiska överväganden snarare än rent ekonomiska faktorer, vilket är en tvistefråga i dialogen med Kina om den fria marknadens principer.² Sedan Xi Jinping kom till makten 2012 har han i allt högre grad betonat att nationell säkerhet och självförsörjning är överordnat ekonomisk öppenhet, och därmed betonat att Kinas inhemska variant av marknadsekonomi knappast kommer att ge marknadskrafterna fritt spelrum på bekostnad av statlig kontroll.

ANALYS

Efter spontana experiment med småskaligt privat jordbruk i slutet av 1970-talet släppte det kinesiska kommunistpartiet gradvis kontrollen

över jordbrukssektorn och sedermera även över den urbana ekonomin. Partiet öppnade upp för privata företag och utländska investeringar.

Begreppet "socialistisk marknadsekonomi" antogs av kommunistpartiets 14:e kongress 1992 och infördes i Kinas grundlag 1993, då det ersatte "planekonomi baserad på socialistiskt offentligt ägande" som Kinas nationella ekonomiska system.³

Efter årtionden av protektionism och statlig ekonomisk planering under Mao var det viktigt för hans efterträdare, Deng Xiaoping, att inte ge intrycket att han ifrågasatte arvet efter Mao. Genom sitt berömda uttalande att "det spelar ingen roll om en katt är svart eller vit, så länge den fångar möss", signalerade Deng samtidigt att han förordade ett pragmatiskt förhållningssätt till marknadsmekanismerna.

Under den socialistiska marknadsekonomiska modellen fokuserade Deng på ekonomisk tillväxt som det primära målet, men hävdade samtidigt att staten behövde spela en ledande roll i den ekonomiska planeringen och utvecklingen. Kommunistpartiet skulle fortsatt utöva den yttersta kontrollen över de strategiska sektorerna och ha rätten att ingripa i marknaden vid behov.

Som en förberedelse inför sin anslutning till Världshandelsorganisationen (WTO) 2001 antog Kina en rad åtgärder för att öppna upp den inhemska marknaden. Dessa fortsatte under WTO-medlemskapets första år och bidrog till över ett decennium av tvåsiffrig ekonomisk tillväxt. Ingen av dessa politiska åtgärder utmanade dock statens strategi att bibehålla sin ledande roll inom de sektorer som hade utpekats som strategiska, såsom stål, energi, fordon, flyg, varvsindustri och militärindustri.

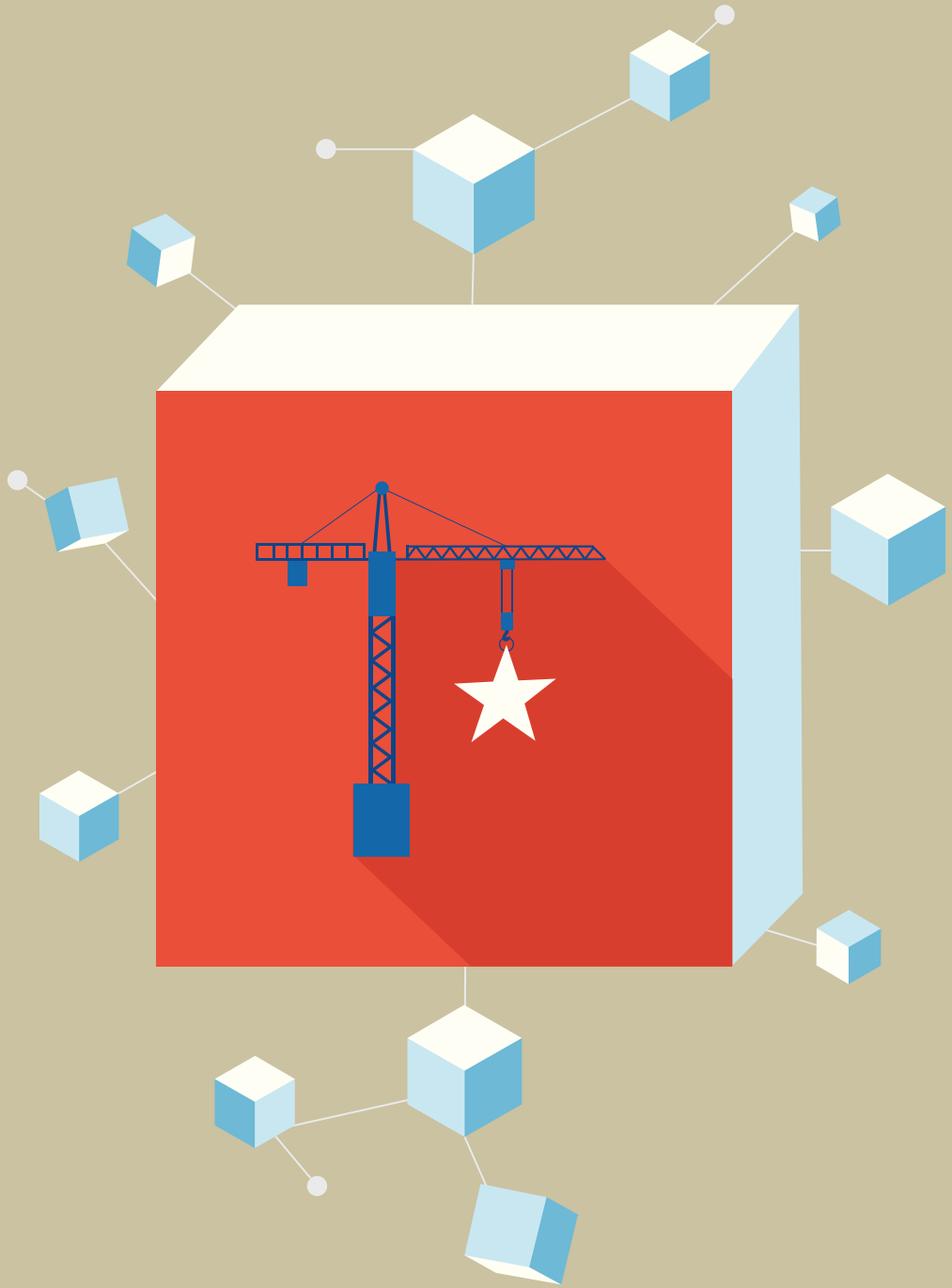
Kort efter sitt tillträde 2012 formulerade Xi Jinping en vision om att marknadsmekanismerna skulle spela en avgörande roll i fördelningen av resurser. I praktiken har framstegen dock varit begränsade. Få av de reformer som Xi målade upp har genomförts och partiets roll i ekonomin har istället blivit ännu mer uttalad än tidigare.⁴ Den framstående kinesiske ekonomen Mao Yushi har öppet kritiserat regeringens oförmåga att minska det statliga ägandet, och liknat statens dominans på den inhemska marknaden med "att domaren i en fotbollsmatch själv börjar spela".⁵

På senare år har denna situation motiverat flera ekonomier i väst att ta itu med sitt beroende av Kina och vidta åtgärder för att stärka den egna konkurrenskraften. Kinesiska företrädare har i sin tur beskrivit uppmaningarna om balanserad och rättvis handel, och ansträngningar för

att bemöta Kinas industriella överkapacitet, som förevändningar för västerländsk protektionism.⁶ Samtidigt har Kina omfamnat den ekonomiska globaliseringen i sin retorik, vilket framgår tydligt av Xi Jinpings öppningstal vid World Economic Forum 2017, där han axlade rollen som förkämpe för fria och öppna globala marknader.⁷ Trots Kinas egna tillkortakommanden vad gäller öppenhet har dessa narrativ vunnit mark, inte minst i det globala syd, i synnerhet då delar av väst har rört sig i protektionistisk riktning och ökat det statliga inflytandet över ekonomin.

NOTER

- 1 UNCTAD, "Glossary of Customs Terms: Market Economy", *Automated System for Customs Data (ASYCUDA)*, 2003 <https://web.archive.org/web/20030718005341/https://asyCUDA.org/cuglossa.asp?term=market+economy>.
- 2 B. Naughton, "Is China Socialist?", *Journal of Economic Perspectives*, 31.1 (2017), 3-24, <https://www.jstor.org/stable/44133948?seq=3>.
- 3 "Amendment to the Constitution of the People's Republic of China", *Asian Legal Information Institute*, 1993, <https://web.archive.org/web/20120322054432/https://www.asianlii.org/cn/legis/cen/laws/attcotproc1993567/>.
- 4 A.R. Kroeber, "Xi Jinping's Ambitious Agenda for Economic Reform in China", *Brookings Institution*, 17 november 2013, <https://www.brookings.edu/articles/xi-jinpings-ambitious-agenda-for-economic-reform-in-china/>; N.R. Lardy, "Xi Jinping's Turn Away from the Market Puts Chinese Growth at Risk", *Peterson Institute for International Economics*, 15 januari 2019, <https://www.piie.com/commentary/op-eds/xi-jinpings-turn-away-market-puts-chinese-growth-risk>.
- 5 Mao Yushi, "En tillbakablick vid 90 års ålder – min glädje och mina förväntningar" [茅于軾 90 岁自述: 我的喜悦与期待], *Unirule Institute of Economics*, januari 2019, <https://web.archive.org/web/20201027220334/http://unirule.cloud/jianjie/201901.pdf>.
- 6 Cheng Weidong, "Nya tendenser inom EU:s senaste våg av protektionism" [欧盟新一轮贸易保护主义的新动向], *Renmin luntan wang*, 6 januari 2022, <https://web.archive.org/web/20250519190338/https://cacs.mofcom.gov.cn/cacscms/article/zjdy?articleId=171798&-type=>; Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, "Utrikesministeriet: Påståendet om att Kina skulle ha 'överkapacitet' är bara en förevändning för protektionism" [外交部: 所谓中国"产能过剩"论只是为保护主义提供借口], *Xinhua News Agency*, 24 april 2024, <https://web.archive.org/web/20250519190903/http://www.xinhuanet.com/politics/20240424/aa5e1eda38344a69a639aca2df1a3a66/c.html>.
- 7 "习近平主席在世界经济论坛2017年年会开幕式上的主旨演讲 (全文)" [President Xi Jinping's Keynote Speech at the Opening Ceremony of the World Economic Forum Annual Meeting 2017 (Full text)], *Xinhua News Agency*, 18 januari 2017, https://web.archive.org/web/20241114195622/http://www.xinhuanet.com/politics/2017-01/18/c_1120331545.htm.

MODERNISERING

【现代化】

MARINA RUDYAK

I KORTHET

Modernitet betraktas allmänt som nära kopplad till framsteg. Modernisering är utvecklingsprocessen från ett "förmodernt", eller "traditionellt", till ett "modernt" samhälle. I den västerländska tanketraditionen har modernisering förknippats med såväl teknologisk utveckling som med sekularisering, demokratisering och främjande av mänskliga rättigheter. Modernisering är intimt kopplad till idéerna om upplysning och rationalitet.

I Kina fanns idén om att modernisering inte nödvändigtvis innebär "västernisering" långt innan det kinesiska kommunistpartiet grundades. Redan efter nederlaget i opiumkrigen lanserade Kinas reformsinnade intellektuella parollen "anta västerländsk kunskap för dess praktiska användning; bibehåll kinesiska värderingar som kärna" (中体西用). Denna anda har anammats av kommunistpartiet vars ledare har betonat att Kina inte kommer att eftersträva modernisering enligt västerländsk förlaga utan en "modernisering av kinesiskt snitt" (中国式现代化). Denna modernisering ska omfatta industrin, jordbruket, militären samt vetenskap och teknologi – men inte politisk liberalisering eller demokrati. Det senare, anser kommunistpartiet, har lett till sociala konflikter i väst – vilket Kina endast kan undvika genom att förlita sig på kommunistpartiets ledarskap och socialistisk modernisering (社会主义现代化).¹

ANALYS

Li Shulei, chef för kommunistpartiets propagandaavdelning, har beskrivit modernisering som något som väst tvingade på Kina och som därefter blev en nationell nödvändighet.² Denna syn är djupt rotad i Kinas historiska minne. Ända sedan nederlaget mot de teknologiskt överlägsna britterna och japanerna på 1800-talet har teknikdriven modernisering setts som den enda vägen för Kina att övervinna landets underutveckling och nationella förödmjukelse. Genom kampen för nationellt självbestämmande knöts modernisering också nära antiimperialismen.

Sun Yat-sen, som betraktas som "det moderna Kinas fader", hävdade i Folkets tre principer (1911) att en ökning av "folkets välfärd" (民生) genom ekonomiska och industriella utvecklingsprogram var en förutsättning för att förverkliga "nationalism" (民族主义) och "självbestämmande" (自决权).³

Både kommunistpartiet och Kuomintang – det politiska parti Sun grundade och som numera är ett av de största partierna i Taiwan – gör idag anspråk på Sun Yat-sens intellektuella arv. Chen Duxiu och Li Dazhao, som grundade det kinesiska kommunistpartiet 1921, följde i Suns fotspår och såg modernisering som en central del av den antiimperialistiska och antikoloniala kampen, och som ett medel för att förbättra folkets levnadsvillkor och stärka förmågan till självständig utveckling.

De tidiga kommunisterna kopplade även Kinas strävan efter modernisering till andra fattiga länders ambitioner att modernisera. Liu Shaoqi, som senare skulle bli Folkrepubliken Kinas president, förklarade 1945 att den väg Kina valde skulle visa vägen för sydostasiatiska länder som befann sig i liknande omständigheter.⁴ Kina utvidgade senare sina nationella moderniseringsambitioner till andra länder genom utlandsbistånd.

Från och med Mao Zedong gjorde kommunistpartiets ledare klart att Kina skulle eftersträva "socialistisk modernisering". Under Mao-eran innebar detta att följa Sovjetunionens exempel och modernisera industrin, jordbruket, militären samt vetenskap och teknologi. Kampanjen *Stora språnget framåt* var Maos försök att påskynda omvandlingen av Kinas ekonomi från agrar till industriell – men resulterade istället i den största hungersnöden i mänsklighetens historia.

"De fyra moderniseringarna" av industrin, jordbruket och militären samt vetenskap och teknologi blev sedan kärnan i Deng Xiaopings reform- och öppningspolitik. Gentemot väst hävdade Deng: "Våra fyra moderniseringar är fyra moderniseringar av kinesiskt snitt".⁵ Dengs moderniseringar inkluderade den "socialistiska marknadsekonomin", som både hade statliga inslag och omfattade privata företag, men även experiment med utländsk teknologi och politik. Deng avvisade dock "den femte moderniseringen", nämligen liberal demokrati, som dissidenten Wei Jingsheng föreslog i en väggtidning på den så kallade demokratimuren i slutet av 1970-talet.

Xi Jinping har beskrivit kinesisk modernisering som vägen till "den kinesiska nationens stora renässans", som ska vara uppnådd till Folkrepubliken Kinas 100-årsjubileum 2049.⁶ En milstolpe på vägen dit är att göra

framsteg mot "gemensamt välstånd" och att bli ett medelinkomstland till 2035. Vid den 20:e partikongressen 2022 infördes målet om "kinesisk modernisering" i kommunistpartiets stadgar.

Under Xi-eran har partiets diskurs om modernisering fått en djup moralisk underton. Den hävdar att Kina eftersträvar en "människocentrerad utveckling" – som står i kontrast till "den gamla vägen med kapitalcentrerad, polariserande och expansionistisk västerländsk modernisering" – och en "helprocessdemokrati" som lämpar sig bättre för Kina än liberal demokrati.⁷ Med hänvisning till Sun Yat-sens vision om modernisering hävdade Xi 2020 att Kina kommit mycket längre än vad Sun kunnat föreställa sig – och att denna utveckling endast kunnat åstadkommas av kommunistpartiet.⁸ Mer liberala röster i Kina varnar dock för att Xis prioritering av ideologi framför ekonomin har omöjliggjort politisk innovation, vilket lade grunden för Kinas tidigare så framgångsrika modernisering.⁹

NOTER

- 1 Qu Qingshan, "深刻理解中国式现代化的科学内涵" [Förstå den vetenskapliga innebörden av den kinesiska moderniseringsmodellen på djupet], *Study Times*, 4 november 2022, <http://dangjيان.people.com.cn/n1/2022/1104/c117092-32558696.html>.
- 2 Li Shilei, 我观世音 [I am Avalokitesvara], Jinan: Taishan chubanshe, 1992, p. 22.
- 3 P. Linebarger, *The Political Doctrines of Sun Yat-Sen*, The Johns Hopkins Press, 1937.
- 4 A. L. Strong, 'The Thought of Mao Tse-Tung', *Amerasia*, juni 1947..
- 5 CCP Discipline Inspection Committee of Ninghua County, "'40年40组关键词' 从四个现代化'到'两个一百年'" [40 år och 40 nyckelord. Från 'de fyra moderniseringarna' till 'de två hundraårsmålen'], *CCP Discipline Inspection Committee of Ninghua County*, 16 november 2018, <http://web.archive.org/web/20221031223645/https://www.nhcdi.gov.cn/nhcdi/ShowArticle.asp?ArticleID=1218>.
- 6 Xinhua, "习近平强调，以中国式现代化全面推进中华民族伟大复兴" [Xi Jinping understryker att modernisering av kinesiskt snitt ska verka för att allsidigt främja den kinesiska nationens stora renässans], Xinhua, 16 oktober 2022, https://web.archive.org/web/2025090111623/https://www.gov.cn/xinwen/2022-10/16/content_5718810.htm.
- 7 Huang Chunhui, "中国式现代化道路新在哪里 (学术圆桌)" [Vad är det nya med den kinesiska moderniseringsvägen? (akademiskt rundabordsamtal)], *People's Daily*, 10 oktober 2022, <http://theory.people.com.cn/n1/2022/1010/c4053132541999.html>.
- 8 Zhang Yitian, Wu Dan and Yin Peng, "以中国式现代化推进中华民族伟大复兴 (领航中国)" [Att främja den kinesiska nationens stora renässans genom modernisering av kinesiskt snitt], *People's Daily*, 8 september 2022, p. 1, http://paper.people.com.cn/rmrb/html/2022-09/08/nw.D110000renmrb_20220908_1-01.htm.
- 9 Zhang Jun, "What's Happened to China's Economy?", *Project Syndicate*, 5 oktober 2022, <https://www.project-syndicate.org/commentary/covid-lockdowns-centralization-impact-on-china-growth-by-zhang-jun-2022-10>.

MULTILATERALISM

【多边主义】

MARINA RUDYAK

I KORTHET

Inom FN definieras "multilateralism" vanligtvis som samordnat diplomatiskt utbyte mellan tre eller flera stater (eller andra aktörer) som bedrivs inom ramen för internationella organisationer och i enlighet med deras regler. Ofta används "multilateralt samarbete" som synonym till "det multilateral systemet", vilket i första hand syftar på det institutionella ramverk som utvecklades efter andra världskriget, med organisationer som FN, Nato, Världsbanken, IMF och EU. "Multilateralism" utgör i detta avseende grunden för de regler och normer som styr det internationella samarbetet (såsom Agenda 2030 och Parisavtalet), medan "det multilateral systemet" i huvudsak betecknar den liberala världsordningen.

Den kinesiska regeringen lyfter ofta fram Kinas engagemang för "multilateralism", framför allt i sin engelskspråkiga kommunikation, och hänvisar till att fler än 160 länder och internationella organisationer ska ha undertecknat BRI-samarbetsdokument med Kina.¹ Internt framställer dock Kinas ledare det befintliga regelbaserade multilateral systemet som varken "rättvist eller rättrådigt", och som "värnar en grups särintressen".² Samtidigt presenteras BRI som ett alternativ, en "multilateralism med kinesiska särdrag" baserad på "gemensamma överläggningar", där samverkan med andra länder inte vilar på allmänt giltiga bindande regler för internationellt samarbete utan på bilaterala överenskommelser. Med andra ord ser Kina snarare på multilateralism som en form av "multi-bilateralism".

ANALYS

Efter att ha tillträtt makten 2013 inledde Xi Jinping en omläggning av utrikespolitiken mot en mer proaktiv "stormaktsdiplomati", där BRI är det mest framträdande exemplet. Ursprungligen syftade initiativet till att stärka samarbetet med Kinas grannländer, men det kom snart att utvidgas till en global satsning. I sin engelskspråkiga kommunikation betonar det kinesiska ledarskapet och de partistyrda medierna ofta att Kina är en "förkämpe för multilateralism" och att landet står fast

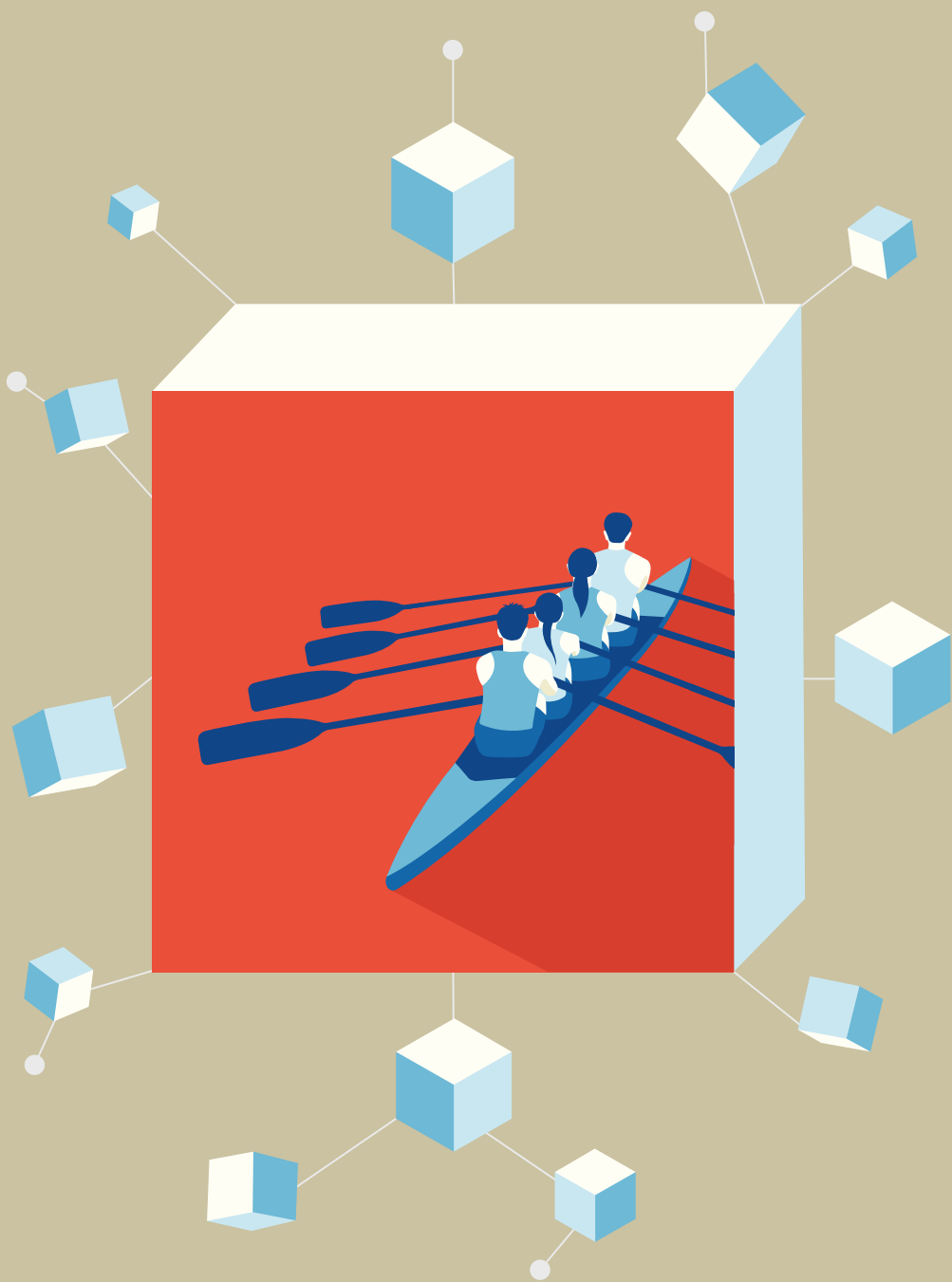
vid att "upprätthålla multilateralismen". För Xi är målet med multilateralism att bygga "mänsklighetens ödesgemenskap" (人类命运共同体) och "inte följa den gamla vägen och värna en grupps särintressen".³ Det underliggande budskapet är att det befintliga multilaterala systemet är orättvist och att regelverket måste revideras. Detta formuleras som att "internationella regler bör utformas av alla länder gemensamt". Kinesiska statsmedier har myntat ordet "Xiplomacy" (习式外交) som en beteckning för denna diplomatiska linje.

Kommunistpartiets tidskrift *Xuexi Shibao* (Study Times) publicerade i oktober 2019 en artikel med titeln "Att använda Xi Jinpings tänkande som vägledning för att främja multilateralism med kinesiska särdrag". Artikeln, som hade skrivits av utrikesministeriets avdelning för policyplanering, argumenterade för att "internationella frågor bör hantearas av alla länder genom samråd, i enlighet med regler som samtliga länder enats om, och med beaktande av alla länders rättmätiga intressen och legitima angelägenheter".⁴ Utrikesministeriet härledde dessutom Kinas synsätt på multilateralism till det antika Kina: "I det forna Kina existerade Kuqiu-förbundet och Zhangye-förbundet, vilket återspeglade den traditionella politiska kulturen att söka samförstånd trots meningsskiljaktigheter, att respektera fördrag och hålla löften, samt att samarbeta genom överläggningar".

I sin rapport till den 19:e partikongressen framställde Xi Jinping sin vision av multilateralism som "dialog utan konfrontation, partnerskap utan allianser" (对话而不对抗、结伴而不结盟). Hans budskap var att Kina motsätter sig universellt bindande regler för internationellt samarbete och därför i stället kommer att samverka med andra länder genom bilaterala överläggningar.⁵ Ett aktuellt exempel är G20:s försök att enas om en multilateral lösning för skuldlättnader för afrikanska länder som drabbats av covid-19. Kina förklarade att landet stöder multilaterala beslut för att hjälpa låginkomstländer att hantera skuldriskfrågor på lämpligt sätt och är redo att upprätthålla kommunikationen med de drabbade länderna via *bilaterala* kanaler.⁶

NOTER

- 1 Xinhua, "Xi Jinping - A Champion of Multilateralism in a World of Contradictions", *Xinhua News Agency*, 19 november 2019, http://www.xinhuanet.com/english/2019-11/19/c_138567337.htm.
- 2 ["以习近平外交思想为指引深入推进中国特色多边主义" Använd Xi Jinpings tänkande som vägledning för att främja multilateralism med kinesiska förtecken], *Qiushi*, 25 oktober 2019, http://www.qstheory.cn/lwx/2019-10/25/c_1125151043.htm.
- 3 Ibid.
- 4 Ibid.
- 5 Xinhua, "习近平提出, 坚持和平发展道路, 推动构建人类命运共同体" [Xi Jinping föreslår: håll fast vid den fredliga utvecklingens väg, främja byggandet av mänsklighetens ödesgemenskap], *Xinhua News Agency*, 18 oktober 2017, http://www.xinhuanet.com/politics/19cpc-nc/2017-10/18/c_1121821003.htm.
- 6 "中方是否将减免非洲最贫穷国家债务? 外交部回应" [Kommer Kina att skriva av de fattigaste afrikanska ländernas skulder? Utrikesministeriet svarar], *Global Times Online*, 7 april 2020, <https://world.huanqiu.com/article/3xk2j94JzGf>.

MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

【人权】

MALIN OUD

I KORTHET

De mänskliga rättigheterna är rättigheter som gäller för alla människor, oavsett ras, kön, nationalitet, etnicitet, språk, religion, eller ställning i övrigt. FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna (UDHR) antogs 1948 som en "gemensam norm för alla folk och nationer".¹ Internationella konventioner och stadgor slår fast statens skyldighet att utföra eller avstå från vissa handlingar för att respektera, skydda och uppfylla grundläggande fri- och rättigheter för individer och grupper.

När de mänskliga rättigheterna i FN:s allmänna förklaring skulle kodifieras i juridiskt bindande instrument delades de av politiska skäl upp i två separata konventioner: den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (ICCPR), och den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ICESCR).

Kina har ratificerat ICESCR, men inte ICCPR, och hävdar att suveränitet och icke-inblandning övertrumfar idén om universella mänskliga rättigheter. Kina anser att mänskliga rättigheter är varje lands "inre angelägenhet", snarare än en internationell fråga som det är legitimt för andra stater att framföra åsikter om. Kina står för en statscentrerad och relativistisk syn på mänskliga rättigheter "med kinesiska särdrag", enligt vilken stabilitet, harmoni, försörjning och ekonomisk utveckling är överordnade mänskliga rättigheter, i synnerhet medborgerliga och politiska rättigheter.²

ANALYS

Kina publicerade sin första vitbok om mänskliga rättigheter 1991.³ Vitboken gavs ut som svar på omvärldens kritik mot Kina efter att regeringen slog ned protesterna på Himmelska fridens torg 1989 och hävdar att Kina på grund av specifika nationella och historiska

förhållanden har en annan uppfattning om mänskliga rättigheter än västvärlden. Trots detta utgjorde skrivelsen ett skifte bort från ett totalt förkastande av mänskliga rättigheter som en "borgerlig" idé, mot att regeringen delvis accepterade internationella människorättsnormer och principer, om än motvilligt. Kina har ratificerat sex av FN:s nio kärnkonventioner för mänskliga rättigheter, men har samtidigt alltid hävdat att "rätten till överlevnad" (生存权), som inte återfinns i någon internationell konvention, och rätten till utveckling (发展权) är de "främsta mänskliga rättigheterna". Vid världskonferensen om mänskliga rättigheter i Wien, som hölls i slutet av Kalla kriget 1993 för att bekräfta att alla mänskliga rättigheter är universella och odelbara, gjorde Kina följande uttalande:

För det stora antalet utvecklingsländer handlar respekt för och skydd av mänskliga rättigheter först och främst om att se till att rätten till överlevnad och utveckling fullt ut förverkligas. Påståendet att mänskliga rättigheter är en förutsättning för utveckling är grundlöst. Då det råder utbredd fattigdom och brist på mat och kläder och människors grundläggande behov inte är tillgodosedda, bör ekonomisk utveckling prioriteras. Annars kommer mänskliga rättigheter inte på fråga.⁴

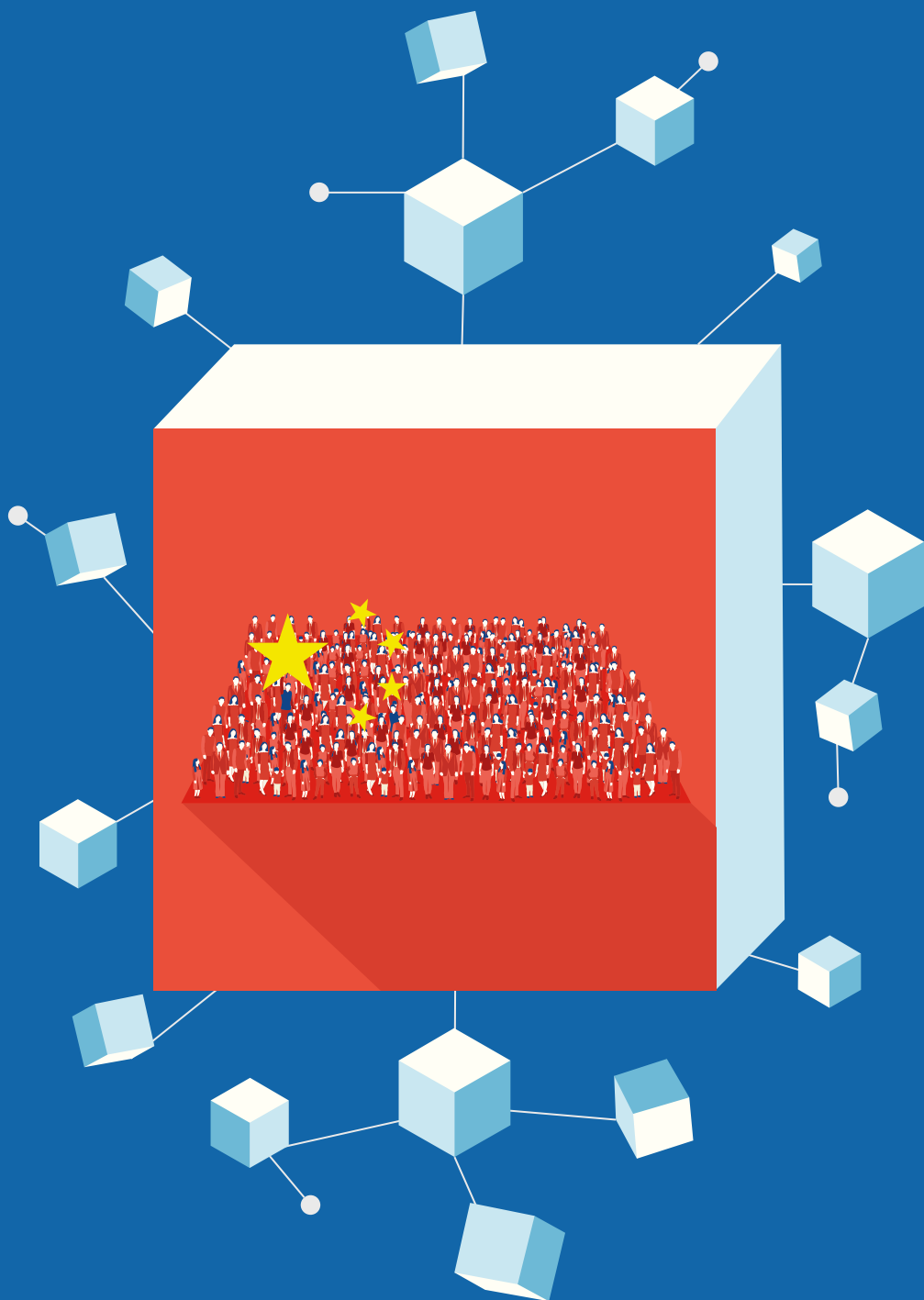
Den kinesiska regeringens självförtroende och tillit till "den kinesiska modellen" stärktes av den globala finanskrisen 2008. Samtidigt gav de så kallade "färgrevolutionerna" i flera länder i början av 2000-talet upphov till en oro för ett växande yttre hot i Peking. 2013 utfärdade kommunistpartiets centralkommitté ett internt direktiv där man uppmanade till att stärka partiets ledarskap och kontroll över det "ideologiska slagfältet". Dokument 9, som direktivet kom att kallas, varnade för sju faror som ansågs hota att undergräva kommunistpartiet, däribland främjandet av universella värderingar.⁵

Under de senaste tio åren har Pekings förhållningssätt till det internationella människorättssystemet skiftat från en defensiv hållning till en mer proaktiv strategi. Kina har blivit en internationell normentreprenör som strävar efter att "slå sönder den västerländska människorättshegemonin" (打破西方人权霸权) och förändra "den internationella styrningen av de mänskliga rättigheterna".⁶ I en serie uppmärksammade tal 2017, vid World Economic Forum i Davos och vid Förenta Nationerna i Genève och New York, lanserade Xi Jinping konceptet "människlighetens ödesgemenskap" (人类命运共同体), som är en vision för en världsordning som lägger tyngdpunkten på suveränitet, respekt för olika politiska system, och "vinn-vinn-samarbete" (合作共赢) mellan stater.⁷

Konceptet "en gemenskap med en gemensam framtid " infogades i en resolution med titeln "Utvecklingens bidrag till åtnjutandet av alla mänskliga rättigheter" som antogs av FN:s råd för mänskliga rättigheter 2017.⁸ I juni 2020 antog rådet en resolution initierad av Kina med titeln "Främjande av ömsesidigt fördelaktigt samarbete inom området mänskliga rättigheter", som förespråkar ett internationellt system med fokus på samarbete mellan stater, snarare än på ansvarsutkrävande och skydd av individuella rättigheter.⁹

NOTER

- 1 United Nations, "Universal Declaration of Human Rights", 1948, <https://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/>.
- 2 Se China Society for Human Rights Studies website for the Chinese government's view on human rights, <http://chinahumanrights.org/>.
- 3 Information Office of the State Council of the People's Republic of China, "Human Rights in China", november 1991, <http://www.china.org.cn/e-white/7/index.htm>.
- 4 H. Liu, "Vienna Conference Statement (1993)", in S. C. Angle and M. Svensson (eds.), *The Chinese Human Rights Reader: Documents and Commentary 1900-2000*, New York: M.E. Sharpe, 2001, p. 392.
- 5 "Document 9: A ChinaFile Translation", *ChinaFile*, 8 november 2013, <https://www.chinafile.com/document-9-chinafile-translation>.
- 6 R. Danhong, "Establish an International Communication Platform for Human Rights and Promote China's Discourse Power on Human Rights — A Review on Ten Years of Beijing Forum on Human Rights", *Journal of Human Rights*, 17(6), 662–677.
- 7 Xi Jinping, "Work Together to Build a Community of Shared Future for Mankind", *Xinhua News Agency*, 19 januari 2017, http://www.xinhuanet.com/english/2017-01/19/c_135994707.htm.
- 8 Human Rights Council Resolution 41/19, *The Contribution of Development to the Enjoyment of all Human Rights*, A/HRC/RES/41/19, 17 juli 2019, United Nations Digital Library, <https://digitallibrary.un.org/record/3834575>.
- 9 "UN Rights Body Adopts China-Sponsored Resolution on 'Mutually Beneficial Cooperation'", *Xinhua News Agency*, 23 juni 2020, http://www.xinhuanet.com/english/2020-06/23/c_139159324.htm.

NATION

【国家】

JERKER HELLSTRÖM

I KORTHET

"Nation" syftar på ett samhälle i ett visst område eller land, som kännetecknas av att det har en egen regering, ett eget språk, sin egna historia och egna traditioner.

Det kinesiska språket särskiljer inte orden nation, land och stat, som alla tre används för att översätta ordet *guojia* (国家). Begreppet "den kinesiska nationen" syftar i snäv bemärkelse antingen på Folkrepubliken Kina, som grundades 1949, eller på de historiska imperier som kontrollerade olika delar av det territorium som den nuvarande kinesiska regimen idag styr över, eller gör anspråk på. I en vidare bemärkelse omfattar begreppet idén om en kinesisk superetnicitet, *Zhong-hua minzu* (中华民族), som är partistatens benämning på alla kinesiska medborgare plus den kinesiska diasporan.¹

De termer som används för att översätta "nation" till kinesiska är kopplade till begrepp som etnicitet och civilisation. Enligt det officiella narrativet är den kinesiska nationen detsamma som den kinesiska partistaten. Det innebär att kinesisk patriotism – att älska sitt land (爱国) – förutsätter kärlek till kommunistpartiet och lojalitet mot den partikontrollerade staten.²

ANALYS

Den moderna nationalstatens gränser definieras av medborgarskapet. Enligt den förhärskande officiella och allmänna uppfattningen i Kina är det emellertid en individs etniska tillhörighet som främst avgör om personen ingår i den kinesiska nationen. Alla personer med han-kinesiskt påbrå, oavsett om de är kinesiska eller utländska medborgare, ses av staten som en del av den kinesiska nationen.³ Detta synsätt har potentiella följder för alla med kinesiskt påbrå, vilket omfattar en diaspora på uppemot 60 miljoner människor.⁴

Den kinesiska staten delar upp den "kinesiska nationens" diaspora i tre huvudgrupper: kinesiska medborgare som bor utomlands (*huaqiao*),

"kineser" som förvärvat utländskt medborgarskap (*huaren*) och personer med kinesiskt påbrå som är födda utomlands (*huayi*).⁵ De tre grupperna omfattar endast utländska han-kineser, men en fjärde grupp, "*shaoshu minzu huaqiao huaren*", eller utlandskineser från de etniska minoriteterna, har föreslagits för att kategorisera icke-han-kineser med rötter i Kina.

Det kinesiska ledarskapet förväntar sig att "Kinas söner och döttrar", inklusive "kinesiska landsmän utomlands",⁶ ska bidra till att värna nationella intressen, såsom att förverkliga "Kinas dröm om den kinesiska nationens stora renässans" (中华民族伟大复兴的中国梦). Denna paroll, som partiets generalsekreterare Xi Jinping lanserade officiellt 2012, är en omskrivning för att stärka den kinesiska partistaten.

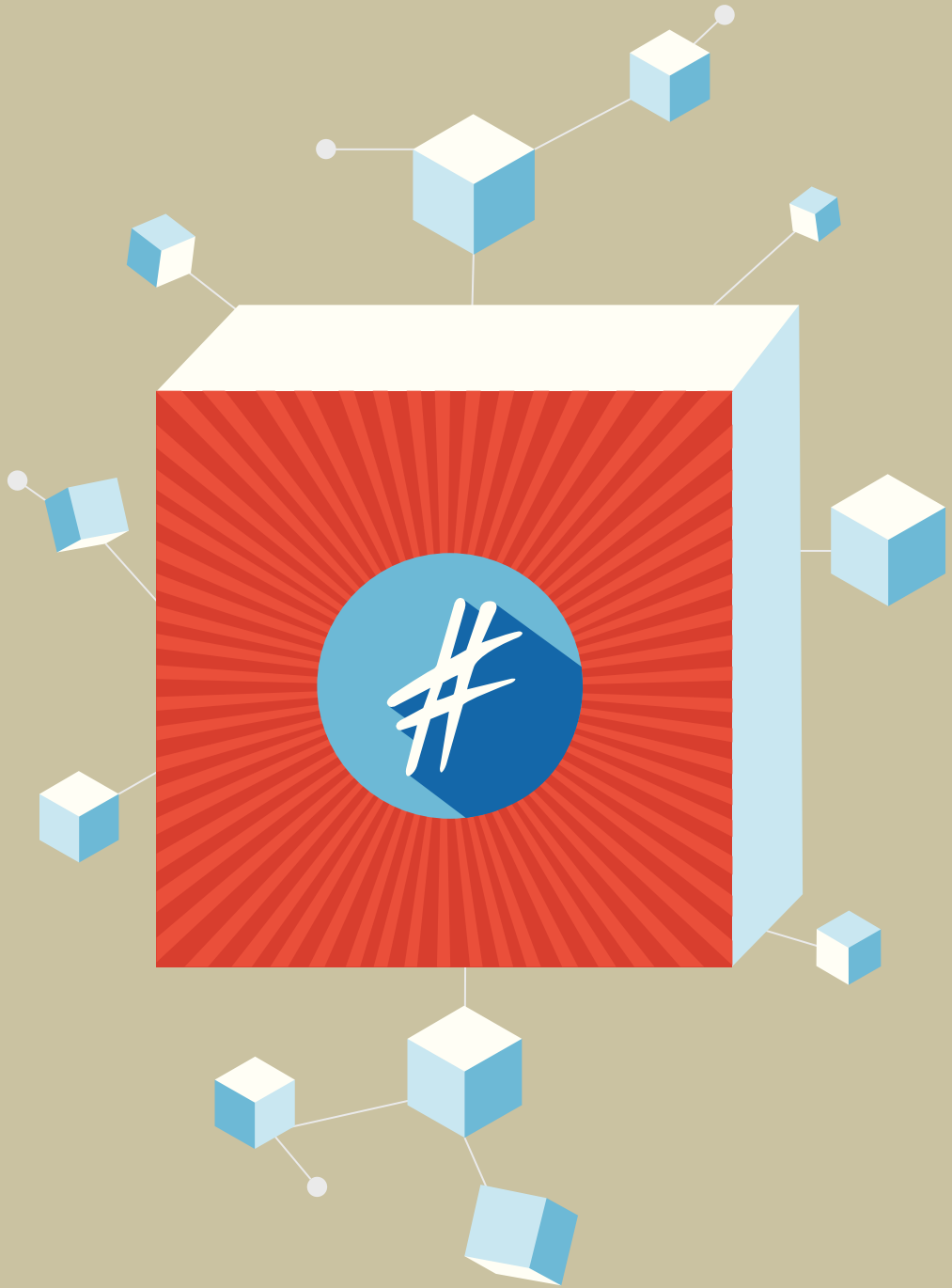
I det officiella narrativet porträtteras den kinesiska nationen som världens enda "civilisationsstat" (文明型国家), med en unik uråldrig historia, territoriell vidsträckthet och teknisk utveckling, och en infödd (han-) kinesisk befolkning.⁷ Peking hävdar att den kinesiska nationen vilar på en femtusenårig civilisation och har investerat stort i vetenskapliga projekt som ska underbygga dessa anspråk.^{8 9}

Den kinesiska nationen, som regimen i Peking gör anspråk på att representera, omfattar inte bara andra staters medborgare och historiska imperier. I begreppet "nationell suveränitet och territoriell integritet" (国家主权和领土完整) ingår även territorier utanför kommunistpartiets kontroll, såsom Taiwan. Före Folkrepubliken Kinas grundande exkluderade emellertid den kinesiska kommunistiska rörelsen uttryckligen Taiwan från Kinas territorium.¹⁰ Så var även fallet i nationalistregeringens konstitution från 1912.¹¹

Den officiella benämningen på den kinesiska nationen är Kina (中国, *Zhongguo*) eller Folkrepubliken Kina (中华人民共和国). När taiwaneser refererar till "Kina" (*Zhongguo*) är det i normalfallet med undertexten att det är ett land som är separat från Taiwan. När Kina benämns som fastlandet (大陆) eller inlandet (内地) är den underförstådda betydelsen att Kina och Taiwan utgör delar av samma nation.

NOTER

- 1 Ma Rong, "A New Perspective in Guiding Ethnic Relations in the 21st Century: 'De-politicization' of Ethnicity in China", *Beijing Forum 2007*, URL: <https://archive.ph/5uG0l>.
- 2 "坚持爱国和爱党、爱社会主义高度统一" [Upprätthåll en stark enhet mellan att älska fosterlandet, älska partiet och älska socialismen], *People's Liberation Daily*, 24 maj 2019, https://web.archive.org/web/20210306133054/http://www.mod.gov.cn/jmsd/2019-05/24/content_4842203.htm.
- 3 O. Almén, *The Chinese Communist Party and the Diaspora – Beijing's extraterritorial authoritarian rule*, Stockholm: Swedish Defence Research Agency, 2020.
- 4 An Baijie, "Overseas Chinese Can Help Build Belt, Road", *China Daily*, 13 juni 2017, https://web.archive.org/web/20220802092431/http://www.chinadaily.com.cn/china/2017-06/13/content_29719481.htm.
- 5 Ibid.
- 6 Wang Long and Feng Dapeng, "关于'中国梦', 习近平总书记是这样描绘的" [Om den "kinesiska drömmen" – så här beskriver generalsekreterare Xi Jinping den], *Xinhua*, 30 november 2018, https://web.archive.org/web/20190805091819/http://www.xinhuanet.com/zgjx/2018-11/30/c_137641470.htm.
- 7 "Talk to Al Jazeera - Zhang Weiwei: The China Wave", *Al Jazeera*, 12 januari 2012, <https://web.archive.org/web/20221001204452/https://www.youtube.com/watch?v=JvhBUowHLiU>.
- 8 Xinhua News Agency, "Full text of the Chinese Communist Party's new resolution on history", *Nikkei Asia*, 19 november 2021, <https://web.archive.org/web/20221102103404/https://asia.nikkei.com/Politics/Full-text-of-the-Chinese-Communist-Party-s-new-resolution-on-history>; Xinhua News Agency, 'Resolution of the Central Committee of the Communist Party of China on the Major Achievements and Historical Experience of the Party over the Past Century', *Xinhua News Agency*, 18 november 2021, <https://archive.ph/hqWs3>; Xinhua, "习近平: 在十二届全国人大一次会议上的讲话" [Xi Jinping: Anförande vid 12:e nationella folkkongressens första plenum], *PRC Central People's Government*, 17 mars 2013, <https://archive.ph/ufbYf>.
- 9 Study Times, "中华文明探源工程的'来龙去脉'" [Bakgrunden till projektet om den kinesiska civilisationens ursprung], *Party-Building Magazine (Dangjian)*, 22 augusti 2022, https://web.archive.org/web/20221108011036/http://www.dangjian.com/shouye/dangjianwenhua/wenhuaadaguan/202208/t20220822_6456225.shtml.
- 10 DW, "毛泽东最初并不想要台湾?" [Ville Mao Zedong inte alls ha Taiwan från början?], *dw.com*, 28 augusti 2022, <https://web.archive.org/web/20220828094857/https://www.dw.com/zh/%E6%AF%9B%E6%B3%BD%E4%B8%9C%E6%9C%80%E5%88%9D%E5%B9%B6%E4%B8%8D%E6%83%B3%E8%A6%81%E5%8F%B0%E6%B9%BE/a-62943128>.
- 11 Republic of China Government, "'中华民国临时约法'" [Republiken Kinas provisoriska konstitution], *gongfa.com*, 1912, <https://web.archive.org/web/20220420000351/https://www.gongfa.com/linshiyuefa.htm>.

OFFENTLIG DIPLOMATI 【公共外交】

DAVID BANDURSKI

I KORTHET

Sedan begreppet "offentlig diplomati" introducerades på 1960-talet har det i vid bemärkelse beskrivit hur regeringar arbetar med att påverka den allmänna opinionen i andra länder och främja utbyte över kulturella gränser. Termen används för att särskilja staters internationella kommunikationsarbete från det negativt laddade begreppet propaganda. På senare tid har ett nytt och vidare koncept vuxit fram – "New Public Diplomacy" – som även inbegriper icke-statliga aktörers verksamhet, däribland NGO:er.

Under reformeran, och särskilt från 1990-talet, uppstod även i Kina en tendens att distansera internationella PR-insatser från den så kallade "externa propagandan" [propaganda riktad mot utlandet, övers. anm.] – ett begrepp som varit centralt för det kinesiska kommunistpartiet sedan Folkrepubliken Kinas grundande. Från och med 2013 har emellertid kommunistpartiets makt åter centraliserats under Xi Jinping, vars förnyade fokus på ideologisk konformitet har placerat "extern propaganda" i centrum för den politiska agendan. Statliga medier, men även medieföretag med delvis privat ägarskap, förväntas nu verka internationellt för att "berätta Kinas historia väl" (讲好中国故事) och därigenom stärka landets "internationella diskursmakt" (国际话语权) – vilket i sin tur betraktas som en avgörande komponent i Kinas "övergripande nationella styrka" (综合国力).

ANALYS

I januari 1991, då Kina alltså var föremål för sanktioner från EU och USA som en konsekvens av att demokratiprotesterna slagits ned med våld den 4 juni 1989, inrättades State Council Information Office – Statsrådets informationskontor – med uppdraget att "förklara Kina för omvärlden".¹ Kinesiska experter menar att Kina genom denna institutionella förändring tog ett steg bort från den traditionella

"externa propagandan" och mot ett "koncept för modern offentlig diplomati".²

Kommunistpartiets centrala propagandaavdelning, vars verksamhet primärt riktar sig till en inhemsk publik men därmed också överlappar med informationskontorets kommunikation mot utlandet, har formellt ändrat den officiella engelska översättningen av ordet 宣传 (*xuanchuan*), från "propaganda" till "publicitet".³ Detta var en av många åtgärder för att omprofilera Kinas informationsverksamhet. Tillsammans speglar dessa två institutioner en dubbel identitet präglad av ett inneboende spänningsfält: å ena sidan den "externa propagandan" med dess rigida partikontrollerade kommunikation, å andra sidan det vidare begreppet "offentlig diplomati", som eftersträvar ett mer flexibelt och trovärdigt engagemang med allmänheten i utlandet.

I slutet av 2007 införlivade Kina även Joseph Nyes begrepp "mjuk makt" i sin officiella politiska diskurs.⁴ Då Peking stod värd för OS 2008 betraktades detta som en historisk möjlighet att visa upp för omvärlden hur mycket Kinas utvecklats och samtidigt stärka landets mjuka makt. Före spelen riktades emellertid en våg av kritik mot Kina, som anklagades för omfattande kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Detta övertygade partiet om behovet av att anpassa sin kommunikation för att kunna hävda sig gentemot de påstått "partiska" västerländska medierna. Kinas jämförelsevis svaga "diskursmakt" innebar att väst kunde begränsa landets manöverutrymme med vad som beskrevs som "mjuk inringning". Mot denna bakgrund lyfte Hu Jintao fram "kulturell mjuk makt" och ett ökat inflytande för den traditionella kulturen som en nyckelkomponent i Kinas "övergripande nationella styrka" – något han betraktade som avgörande för att värna kommunistpartiets globala intressen.

Kinas "gå ut"-strategi (走出去, *zou chu qu*), som sjösattes 2009, innebar årliga investeringar på flera miljarder dollar i de kinesiska mediernas internationella expansion. Satsningen kom dock uteslutande att fokusera på parti- och statsmedier, medan de mer dynamiska kommersiella medierna utelämnades. Runt 2012 skärpte partiet sin kontroll över det inhemska medielandskapet och civilsamhället avsevärt, medan modellen för Kinas offentliga diplomati förblev präglad av kommunistpartiets centraliserade samordning.

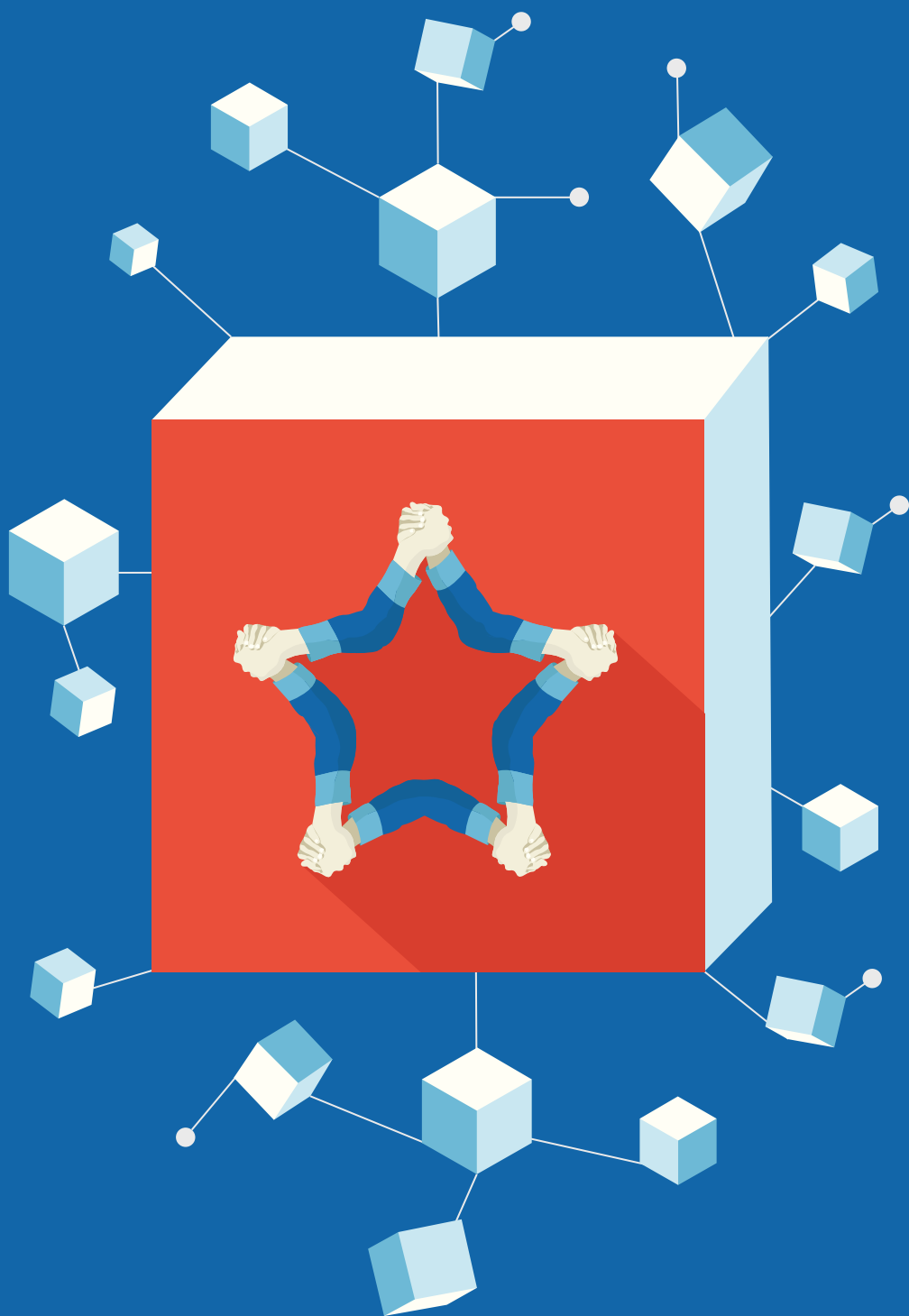
Partiets roll inom den offentliga diplomatin har sedan 2013 varit mer framträdande än någonsin tidigare under reformeran. I ett anförande vid den nationella konferensen för propaganda- och ideologiarbete den 19 augusti 2013 lade Xi Jinping fram sitt program för internationell kommunikation och underströk betydelsen av den traditionella

modellen för "extern propaganda": "[Vi] måste bedriva extern propaganda med omsorg, förnya våra metoder för extern propaganda och sträva efter att skapa nya koncept, nya kategorier och nya uttryck som integrerar det kinesiska och det utländska för att berätta Kinas historia väl och förmedla Kinas röst väl."⁵

Att "berätta Kinas historia väl", som numera utgör det centrala konceptet inom kommunistpartiets ortodoxi kring offentlig diplomati, fokuserar på partiets ledarskap. Inom ramen för detta begrepp är det främsta målet för Kinas offentliga diplomati och externa propaganda – som bedrivs av aktörer såsom det statliga mediekonglomeratet China Media Group – att "skapa en internationell opinion som är gynnsam för Kinas utveckling" under partiets ledarskap.

NOTER

- 1 Zhang Guizhen, "对外宣传向公共外交的转型——从奥运会到世博" [Övergången från extern propaganda till offentlig diplomati – från OS till världsutställningen], *People's Daily Online*, 17 september 2010, http://opinion.china.com.cn/opinion_7_9507.html.
- 2 Ibid.
- 3 Ibid.
- 4 Hu Jintao, "胡锦涛在党的十七大上的报告" [Hu Jintaos politiska rapport till det kinesiska kommunistpartiets 17:e nationalkongress], *The State Council Information Office of the People's Republic of China*, 26 oktober 2007, http://www.scio.gov.cn/37231/Document/1566887/1566887_11.htm.
- 5 Xi Jinping, "意识形态工作是党的一项极端重要的工作" [Det ideologiska arbetet är av yttersta vikt för partiet], *Xinhua News Agency*, 20 augusti 2013, http://www.xinhuanet.com/politics/2013-08/20/c_117021464_2.htm.

PARTNERSKAP

【伙伴关系】

MARINA RUDYAK

I KORTHET

FN definierar partnerskap som en pågående samarbetsrelation som bygger på samsyn kring en gemensam vision. Målet är att sammanföra kompletterande resurser och kompetenser samt att dela på riskerna, i syfte att maximera värdeskapandet och skapa fördelar för alla involverade parter.¹ Begreppet skiljer sig från allianser, som är formella avtal med bindande åtaganden, såsom Natos artikel 5 om kollektivt försvar.

Enligt den officiella kinesiska diskursen har Kina inga allierade, utan endast "vänner genom partnerskapsdiplomati".² Enligt denna retorik vilar traditionella allianser på "en föråldrad idé om konfrontation och blockmentalitet", medan Kinas partnerskap grundas i ömsesidig nytta, alliansfrihet och principen om att "söka samförstånd trots meningsskiljaktigheter". Under Xi Jinpings ledning har uppbyggnaden av ett globalt nätverk av partnerskap – som betonar samarbete framför konfrontation – framställts som avgörande för att säkra Kinas utveckling och geopolitiska handlingsutrymme. Kina har etablerat ett system i flera nivåer med över hundra bilaterala partnerskap som varierar i både formalitet och djup, från "strategiska" till "allväders-" eller "omfattande" partnerskap. Även om de framställs som flexibla och icke-alliansbaserade partnerskap, tjänar de i allt högre grad geopolitiska syften.

ANALYS

Under Mao-eran hade begreppet partnerskap starkt negativa konnotationer och associerades med USA:s utrikespolitiska retorik. Folkets dagblad hänvisade ofta till "så kallade 'partnerskap'" som imperialistiska verktyg och framställde USA:s och Västeuropas relationer med asiatiska eller afrikanska stater som exploaterande. Kinas relationer beskrevs däremot som grundade i vänskap, alliansfrihet och ömsesidigt fördelaktigt samarbete.

Det var först efter lanseringen av reform- och öppningspolitiken i slutet av 1970-talet som Kina började referera till andra länder som sina partner. Termen användes då nästan alltid med ett attribut, såsom handelspartner, ekonomisk partner eller partner i Kinas modernisering. Brasilien var det första landet som benämndes partner utan kvalificerande tillägg 1985, när Kinas premiärminister Zhao Ziyang under ett besök i landet föreslog att de båda länderna kunde bli "vänner och partner". Kina ingick sitt första strategiska partnerskap 1993, med just Brasilien – vilket i den officiella diskursen framställs som startpunkten för Kinas partnerskapsdiplomati.³

Under 1990-talet etablerade Kina en rad partnerskap, däribland det "strategiska partnerskapet för samordning och jämlikhet för 2000-talet" med Ryssland 1996, samt ett "långsiktigt omfattande partnerskap" med Frankrike 1997 och en överenskommelse med USA samma år om att arbeta mot ett "konstruktivt strategiskt partnerskap".

I den officiella diskursen användes partnerskap för att kontrastera mot konceptet allians (结盟). Idén om partnerskap mellan stormakter framställdes som en "ny typ av internationella relationer" mellan Kina och stormakterna efter Kalla kriget, i synnerhet USA, Ryssland, Frankrike, Storbritannien, Tyskland och Japan.

Kina propagerar i sin officiella retorik för partnerskap utan allianser (结伴不结盟), vilket går ut på att allianser handlar om att finna fiender, medan partnerskap handlar om att skaffa vänner. När Xi Jinping introducerade det Globala partnerskapsnätverket i november 2014 formulerade han det dock i uttalat strategiska termer. Xi uppmanade till fördjupat samarbete och partnerskap för att öka Kinas mjuka makt och säkra landets utveckling och geopolitiska handlingsutrymme.⁴ Hans uttalande har sedan dess kopplats till den övergripande synen på nationell säkerhet – Kinas nationella säkerhetsstrategi. Partnerskap är ett verktyg för att motverka vad Kina uppfattar som USA:s globala hegemoni.

Enligt officiella källor har Kina partnerskap med närmare hundra länder, som är uppdelade sinsemellan i ett 20-tal typer och fem kategorier. Partnerskapen varierar från strategiska (战略) – den vanligast förekommande kategorin, som Kina har upprättat med över 80 länder – till allväders- (全天候) eller permanenta partnerskap, med länder som Pakistan, Venezuela och Belarus.

Partnerskapen beskrivs som flexibla och icke-bindande, men när Kina uppgraderar dem till "omfattande" eller "strategiska" sammanfaller detta ofta med en bredare politisk agenda och mer formaliserade

samarbetsmekanismer.⁵ Även om de dessutom framställs som "alliansfria" och värdeneutrala, betraktar Kina de globala partnerskapen som ett verktyg för att främja "demokratiseringen av de internationella relationerna" (国际关系民主化) och bygga "männslighetens ödesgemenskap" – ett nätverk utformat för att motverka vad Kina uppfattar som USA:s globala hegemoni och främja en mer multipolär världsordning.⁶

NOTER

- 1 UNDESA, "Defining and Categorizing Partnerships", <https://partnershipaccelerator.org/library/?module=defining#>.
- 2 Xue Li, "China Does Not Have Allies, but Has Friends with Partnership Diplomacy", *Global Times*, 11 augusti 2020, <https://web.archive.org/web/20250505062245/https://www.globaltimes.cn/content/1206125.shtml>.
- 3 Xiang Haoyu, "中国的“伙伴”关系有哪些?" [Vilka partnerskap har Kina?], China Institute of International Studies, 20 oktober 2023, translated by CSIS Interpret China, <https://interpret.csis.org/translations/what-partnerships-does-china-have/>.
- 4 Xinhua, "习近平出席中央外事工作会议并发表重要讲话" [Xi Jinping närvarar vid den centrala konferensen för utrikesfrågor och håller ett viktigt tal], *Xinhua*, 29 november 2014, https://web.archive.org/web/20250428091751/http://www.xinhuanet.com/politics/2014-11/29/c_1113457723.htm.
- 5 G. Strüver, "International Alignment between Interests and Ideology: The Case of China's Partnership Diplomacy", *GIGA Working Papers* No. 283, mars 2016, https://pure.giga-hamburg.de/ws/files/21197988/wp283_struever_0.pdf.
- 6 China Diplomacy, "全球伙伴关系" [Globala Partnerskap]. 习近平外交思想和新时代中国外交 [Kinas diplomati i den nya eran], juli 2023, https://web.archive.org/web/20250214133520/http://cn.chinadiplomacy.org.cn/2023-07/27/content_86048371.shtml.

RELIGIONSFRIHET

【宗教信仰自由】

KATJA DRINHAUSEN

I KORTHET

Religionsfrihet är en mänsklig rättighet som inkluderar rätten att utöva sin religion eller tro genom undervisning, andaktsutövning, gudstjänst och religiösa sedvänjor.¹ Inskränkningar av religionsfriheten kan enbart ske genom lagstiftning som syftar till att skydda allmän ordning och säkerhet, moral, eller andra personers rättigheter. Lagstiftningen skiljer sig åt mellan olika länder. Förhållandet – eller graden av separation – mellan stat och kyrka, eller religiösa organisationer, formas också av hur dessa institutioner har utvecklats genom historien.

I engelska översättningar av kinesiska officiella dokument och uttalanden refereras ofta till "religionsfrihet". Men termen som används i Kinas konstitution borde snarare översättas som "frihet att tro". Medborgarna är fria att tro, men rätten att utöva sin religion är begränsad. Lagen skyddar endast religiösa aktiviteter som partiet definierar som "normala" (正常的宗教活动). Staten håller all religionsutövning under nära uppsikt och kräver att religiösa samfund aktivt sprider partiets ideologi.

ANALYS

Den kinesiska staten erkänner officiellt fem religioner: buddhism, taoism, islam, katolicism och protestantism. Sedan början av 1950-talet har dessa trosinriktningar organiserats och företrätt av officiella "patriotiska föreningar". Enligt en vitbok från 2018 har Kina fler än 200 miljoner registrerade religionsutövare.² Detta inkluderar emellertid inte utövare av ett stort antal traditionella folkreligioner. Det finns också en mängd underjordiska kyrkor och oregistrerade religiösa grupper, trots upprepade försök att upplösa eller integrera dem i de officiella strukturerna.

Kommunistpartiet är sekulärt och partimedlemmar får inte ha en religiös tro.³ Partiet har haft en komplicerad och stormig relation till religion. Under Mao betraktades religion som förlegat och något som skulle bekämpas med våld. Religiösa sedvänjor och skrifter förbjöds, och

många heliga platser förstördes under Kulturrevolutionen och andra politiska kampanjer. Under reformperiodens första skede i mitten av 1980-talet gavs religionsutövning mer utrymme och antalet troende ökade avsevärt.

Men ledarskapet höll fast vid sin marxistiska övertygelse om att religiös tro var en "tillfällig företeelse" som skulle försvinna med den ekonomiska utvecklingen. Så blev det inte. Samtidigt som antalet medlemmar i officiellt erkända samfund och inofficiella huskyrkor ökade uppstod nya rörelser. Den mest framträdande var falungong. Regeringens försök att begränsa falungong ledde till omfattande protester, varpå rörelsen förbjöds 1999 och stämplades som en "ond sekt".⁴

Partistaten var fortsatt bekymrad över religion som ett potentiellt existentiellt hot mot regimsäkerheten. Vissa av Kinas mest framstående människorättsaktivister och -advokater under 2000-talet var kristna, medan många av de som förespråkade utökad autonomi i Kinas minoritetsområden var praktiserande muslimer eller buddhister. Partiet lade skulden på "missriktade" och "extremistiska" trosuppfattningar för allt från de våldsamma upplöpperna i Xinjiang till de eskalerande självbränningarna utförda av tibetanska munkar och nunnor från 2009, snarare än att se politiska misslyckanden och en strukturell diskriminering av minoriteter som grundorsaker. Under Xi Jinping har islamiska, katolska, protestantiska och buddhistiska trosuppfattningar "med utländska rötter" kommit att granskas allt mer. Vitboken från 2018 betonar vikten av oberoende från utländsk påverkan.

Ytterst gör den sekulära partistaten anspråk på makten över religiösa angelägenheter, som när den kräver att reinkarnationen av Dalai Lama ska ske i enlighet med kinesiska lagar och regelverk.⁵ Misstron mot religion återspeglas i den strikta övervakningen av gudstjänstlokaler, särskilt större tempel, kyrkor och moskéer. Partistaten ser etnicitet och religion som indikatorer på huruvida individer eller grupper utgör ett potentiellt säkerhetshot, vilket kan föranleda närmare övervakning och olika inskränkningar. Vad som anses utgöra "normal religionsutövning" är mycket godtyckligt: medan firande av religiösa högtider, fasta och bön bland muslimer i Xinjiang har tolkats som tecken på extremism och skäl till frihetsberövanden, tolereras sådana ritualer i andra delar av landet och har till och med hyllats av kinesiska diplomater utomlands.⁶

Det senaste decenniet har präglats av en genomgripande förändring i partistatens förhållningssätt. Alla religioner måste nu "älska landet och partiet", stödja politisk stabilitet och främja konventionella kinesiska värderingar och nationell identitet. Denna ambition återkommer i

olika policyinitiativ, från femårsplaner för anpassning av islam, kristendom och buddhism till kinesiska förhållanden (中国化), till att inkludera Xi Jinpings tänkande i taoistiska utbildningsplaner.⁷ Sedan 2018 har den statliga förvaltningen för religiösa angelägenheter – State Administration for Religious Affairs – inordnats under centralkommitténs avdelning för enhetsfronten (United Front Work Department). Gudstjänstlokaler måste sprida partiets ideologi och politik på banderoller och i predikningar, även i sin kommunikation online.⁸ Avsikten är tydlig: I dagens Kina är det kommunistpartiets evangelium som ska spridas.

NOTER

- 1 Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, "International Standards: Special Rapporteur on Freedom of Religion or Belief", OHCHR (inget datum), <https://www.ohchr.org/en/special-procedures/sr-religion-or-belief/international-standards#1>
- 2 State Council Information Office, "China's Policies and Practices on Protecting Freedom of Religious Belief", 3 april 2018, <http://www.scio.gov.cn/zfbps/32832/Document/1626734/1626734.htm>.
- 3 Wang Fusheng and Ma Jin, "共产党员不能信教是政治纪律" [Att medlemmar i kommunistpartiet inte får ha en religiös tro är en fråga om politisk disciplin], people.cn, 27 december 2016, <https://archive.is/ITizL>.
- 4 Se exempelvis Xinhua, "Commentary on Evil Nature of Falun Gong", *Xinhuanet*, 2 februari 2001, <http://www.china.org.cn/english/7496.htm>.
- 5 CGTN, "Beijing: Reincarnation of Dalai Lama Should Follow Chinese law", *CGTN*, 19 mars 2019, <https://news.cgtn.com/news/3d3d674e7959444e33457a6333566d54/index.html>.
- 6 2022 offentliggjorde FN en rapport om situationen för religionsfrihet och mänskliga rättigheter i Xinjiang: "OHCHR Assessment of Human Rights Concerns in the Xinjiang Uyghur Autonomous Region, People's Republic of China", 31 oktober 2022, <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/countries/2022-08-31/22-08-31-final-assessment.pdf>.
- 7 Se China Law Translate (övers.) "坚持我国伊斯兰教中国化方向五年工作规划纲要 (2018—2022)" [Five-Year Planning Outline for Persisting in the Sinification of Islam (2018-2022)], *China Law Translate*, 31 maj 2019, <https://www.chinalawtranslate.com/en/islamsinificationplan/>.
- 8 China Zentrum, "Regulierte Religion im Cyberspace: Übergangsphase mit vielen Unklarheiten" [Regulated Religion in Cyberspace: Transitional Phase with Many Ambiguities], *China heute*, no. 2 (2022), https://www.china-zentrum.de/fileadmin/PDF-Dateien/China_heute/2022/China_heute_214_Informationen.pdf.

RÄTTEN TILL PERSONLIG INTEGRITET 【隐私权】

KATJA DRINHAUSEN

I KORTHET

Rätten till personlig integritet handlar i grund och botten om frihet från otillbörliga ingrepp i individens privatliv, hem och korrespondens.¹ FN:s och EU:s normer klargör att rätten till personlig integritet innebär frihet från godtycklig och storskalig övervakning.² I den digitala tidsåldern, då stater och företag kommit att samla in och analysera allt större datamängder, har skyddet av den personliga integriteten blivit en utmaning. En central aspekt är skyddet av personuppgifter, som bland annat regleras av GDPR och nationella lagar.

I Kinas fall förbjuder konstitutionen olaglig husrannsakan samt intrång i medborgares hem och korrespondens (Art. 39 och 40).³ Det rättsliga skyddet av personuppgifter i landet har skärpts avsevärt under de senaste åren. Medan debatten och lagstiftningen i liberala demokratier hela tiden har betonat skyddet av individen i förhållande till staten, fokuserar Kina på att skydda medborgarna från oskälig datainsamling och datamissbruk av företag. Samtidigt har staten har omfattande befogenheter att övervaka medborgare och få insyn i deras data med hänvisning till nationell säkerhet och allmän ordning.

ANALYS

Kinas nya civillagstiftning (2021) och lagen om skydd av personuppgifter (2021) har förstärkt skyddet av personliga rättigheter och personuppgifter i Kina.⁴ Kraven på företag eller organisationer som behandlar personuppgifter har skärpts ifråga om att inhämta samtycke och informera individer om vilka uppgifter de samlar in och hur dessa kan komma att bearbetas.

I *Vitboken om framsteg inom mänskliga rättigheter* (2021) lyfte centralregeringen (Statsrådet) specifikt fram personlig integritet och skydd av personuppgifter.⁵ Inga andra officiella dokument tar dock upp rätten till personlig integritet som en särskild individuell rättighet. Detta har både politiska och språkliga orsaker. Under Maos kollektivistiska styre sågs det som misstänkt att hålla saker privata. Att integritet (隐私) uttalas likadant på kinesiska som "skamlig hemlighet" (阴私) har försvårat ytterligare för ett bredare bruk av termen.

På det politiska planet och bland allmänheten förändrades inställningen till personlig integritet under reform- och öppningseran. På 1990-talet och i början av 2000-talet utformade Kinas regering de första dataskyddsbestämmelserna. Under de följande decennierna antogs standarder för personlig information och datasäkerhet som förbättrade skyddet för personlig integritet, och begreppet började förekomma allt oftare i akademiska publikationer och i den offentliga debatten.

Idag är integritet (yinsi) ett väletablerat begrepp i Kina. Detta beror på att användningen av digital teknik har blivit en vardaglig företeelse, inom allt från kommunikation och resor till konsumtion och betalningar. Kinesiska policydokument och lagstiftning skiljer sig dock från europeiska normer i synen på integritet och skydd av personuppgifter, och kategoriseras under informationssäkerhet och konsumenträttigheter gentemot den privata sektorn snarare än att fokusera på att skydda medborgare mot statlig övervakning.

Statliga myndigheter måste följa fastställda standarder när de samlar in och använder data. Men den Nationella säkerhetslagen, Cybersäkerhetslagen och annan lagstiftning ger staten omfattande befogenheter att övervaka det offentliga rummet och digitala miljöer.⁶ Företagens integritetspolicier innehåller i allmänhet hänvisningar till att data kan delas med berörda myndigheter när det rör sig om allmän och nationell säkerhet.⁷ Eftersom plattformar enligt lag är skyldiga att endast tillhandahålla onlinetjänster till registrerade användare med verifierad identitet kan data snabbt kopplas till enskilda individer.

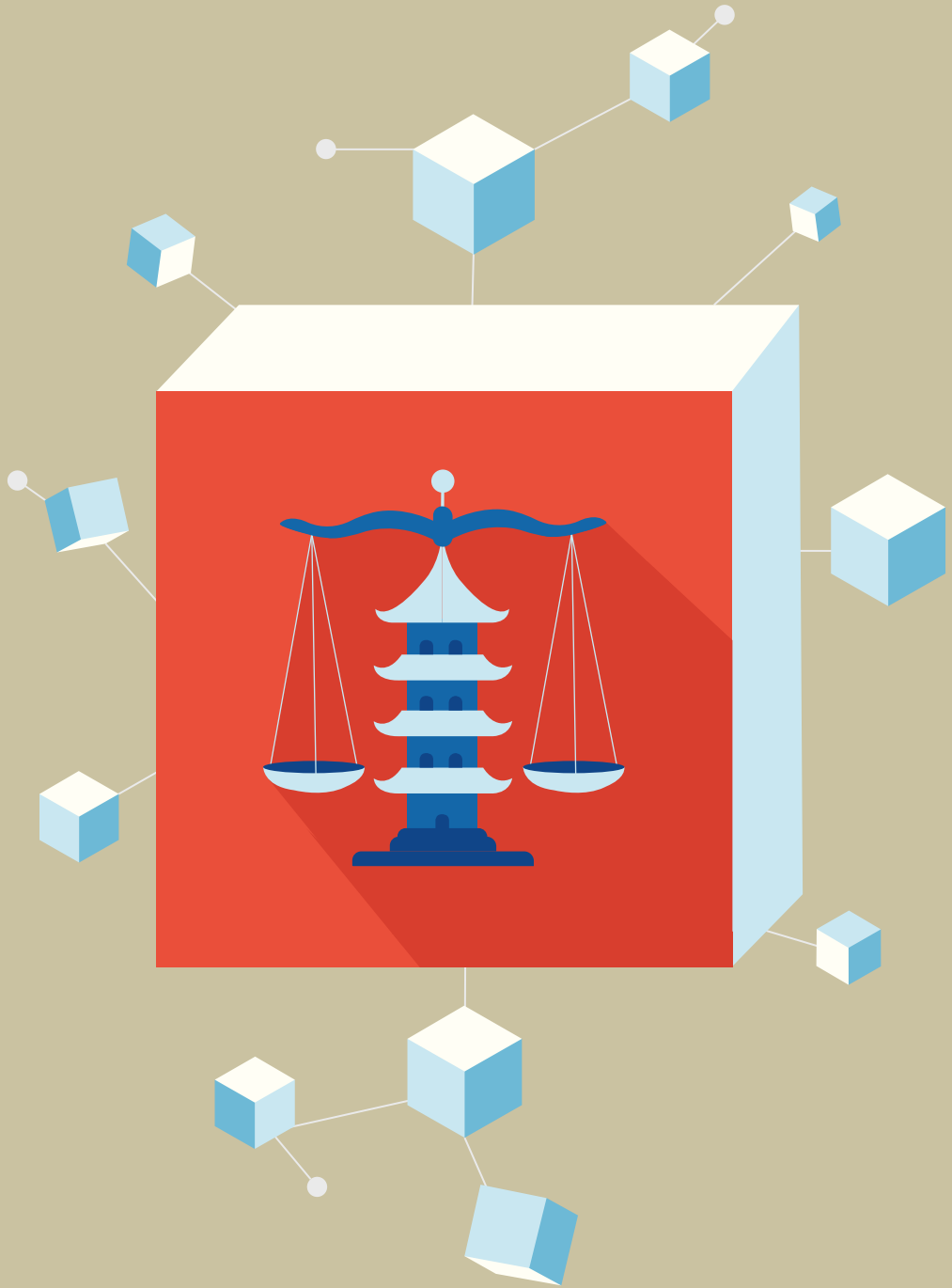
I syfte att bygga ett "fridfullt Kina" (平安中国) har regeringen sedan 2012 en målsättning att utöka kameraövervakningen, kartlägga rörelsemönster och övervaka det digitala samtalet. På så sätt ska man skapa ett "multidimensionellt" system som förebygger brott och skyddar den allmänna säkerheten (立体化信息化社会治安防控体系) – och partistatens politiska säkerhet.⁸ Utöver tidigare övervakningsinitiativ, som har blivit centrala komponenter i Kinas "smarta" och "säkra städer", har det under de senaste åren skett en digital uppgradering av

mekanismer som etablerades redan under Maos styre. Detta inkluderar både digitalisering av medborgares personakter och användning av appar och journummer för att uppmuntra till ömsesidig övervakning och angiveri bland befolkningen. Den stärkta övervakningskapaciteten blev tydlig under pandemihanteringen, men har även varit uppenbar i Xinjiang och andra minoritetsområden.

Statens användning av data för allmän säkerhet och nationell säkerhet är inte på något sätt unikt för Kina. Det som skiljer Kinas tillämpning från andra länder är bristen på institutionell och offentlig tillsyn genom administrativa och konstitutionella granskningsförfaranden, fria medier och medborgarrättsorganisationer. Men statens inställning till skyddet av personlig integritet är inte obestridd. Kinesiska medborgare värnar om sin integritet, vilket framkommit tydligt i den offentliga och akademiska debatten, i enskilda rättsprocesser och när företag vägrat lämna ut data. Under 2022 uppstod debatt kring läckor från offentliga databaser och missbruk av Kinas hälsoappar i syfte att förhindra protester.

NOTER

- 1 Allmän förklaring om de mänskliga rättigheterna, artikel 12, <https://fn.se/wp-content/uploads/2016/07/Allmanforklaringomdemanskligarattigheterna.pdf>; Internationell konvention om medborgerliga och politiska rättigheter, artikel 17, <https://fn.se/wp-content/uploads/2016/08/Konventionen-om-medborgerliga-och-politiska-r%C3%A4ttigheter.pdf>.
- 2 Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, "About Digital Privacy and Human Rights", <https://www.ohchr.org/en/privacy-in-the-digital-age>.
- 3 National People's Congress of the People's Republic of China, "Constitution of the People's Republic of China" (revised March 11, 2018), articles 39 and 40, 20 november 2019, <http://www.npc.gov.cn/englishnpc/constitution2019/201911/1f65146fb6104dd3a2793875d19b5b29.shtml>.
- 4 Se State Council of the People's Republic of China, "Civil Code of the PRC", (adopted March 28, 2020), https://english.www.gov.cn/archive/lawsregulations/202012/31/content_WS5fed-ad98c6d0f72576943005.html; *Personal Information Protection Law of the PRC* (antagen augusti 20, 2021), <https://digichina.stanford.edu/work/translation-personal-information-protection-law-of-the-peoples-republic-of-china-effective-nov-1-2021/>.
- 5 "Moderate Prosperity in All Respects: Another Milestone Achieved in China's Human Rights", *China Daily*, 16 augusti 2021, https://govt.chinadaily.com.cn/s/202108/16/WS6119d46a498e-6a12c1204693/moderate-prosperity-in-all-respects-another-milestone-achieved-in-chinas-human-rights_2.html.
- 6 J. Horsely, "How will China's privacy law apply to the Chinese state?", *New America* 26 januari 2021, <https://www.newamerica.org/cybersecurity-initiative/digichina/blog/how-will-chinas-privacy-law-apply-to-the-chinese-state/>.
- 7 Se standardformuleringar i sekretesspolicyer och användarvillkor för plattformar som Alipay, (<https://render.alipay.com/p/f/fd-jeqnvj5m/>), Sesame Credit (<https://zm.zmxy.com.cn/p/f/privacypolicy/index.html>), eller QQ (<https://cftweb.3g.qq.com/privacy/agreement?appid=5294>).
- 8 CCP Central Committee General Office and General Office of the State Council, "关于加强社会治安防控体系建设的意见" [Yttrande om att förstärka uppbyggnaden av systemet för förebyggande och kontroll av den allmänna ordningen], 13 april 2015, http://www.gov.cn/xinwen/2015-04/13/content_2846013.htm; Yu, "如何建设立体化、信息化社会治安防控体系" [Hur man bygger upp ett flerdimensionellt och digitaliserat system för förebyggande och kontroll av den allmänna ordningen], *China Peace Net* (reposted by Northwestern University of Political Science and Law), 19 oktober 2016, <https://web.archive.org/web/20260406171602/https://nwupl.edu.cn/news/hsbd/hshy/64124.htm>.

RÄTTSSTATS- PRINCIPEN 【法治】

MALIN OUD

I KORTHET

Rättsstatsprincipen innebär att all offentlig makt utövas inom lagens ramar. FN definierar rättsstatsprincipen som "en styrprincip där alla personer, institutioner och enheter, både offentliga och privata, inklusive staten själv, är ansvariga inför lagar som kungörs offentligt och tillämpas konsekvent av oberoende domstolar, och i enlighet med internationella normer och standarder för mänskliga rättigheter."¹

Det kinesiska kommunistpartiets tolkning av rättsstatsprincipen – *fazhi* (法治) eller *yifazhiguo* (依法治国), vilket bokstavligen betyder "lag-baserat styre" eller att regera i enlighet med lagen – har väldigt lite gemensamt med begreppet i liberaldemokratisk mening. I Kinas "socialistiska rättsstatssystem med kinesiska särdrag" står rättssystemet under partiets ledning och kontroll. Kommunistpartiet ser i grund och botten lagen som ett verktyg för att garantera stabilitet och allmän ordning, samt som ett medel för att rättfärdiga och upprätthålla partistyret. Begreppet *fazhi* är så väsensskilt från den internationella principen att det egentligen inte borde översättas som "rättsstatsprincipen".

ANALYS

Rättsstatsprincipen har varit ett återkommande tema i Kinas reformplaner och politiska diskurs sedan början av 1980-talet. Återbyggnad av rättssystemet och professionalisering av domstolsväsendet var viktiga aspekter av de moderniseringar som sjösattes i efterdyningarna av Mao Zedongs politiska kampanjer, som kulminerade i kulturrevolutionen.

Efter Maos död vidtogs åtgärder för att förhindra överdriven maktkoncentration och delegera befogenheter från kommunistpartiet till statliga myndigheter. Tidigare nyckelord som klasskamp, motsättningar

och revolution ersattes med begrepp som stabilitet, harmoni och rättsstat. Man inrättade rättsliga institutioner, helt nya lagstiftningsområden och juristutbildningar. När Kina öppnade upp för utländska investeringar och internationellt samarbete väcktes en förhoppning i väst om att landet också skulle socialiseras in i det internationella samfundets normer och utvecklas från enväldsstyret under Mao Zedong mot att bli en rättsstat i liberaldemokratisk mening.

Xi Jinping har betonat vikten av lagbaserat styre sedan han kom till makten 2012 och lovat att fånga både "tigrar och flugor" i en långtgående anti-korruptionskampanj. Fjärde plenarmötet vid kommunistpartiets 18:e kongress 2014 hade lagbaserat styre som övergripande tema, och förkunnade att detta utgjorde "en stark garant för att uppnå de två hundraårsmålen (the Two Centenary Goals) och förverkliga Kinas dröm om den kinesiska nationens stora renässans."²

Men till skillnad från reformpolitikens första trettio år, då det kinesiska rättsväsendet avpolitiserades, så har det politiserats åter och instrumentaliserats under det senaste decenniet. Partiorganen har absorberat de statliga myndigheterna medan enpartistytret har kodifierats genom lagstiftning. När konstitutionen reviderades 2018 försvann begränsningarna för presidentämbetets mandatperioder som hade införts 1982. En lång rad vaga men genomgripande säkerhetslagar och regler har införts. Ett belysande exempel på Kinas instrumentella användning av lagstiftning och selektiva efterlevnad av internationell rätt är Hongkongs nationella säkerhetslag. Peking antog lagen i juni 2020 och kringgick därmed Hongkongs lagstiftande församling och principen om "ett land, två system" som fastställdes i den gemensamma deklarationen mellan Kina och Storbritannien 1984.

I november 2020 höll kommunistpartiet en konferens som lanserade "Xi Jinpings tänkande om rättsstatsprincipen och dess status som den vägledande tanken för ett lagbaserat styre i Kina".³ Man betonade vikten av att upprätthålla partiets ledarskap för att bygga ett socialistiskt och lagbaserat Kina till år 2035, och uppmanade hela nationen att noggrant studera och ta till sig Xi Jinpings tänkande om rättsstaten (习近平法治思想) som "en av grundpelarna i det ideologiska komplex som ska stötta landet under de kommande åren".⁴

NOTES

- 1 United Nations, "What is the Rule of Law", *United Nations and the Rule of Law*, <https://www.un.org/ruleoflaw/what-is-the-rule-of-law/>.
- 2 Compilation and Translation Bureau of the Central Committee of the Communist Party of China, "Communique of the Fourth Plenary Session of the 18th Central Committee of the Communist Party of China 23 October 2014", *China.org.cn*, 2 december 2014, http://www.china.org.cn/china/fourth_plenary_session/2014-12/02/content_34208801.htm.
- 3 Xinhua, "Xi Focus: Xi Jinping Thought on the Rule of Law Guides Law-based Governance in China", *Xinhua News Agency*, 10 december 2020, <https://www.chinadaily.com.cn/a/202012/10/WS5fd1c396a31024ad0ba9b10f.html>.
- 4 Zhu Zheng, "Understanding Xi Jinping Thought on the Rule of Law", *CGTN*, 21 november 2020, <https://news.cgtn.com/news/2020-11-19/Understanding-Xi-Jinping-thought-on-the-rule-of-law-VxugROqvV6/index.html>.

SAMARBETE

【合作】

MARINA RUDYAK

I KORTHET

"Att bygga en ny typ av internationella relationer präglade av vinn-vinn-samarbete" är kärnan i Xi Jinpings tänkande om diplomati.¹ "Vinn-vinn-samarbete" (合作共赢) presenteras som ett alternativ till den rådande "gamla" (dvs. västledda) typen av internationella relationer, som kinesiska toppdiplomater anser är präglade av konfrontatoriskt nollsummespel och en "kalla kriget-mentalitet".² Kina hävdar att samarbete i stället bör respektera "mångfalden av kulturer och utvecklingsvägar", och att internationella frågor ska hanteras genom "policysamordning" på basis av gemensamma intressen. Samarbetet bör vara "ömsesidigt fördelaktigt" och bidra till "gemensam utveckling".

Inom FN används samarbete som ett verktyg för att uppnå ett befintligt gemensamt mål. I samtida kinesiskt tänkande betraktas samarbete snarare som ett sätt att upptäcka gemensamma intressen. Samarbete ska enligt detta synsätt bygga "vänskapliga relationer" utifrån principen om att "söka samförstånd och lägga meningsskiljaktigheter åt sidan". Från Pekings perspektiv är gemensamma intressen nyckeln till att underlätta för Kinas globala expansion, eller "fredliga utveckling i världen".³

ANALYS

Att samarbete mellan länder ska vara vänskapligt, ömsesidigt fördelaktigt och främja gemensam utveckling har varit ett huvudbudskap i den kinesiska utrikespolitiska retoriken ända sedan grundandet av Folkrepubliken Kina. Denna solidaritetsretorik är inte unikt kinesisk utan gemensam för det globala syd. Inom kinesiskt tänkande har samarbetsnarrativet dock en särskild konnotation som rör den form av ömsesidighet som präglar den traditionella konfucianska synen på sociala relationer. Den kinesiske forskaren Qin Yaqing menar att samarbete i Kina betraktas som ett verktyg för att upptäcka "gemensamma intressen" och skapa *relationell makt*.⁴ Toppmötesdiplomati – som äger rum inom Forum on China-Africa Cooperation (FOCAC), Shanghai

Cooperation Organisation och de olika Belt and Road-forumen – spelar därför en central roll i hur Kina bedriver sin utrikespolitik.

Det underliggande antagandet i dessa sammanhang är att det alltid finns gemensamma intressen de behöver bara upptäckas. "Pragmatiskt samarbete" är alltid möjligt. Underliggande i retoriken om ömsesidig nytta och "vänskapligt samarbete" – i synnerhet med länder i det globala syd — finns en förväntan om att mottagare av kinesiskt bistånd och lån ska återgälda genom att stödja Kina politiskt, t.ex. genom att inte ge Taiwan politiskt erkännande och att stödja Kinas ståndpunkter i FN. Kina varvar uppmaningar om att "stärka internationellt samarbete" med propåer om "multilateralism" (多边主义).

Den kinesiska termen för "samarbete", *hezuo* (合作), kan utöver detta avse nästan vilken typ av transaktion eller interaktion som helst mellan två eller flera parter. Ordet är förmodligen det mest feltolkade och missförstådda begreppet i Kinas relationer med väst. För kinesiska statliga bolag betyder "internationellt samarbete" främst handel och investeringar, medan "avdelningen för internationellt samarbete" vid Kinas olika ministerier framför allt ägnar sig åt protokollära frågor och etikett, att upprätthålla löpande diplomatiska kontakter och att anordna konferenser. "Centrum för internationellt samarbete" på provinsnivå arbetar i huvudsak med exportfrämjande. Under Covid-19-pandemin innebar "pragmatiskt samarbete på hälsovårdsområdet" mellan Kina och Frankrike inget annat än kinesisk export av munskydd och respiratorer.

När Xi Jinping ville betona Kinas stöd till det globala syd och bemöta kritiken mot Kinas tidiga mörkläggning av pandemin använde han istället begreppet "solidariskt samarbete". "Kulturellt samarbete" ska ge Kina uppskattning, förståelse och respekt från sina motparter, som en del av kampanjen för att "berätta Kinas historia väl" (讲好中国故事). Men kulturellt samarbete kan också betyda att Kina förser byar i Afrika med digital-TV eller startar TV-stationer. Kinas "internationella utvecklingssamarbete" omfattar både bistånd och utvecklingslån kopplade till Belt and Road (BRI) med det uttaladesyftet är att främja byggandet av "mänsklighetens ödesgemenskap" (人类命运共同体), det vill säga Kinas vision av multilateralism.

NOTER

- 1 Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, "Build a New Type of International Relations Featuring Win-Win Cooperation", 20 juni 2016, https://web.archive.org/web/20170330224135/https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/wjbz_663308/2461_663310/t1376908.shtml.
- 2 Yang Jiechi, "A New Type of International Relations: Writing a New Chapter of Win-Win Cooperation", *Horizons: Journal of International Relations and Sustainable Development*, no. 4, pp. 12–19, [https://www.cirsd.org/en/horizons/horizons-summer-2015--issue-no4/a-new-type-of-international-relations---writing-a-new-chapter-of-win-win\[cooperation-](https://www.cirsd.org/en/horizons/horizons-summer-2015--issue-no4/a-new-type-of-international-relations---writing-a-new-chapter-of-win-win[cooperation-)
- 3 Jin Mingqing, "习近平关于和平发展的大智慧" [Xi Jinpings stora visdomar om fredlig utveckling], *people.cn*, 8 augusti 2017, <https://web.archive.org/web/20171014134604/http://theory.people.com.cn/n1/2017/0808/c40531-29455716.html>.
- 4 Qin Yaqing, *A Relational Theory of World Politics*, Cambridge, Cambridge University Press, 2018, s. 258.

STABILITET

【稳定】

DAVID BANDURSKI

I KORTHET

I FN-stadgan från 1945 betraktades "stabilitet" som en grundläggande förutsättning för "fredliga och vänskapliga" förbindelser mellan nationer.¹ Inom internationella relationer definieras stabilitet som ett tillstånd där våld mellan stater är sällsynt. På senare tid har begreppet varit centralt i FN:s diskussioner om utveckling, med betoning på vikten av stabila och fredliga samhällen som skyddar individers rättigheter oavsett deras etnicitet eller trosuppfattning. Som FN:s generalsekreterare konstaterade i generalförsamlingen 2014: "Barn måste kunna vara trygga när de går till skolan. Kvinnor måste vara skyddade från våld både i hemmet och på arbetsplatsen."²

Samtidigt som Kina anammat FN-diskursen om stabilitet har det kinesiska kommunistpartiet tolkat begreppet – även när det gäller utveckling – i mer politiskt laddade termer. Den kinesiska tolkningen har tre grundläggande särdrag: För det första har stabilitet varit intimt förknippat med kommunistpartiets ansträngningar att hantera interna splittringar och maktkamper. För det andra förutsätter det att partiet och dess styrningsmodell har okränkbar legitimitet, vilket innebär att endast partiet kan upprätthålla stabiliteten. Slutligen har stabilitet rationaliserat ett repressivt system för 'upprätthållande av stabilitet' i syfte att hantera djupa sociala klyftor i landet, som i många fall har uppstått till följd av en snabb ekonomisk utveckling utan politiska reformer.

ANALYS

Under större delen av Mao Zedongs regim, före reformperioden, prioriterades revolution och maktkamp före stabilitet. Trots sina inhemska umbäranden framhävde sig den unga Folkrepubliken Kina internationellt som en kraft för stabilitet och en försvarare av suveränitet och icke-inblandning.³

När Deng Xiaoping återupprättades politiskt i slutet av kulturrevolutionen 1975, så försökte han dämpa ideologiska motsättningar och

återuppliva ekonomin. Det andra av Dengs "tre direktiv" var "stabilitet och enighet", som syftade till att få ett slut på stridigheter inom partiet, för att istället fokusera på nationell utveckling. Mao ogillade idén om att partiets klasskamp skulle upphöra och sade: "Utan kamp kan det inte ske några framsteg eller finnas någon fred".⁴ Först tre år senare, efter ytterligare en period av stridigheter, kunde Deng förverkliga sin vision.

Under Dengs ledning på 1980-talet innebar stabilitet att undvika konflikter för att kunna fokusera på reformarbetet. "Ekonomisk stabilitet" hamnade i centrum i och med sin nära koppling till reform- och utvecklingsagendan. Med ekonomisk stabilitet kunde reformerna fortskrida; med reformer kunde den ekonomiska utvecklingen accelerera; och med en accelererad utveckling var "stabiliteten ytterligare garanterad". Stabilitet handlade också om att upprätthålla kommunistpartiets styre och få ett slut på interna motsättningar. Vid sidan av "stabilitet och enighet" betonade Deng de *Fyra grundläggande principerna*, som förband nationen till socialistiskt styre och kommunistpartiets ledarskap. I en internationell kontext tolkade Kina stabilitet som att garantera fredliga relationer – i synnerhet mellan kalla krigets stormakter, USA och Sovjetunionen, men också mellan USA och Kina.

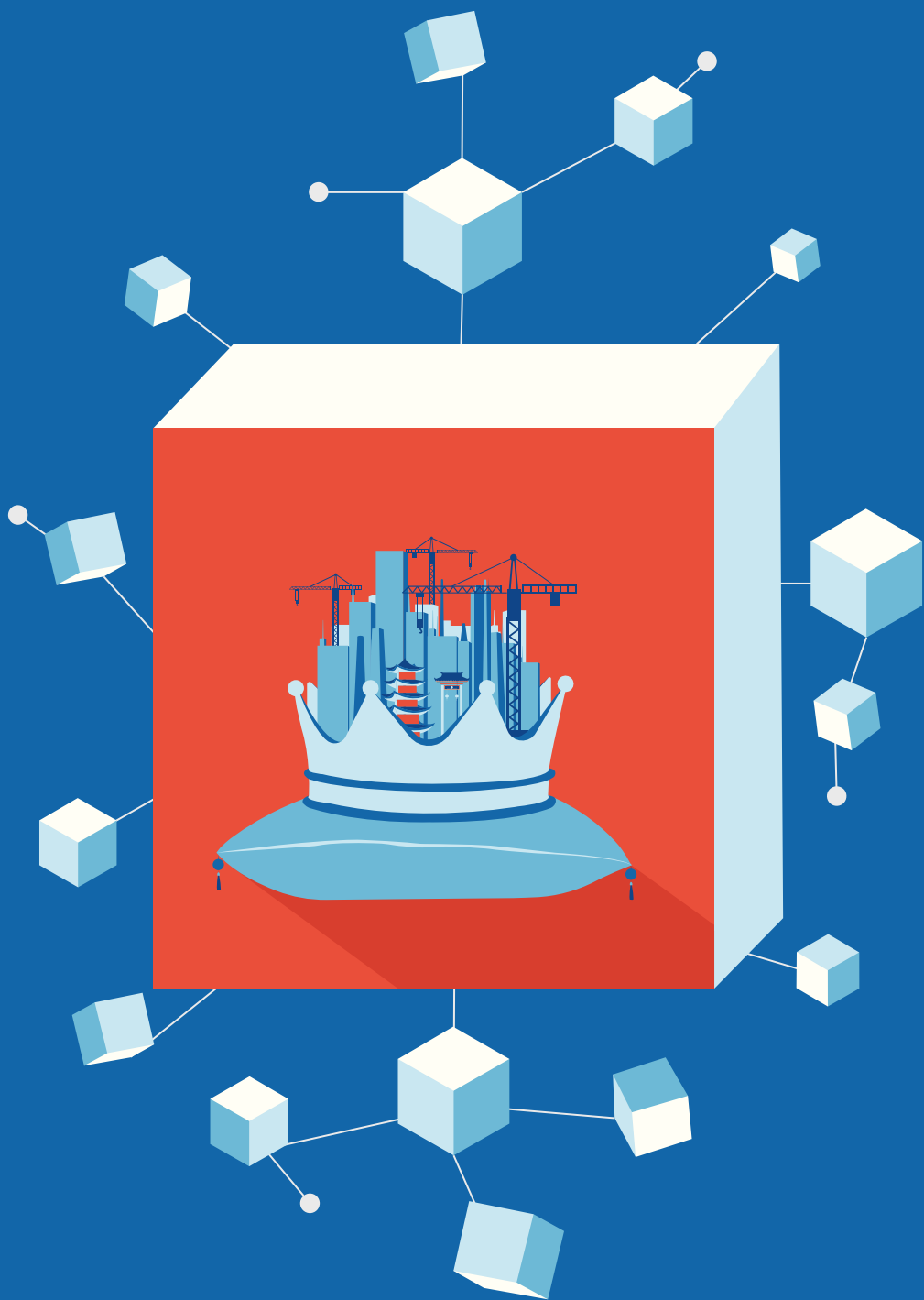
Dengs ekvation, som kopplade samman reform, utveckling och stabilitet, tog i slutet av 1980-talet form genom parollen "stabiliteten går före allt". Efter att Jiang Zemin tog över makten i kölvattnet av massakern på Himmelska fridens torg i juni 1989 blev detta ett vanligt slagord, då studentprotesterna framställdes som ett "kontrarevolutionärt upplopp" och en avvikelse som störde utvecklingen. I likhet med Deng betonade Jiang att stabiliteten hade högsta prioritet. Men 1990-talets kraftiga ekonomiska expansion gav upphov till ojämlikhet och social oro, och med det kom omfattande polisövervakning, vilket i partiets vokabulär kallades för "upprätthållande av stabilitet" (维护稳定) eller *weiwen*. Under Hu Jintaos ledning skapade tvångsåtgärder och kontrollmekanismer ofta just de sociala spänningar som de var menade att undertrycka. Detta resulterade i en växelverkan mellan kostsamt förtryck och motstånd, som forskare kritiserade som "rigid stabilitet".⁵

Sedan Xi Jinping tog över makten 2012 har upprätthållande av stabilitet i allt högre grad sammanfogats med nationell säkerhet, vilket återspeglas i det "övergripande nationella säkerhetskonceptet" som infördes i april 2014. Detta koncept har implementerats med kompromisslös beslutsamhet genom social kontroll, högteknologisk övervakning och förtryck. Farhågor om stabiliteten låg till grund för det målmedvetna kväsandet av demokratiprotesterna i Hongkong

från och med 2014, vilket kulminerade i att ett robust nationellt säkerhetssystem lanserades 2020. I Xinjiang föranledde oron kring stabiliteten säkerhetsåtgärder utan motstycke, såsom anläggningar för massinternering av uigurer, vilket föranledde skarp internationell kritik. Xi konstaterade 2022 att "nationell säkerhet är grunden för nationell förnyelse, och social stabilitet är en förutsättning för nationell styrka".⁶ Oron kring stabiliteten har fördjupats i och med den kinesiska ekonomins strukturella utmaningar, som den stigande arbetslösheten, vilket innebär att Kinas inrikes stabilitet fortfarande är nära kopplad till ekonomisk stabilitet.

NOTER

- 1 United Nations, "Charter of the United Nations", Article 55, 26 juni 1945, <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/full-text>.
- 2 UN News, "Peaceful, Stable Societies Vital for Advancing Development, General Assembly Told", *United Nations*, 24 april 2014, <https://news.un.org/en/story/2014/04/466752>.
- 3 Wang Zhaodong, "中国是全球安全的维护者和稳定力量" [Kina är en garant för global säkerhet och en stabiliserande kraft], *Guangming Daily*, 22 september 2024, <https://web.archive.org/web/20241212185927/http://theory.people.com.cn/n1/2024/0922/c40325401.html>.
- 4 Liu Guijun, "论1975年整顿中的‘三项指示为纲’" [Om "de tre riktlinjerna" under omstruktureringen 1975], 14 december 2022, <https://web.archive.org/web/20230126110705/https://new.qq.com/rain/a/20221214A00FF600>.
- 5 Yu Jianrong, "Holding Tight and Not Letting Go: The Mechanisms of 'Rigid Stability'", *Global Asia*, vol. 5, no. 2, juni 2010, https://www.globalasia.org/v5no2/cover/holding-tight-and-not-letting-go-the-mechanisms-of-rigid-stability_yu-jianrong.
- 6 Xinhua, "习近平强调，推进国家安全体系和能力现代化，坚决维护国家安全和社会稳定" [Xi Jinping betonade vikten av att modernisera landets säkerhetssystem och kapacitet samt att beslutsamt upprätthålla nationell säkerhet och social stabilitet], *Xinhua News Agency*, 16 oktober 2022, https://www.gov.cn/xinwen/2022-10/16/content_5718828.htm.

SUVERÄNITET

【主权】

JERKER HELLSTRÖM

I KORTHET

Begreppet statlig suveränitet kan definieras som staters exklusiva rätt att styra inom sitt eget territorium. I en kinesisk kontext bör suveränitet förstås som absolut och bestående statsmakt, där staten styrs av Kinas kommunistparti. Begreppet är dessutom tätt sammanflätat med principen om ömsesidig icke-inblandning i inrikes angelägenheter, som är en av Pekings främsta prioriteringar och ingår i de fem principerna för fredlig samexistens (1954).¹ Kina förespråkar en starkt normativ förståelse av suveränitet och inkluderar statlig suveränitet som ett av sina icke-förhandlingsbara "nationella kärnintressen", där den övergripande prioriteringen är kommunistpartiets fortsatta maktmonopol.

Ur kommunistpartiets perspektiv innebär suveränitet den exklusiva rätten för en suverän nations regering att utöva kontroll över frågor inom sina egna gränser, såsom politisk, ekonomisk, kulturell och teknisk verksamhet. Kinas suveränitet omfattar enligt partiet det territorium som man kontrollerar, men även de territoriella anspråken. De anspråk som Kina exempelvis har på Taiwan och i Sydkinesiska havet utgör de yttre geografiska gränserna för landets statliga suveränitet.

ANALYS

Kina baserar sin tolkning av statssuveränitet på selektiva historiska territoriella anspråk. Till exempel hävdar partiet att suveräniteten omfattar Taiwan sedan Qing-imperiet (1644–1911). Samtidigt som Kina inte gör anspråk på några områden i dagens Mongoliet, som en gång styrdes av Yuan-imperiet (1271–1368) och senare Qing-imperiet, hävdar Peking att delar av Sydkinesiska havet var under kinesisk jurisdiktion under samma period och därför bör erkännas som dess suveräna territorium. Trots ett beslut från Permanenta skiljedomstolen i Haag 2016 om att Kinas "historiska" anspråk i Sydkinesiska havet saknar rättslig grund, står Peking fast vid denna ståndpunkt.

Det framstod 2009 som att Kina hade fått stöd från USA för sina suveränitets- och territoriella anspråk, då ett gemensamt uttalande från toppmötet mellan ländernas statschefer Barack Obama och Hu Jintao innehöll formuleringar där parterna tycktes ha enats om att respektera varandras "kärntressen".² Eftersom ett av Kinas kärntressen är dess suveränitet över Taiwan kunde uttalandet tolkas som ett erkännande av Taiwan som en del av Kina, vilket skulle ha inneburit en total omsvängning i USA:s Kina-politik. Efter det andra toppmötet mellan Hu och Obama fanns inte längre något omnämnande av "kärntressen" i det gemensamma uttalandet.³

Det westfaliska suveränitetskonceptet har stor inverkan på Kinas utrikes- och säkerhetspolitik, vilket också starkt påverkar landets agerande och hållning i internationella dialoger om mänskliga rättigheter. Kina insisterar på att hänsyn alltid måste tas till ett lands utvecklingsnivå, kultur och värderingar, vilket sätter snäva gränser för hur världssamfundet kan granska och upprätthålla respekten för mänskliga rättigheter. Kina tenderar att betrakta humanitära interventioner med stor misstänksamhet och menar att sådana insatser kan tjäna som en förevändning för stater i väst att blanda sig i andra staters inre angelägenheter och därmed hota deras suveränitet.⁴

Cybersuveränitet bör förstås som Kinas strävan att kontrollera informationsflödet för internetanvändare inom landet i syfte att säkerställa social stabilitet och skydda regimens legitimitet, samtidigt som man spelar en ledande roll i den globala styrningen av internet. "Cybersuveränitet" utgör här en motreaktion mot idéerna om att cyberrymden bör vara en fri, öppen och global plattform som styrs av användarna snarare än att kontrolleras av stater.

Kulturell suveränitet kan definieras som statens rätt att främja sina kulturella intressen självständigt, alltså utan yttre inblandning. Kommunistpartiet hävdar jurisdiktion över frågor som rör kinesisk kultur i andra länder när dess officiella narrativ blir ifrågasatta. I oktober 2020 försökte exempelvis kinesiska myndigheter censurera en utställning om Djingis Khan på ett museum i Nantes i Frankrike. Museet menade att kinesiska myndighetsföreträdare ville skriva om Mongoliets historia.⁵

Religiös suveränitet åberopas sällan i den kinesiska samhällsdebatten, men det är relevant att notera att kommunistpartiet även hävdar suveränitet över religiösa frågor utanför Kinas gränser. Till exempel gör Peking anspråk på att vara den högsta auktoriteten inom den tibetanska buddhismen, trots att partiet är sekulärt till sin natur. När den

tibetanska buddhismens högste ledare, den 14:e Dalai Lama, dör insisterar partiet på att det har en suverän rätt att utse hans reinkarnation.⁶

NOTER

- 1 United Nations, "Agreement between the Republic of India and the People's Republic of China on Trade and Intercourse Between the Tibet region of China and India", 29 april 1954, <https://treaties.un.org/doc/publication/unts/volume%20299/v299.pdf>.
- 2 The White House, "U.S.-China Joint Statement", *The White House*, 17 november 2009, <https://obamawhitehouse.archives.gov/realitycheck/the-press-office/us-china-joint-statement>.
- 3 R.C. Bush, "Unchartered Strait: The Future of China-Taiwan Relations", Washington, D.C., The Brookings Institution, 2013, p. 222.
- 4 Y. Zhu, "China and International 'Human Rights Diplomacy'", *China: An International Journal*, Vol. 09, No. 02, 2011, pp. 222-232, <https://www.worldscientific.com/doi/10.1142/S0219747211000148>.
- 5 K. Jhala, "Chinese Interference Derails Genghis Khan Exhibition in France", *The Art Newspaper*, 14 oktober 2020, <https://www.theartnewspaper.com/news/genghis-khan-exhibition-nantes-cancelled-censorship-chinese-government>.
- 6 Xinhua, "Dalai Lama's Reincarnation Subject to Central Government Approval since Qing Dynasty: White Paper", *Xinhua*, 21 maj 2021, https://web.archive.org/web/20210521040138/http://www.xinhuanet.com/english/2021-05/21/c_139960338.htm.

SÄKERHET

【安全】

JERKER HELLSTRÖM

I KORTHET

I Kina är nationell säkerhet och statlig säkerhet synonyma begrepp (båda översätts till kinesiska som 国家安全). Statssäkerhet syftar till att konsolidera det kinesiska kommunistpartiets maktställning och att skydda det mot inhemska och utländska hot. Partiet uppfattar hot mot statens säkerhet som i grunden existentiella. Statssäkerhet omfattar politisk säkerhet, inrikes säkerhet, militär säkerhet, ekonomisk säkerhet, kulturell säkerhet, social stabilitet och informationssäkerhet, vilket innebär att regimen också ser dessa som förutsättningar för sitt fortsatta maktmonopol.

För att fullt ut inse vad statssäkerhet innebär för partiet är det viktigt att förstå vad partiet uppfattar som hot mot sin makt. Ett sådant övergripande hot är ideologisk infiltration från "västliga fientliga krafter", vilket omfattar utländska civilsamhällesorganisationer och internationella medier. I retoriken poängteras att en regim som inte är säker inte heller kan skydda en individs personliga säkerhet. Det finns samtidigt ett underliggande antagande om att de som medverkar till att värna den härskande elitens intressen ska åtnjuta säkerhet.

ANALYS

Det är främst den kinesiska partistaten som ska gagnas av statssäkerhet, medan exempelvis medborgerliga och individuella friheter inte beaktas. Detta återspeglas i artikel 2 i Nationella säkerhetslagen (NSL) från 2015:

Statssäkerhet avser den relativa frånvaron av internationella eller inhemska *hot mot statens makt att styra*, suveränitet, nationell enighet och territoriell integritet, folkets välbefinnande, hållbar ekonomisk och social utveckling och andra viktiga nationella intressen, samt förmågan att garantera ett fortsatt gott säkerhetsläge [kursivering tillagd].¹

Vidare definieras "staten" i NSL som den kommunistpartistyrda staten: "staten upprätthåller Kinas kommunistpartis ledarskap".² I Kinas konstitution finns liknande formuleringar. Således bör "statssäkerhet" ytterst förstås som säkerhet för partiet.

De primära uppdragen för Kinas civila underrättelsetjänst, ministeriet för statssäkerhet (MSS), återspeglar ytterligare det kinesiska begreppet statssäkerhet. Till skillnad från sina motsvarigheter i demokratier bedriver MSS till exempel inhemskt spionage mot dissidenter med utländska kontakter, samt spionage i utlandet mot uigurer, tibetaner, taiwaneser, demokratiaktivister och medlemmar av Falun Gong-rörelsen, och deras sympatisörer. Detta återspeglar en oro hos partiet för att dessa grupper skulle kunna utgöra säkerhetshot, vilket även omfattar all opinionsbildning som kan försämra bilden av Kina i utlandet.

Ett exempel på hur begreppet "säkerhet" används av kinesiska statliga företrädare är Pekings försök sedan 2017 att försvara inrättandet av omskolningsläger i Xinjiang. De som har frihetsberövats i lägren har inte åtalats för några brott, men den kinesiska regeringen har beskrivit lägren som en del av dess åtgärder mot terrorism och därmed som ett sätt att skydda statens säkerhet.

Kulturell säkerhet syftar till att skydda det kinesiska samhället från kulturell infiltration av hegemoniska makter, västerländsk påverkan och kulturellt förfall.³ Begreppet kulturell säkerhet är sammankopplat med "ideologisk säkerhet", som inbegriper hot såsom "västerländsk demokrati, västerländsk kulturell hegemoni, den mångsidiga spridningen av information och opinionsbildning på internet samt religiös infiltration". Wang Huning, en av kommunistpartiets mest framstående ideologer och idag medlem av politbyråns ständiga utskott, hävdade 1994 att globalisering var en form av västerländsk kulturell hegemoni som utgjorde ett existentiellt hot mot partiet.

Livsmedelssäkerhet definieras som nationell självförsörjning av livsmedel och sammankopplas med regimens säkerhet.⁴ Detta kan ställas i kontrast med definitionen från FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation FAO, där livsmedelssäkerhet är "en situation som råder när alla människor, vid alla tidpunkter, har fysisk, social och ekonomisk tillgång till tillräcklig, säker och näringsrik mat som uppfyller deras kostbehov och matpreferenser och möjliggör ett aktivt och hälsosamt liv".⁵

Mänsklig säkerhet uppfattas i Kina som fokuserad på mänskligheten som kollektiv, snarare än på den enskilda individen – som annars tenderar att stå i centrum när mänsklig säkerhet avhandlas. Det kinesiska

syndet är att staten är den främsta garanten för mänsklig säkerhet, snarare än att utgöra ett hot mot den.⁶

NOTER

- 1 The State Council of the People's Republic of China, "中华人民共和国国家安全法 (主席令第二十九号)" [Folkrepubliken Kinas nationella säkerhetslag (presidentdekret nr. 29)], *Gov.cn*, 1 juli 2015, http://www.gov.cn/zhengce/2015-07/01/content_2893902.htm.
- 2 Ibid, kap. 2 ("Uppgifter för att upprätthålla den nationella säkerheten"), art. 15.
- 3 H. Lin, quoted in M. D. Johnson, "Safeguarding Socialism: The Origins, Evolution, and Expansion of China's Total Security Paradigm", *Sinopsis*, 11 juni 2020, <https://sinopsis.cz/en/johnson-safeguarding-socialism/>.
- 4 J. Zhou, "China and (World) Food Security", *SIPRI*, 16 oktober 2016, <https://www.sipri.org/commentary/blog/2016/china-and-world-food-security>.
- 5 World Food Summit, "Rome Declaration on World Food Security", *Food and Agriculture Organization of the United Nations*, 13 – 17 november 1996, <http://www.fao.org/3/w3613e/w3613e00.htm>.
- 6 S. Breslin, "Debating Human Security in China: Towards Discursive Power?", *Journal of Contemporary Asia*, 2015, <https://core.ac.uk/download/pdf/29189887.pdf>.

TRANSPARENS

【透明度】

MALIN OUD

I KORTHET

Transparens innebär öppenhet och förutsägbarhet i regler och processer, samt att beslut och information delges allmänheten på ett begripligt, tillgängligt och skyndsamt sätt. Friheten att söka, ta emot och sprida information är en väsentlig del av yttrandefriheten. Transparens bör vara normen inom offentlig förvaltning, och undantag får endast göras i frågor som rör nationell säkerhet, allmän ordning, brottsutredningar, personlig integritet och kommersiell sekretess.

Kinas ledarskap anser att transparens är viktigt för att stärka statens legitimitet, men betraktar det som en fråga om partidisciplin och toppstyrning, snarare än en fråga om pressfrihet och medborgerlig insyn. Rätten till "öppen offentlig information" (政府信息公开) är inskriven i kinesisk lag, men får inte inverka på partistatens intressen. Nationell säkerhet åberopas ofta för att skydda "statshemligheter". Jämfört med internationella standarder och praxis är Kinas definition av statshemligheter alltför bred och inkluderar information som skulle kunna "påverka stabiliteten" i samhället eller "ha en ogynnsam inverkan" på Kinas utrikespolitik. Uppgifter kan retroaktivt klassificeras som "statshemligheter", och det strängaste straffet för röjande av statshemligheter är döden.

ANALYS

Bättre offentlig insyn och tillgång till information var en del av reform- och öppningspolitiken som Deng Xiaoping lanserade 1978. Rätten till medborgerlig insyn skrevs in i konstitutionen och idén om "insyn i byförvaltningens verksamhet" (村务公开) lanserades för att bekämpa lokal korruption. Partiets politiska reformarbete under 1980-talet fick ett brutalt slut 1989 i och med att studentprotesterna slogs ned, men idén om "öppenhet i offentlig verksamhet" (政务公开) fortsatte att vinna mark. Att bekämpa korruption och bygga en "ren förvaltning" ansågs vara avgörande för partiets överlevnad.¹

Frågan om offentlig insyn stod i centrum under en serie mörkläggnings-skandaler under 1990- och 00-talet. Politiskt hemlighetsmakeri och bristfällig information spelade en förödande roll i bland annat HIV/AIDS-epidemin i Henan-provinsen i mitten av 1990-talet, SARS-utbrottet 2002, kemikalieutsläppet i Songhua-floden 2004 och skandalen med melaminförorenad mjölk 2008. De allvarliga konsekvenserna för människors hälsa och försörjning ledde till krav på större öppenhet. Internet hade då blivit en viktig källa till insyn i Kina, och utgjorde en plattform för undersökande journalistik och avslöjanden om korruption och maktmissbruk. Vid den 17:e partikongressen 2007 lyftes transparens fram som ett nödvändigt "solsken" som skulle belysa och bekämpa korruption.²

Det första nationella regelverket om öppenhet i offentlig förvaltning infördes 2008. Reglerna gav bättre insyn i statliga budgetar och utgifter, miljöföroreningar, livsmedels- och läkemedelssäkerhet, konfiskering av mark och kompensation, offentlig upphandling och byggkontrakt, samt lagstiftnings- och domstolsprocesser.³ Kinesiska NGO:er och advokater använde den nya lagstiftningen för att driva rättsprocesser i allmänhetens intresse (*public interest litigation*) och i påverkansarbete i frågor såsom miljöföroreningar och diskriminering.

De nya reglerna hade dock begränsad effekt, främst på grund av systembrister som avsaknaden av oberoende domstolar, bristande pressfrihet och begränsningar i civilsamhällets möjligheter att granska makten. För kommunistpartiet innebär transparens främst en form av toppstyrd tillsyn och kontroll, snarare än ökad insyn för medborgarna i det offentliga. Det huvudsakliga målet är att höja regeringens effektivitet, inte att stärka ansvarsskyldigheten.⁴ Mediernas uppgift är att förmedla regeringens budskap och att spela en avgränsad roll i den centrala partiledningens granskning och avslöjanden av korruption på lokal nivå.⁵ Under Xi Jinpings tid vid makten har utrymmet för undersökande journalistik minskat, och regeringen motverkar aktivt åtkomst till offentlig information på nätet i syfte att förebygga ovälkommen insyn.

Kommunistpartiet bekämpar vad det betecknar som "tigrar", "flugor" och "rävar" både i Kina och utomlands, med hänvisning till transparens och korruptionsbekämpning. Samtidigt förblir partiets inre styrning och arbetsmetoder präglade av hemlighetsmakeri, försvinnanden och utomrättsliga straff. Xi Jinping har utnyttjat den omfattande anti-korruptionskampanjen till att rensa ut både korrupta tjänstemän och politiska rivaler. Enligt Xi har kommunistpartiets "tuffa inre reformer" och förmåga att "vända knivbladet inåt och skära ut det egna

korrupta köttet” gett svar på tal åt dem som förespråkar västerländsk demokrati och maktindelning.⁶

NOTER

- 1 “Jiang Zemin’s Speech at the Meeting Celebrating the 80th Anniversary of the Founding of the Communist Party of China”, *China Internet Information Center*, 1 juli 2001, <http://www.china.org.cn/e-speech/a.htm>.
- 2 Xinhua, “Full text of Hu Jintao’s report at 17th Party Congress”, *China Daily*, 24 oktober 2007, https://www.chinadaily.com.cn/china/2007-10/24/content_6204564.htm
- 3 För en detaljerad analys av hur detta regelverk utvecklades, se J. Horsley, “Toward a More Open China?”, och H. Zhou, “Open Government in China: Practice and Problems”, in A. Florini (ed), *The Right to Know: Transparency for an Open World*, Columbia University Press, 2007, <https://doi.org/10.7312/flor14158>.
- 4 J. Reinertsen, “Assessing Access to Information in China - Legal Development and International Standards”, Master’s Thesis at China University of Political Science and Law, november 2009, https://www.jus.uio.no/smr/english/about/programs/china/Publications/articles_and_books/JensFR_Thesis.pdf.
- 5 S. Chen, “Chinese Media Through the Decades. Interview with Zhan Jiang”, *China Media Project*, 10 november 2021, <https://chinamediaproject.org/2021/11/10/chinese-media-through-the-decades/>
- 6 Quotes from Xi Jinping’s speech delivered at the Sixth Plenary Session of the 19th CPC Central Committee on 11 November 2021, in Wang Zichen, “Xi Jinping Recently Vows Unrelenting Graft-busting”, *Pekingology*, 16 januari 2022, Xi Jinping recently vows unrelenting graft-busting (pekingnology.com).

UTVECKLING

【发展】

MARINA RUDYAK

I KORTHET

För givarländerna i OECD:s biståndskommitté DAC¹ ses "utveckling" allmänt som en mångdimensionell socio-ekonomisk process med politiska, ekonomiska, sociala, miljömässiga och kulturella dimensioner. Den politiska dimensionen (i synnerhet demokrati) ses som väsentlig för att förverkliga de andra, varför internationellt utvecklingssamarbete lägger vikt vid god samhällsstyrning, respekt för mänskliga rättigheter och att förebygga korruption. Bistånd är ofta villkorat av att mottagare vidtar åtgärder inom dessa områden.

I den kinesiska diskursen framställs "utveckling" främst som en teknikfokuserad moderniseringsprocess. "Ekonomisk utveckling" genom investeringar i infrastruktur för transport, energi, digitalisering och handel, samt produktionskapacitet och innovativ teknik, anses gå hand i hand med "social utveckling". Ekonomisk och social utveckling ses som en förutsättning både för att förbättra "folkets livsvillkor" – i betydelsen utbildning, hälso- och sjukvård samt samhällsnyttiga lokaler – och främja "grön utveckling" genom teknologisk innovation. Kina kritiserar västerländska givarländer för att villkora bistånd mot god samhällsstyrning, anti-korruptionsarbete och mänskliga rättigheter, som anses vara underordnade ekonomiska och tekniska utvecklingsfrågor såsom infrastruktur, industri och jordbruk.

ANALYS

Kina tar avstånd från villkorat bistånd och framhåller att givare bör respektera utvecklingsländers "rätt att själva välja sin utvecklingsväg" och istället fokusera på att "stärka kapaciteten för oberoende utveckling". Utvecklingsprocessen ska vara "självförsörjande" (自力更生, vilket bokstavligen betyder "återuppbyggnad genom egna insatser") och "oberoende".²

Idén om utveckling som teknologisk modernisering kan spåras tillbaka till Sun Yat-sen. Utveckling har sedan Suns dagar setts som ett verktyg för att övervinna den "underutveckling" och "efterblivenhet"

som gjort att Kina förlorade opiumkrigen.³ I samband med Bandungkonferensen 1955 framförde Kinas premiärminister Zhou Enlai att ekonomiskt oberoende var en förutsättning för politiskt oberoende.⁴ Kina skulle därför fokusera på sin egen utveckling och samtidigt stödja den ekonomiska utvecklingen i andra utvecklingsländer – som därmed skulle bli politiskt oberoende från det USA-ledda kapitalistiska blocket.

Deng Xiaoping, som efterträdde Mao Zedong som det kinesiska kommunistpartiets högste ledare, deklarerade 1978 att Kinas utveckling krävde "fyra moderniseringar" – inom jordbruk, industri, försvar samt vetenskap och teknik. Kort därefter satte människorättsaktivisten Wei Jingsheng upp en så kallad väggtidning på demokratimuren i Peking, där han uppmanade partiet att även främja en "femte modernisering", nämligen demokrati. För detta greps han och tvingades efter 18 år i fängelse till exil i USA.⁵

Under Xi Jinping har utveckling sammankopplats med de "två hundraårmålen": att Kina till 2021, då kommunistpartiet firade sitt hundraårsjubileum, skulle utvecklas till ett "samhälle med relativt välstånd"; och till 2049, året då Folkrepubliken Kina firar hundra år ska ha uppnått ""Kinas dröm om den kinesiska nationens stora renässans" och återtagit sin centrala ställning i världen som landet förlorade genom opiumkrigen.

Kinas politik för internationellt utvecklingssamarbete har ända sedan Zhou Enlais tid inneburit en externalisering av landets inhemska utvecklingsagenda. Terminologin som används för att beskriva syftena med Kinas bistånd – att "berika och förbättra folks levnadsvillkor samt främja deras ekonomiska tillväxt och samhällsutveckling" – är nästan identisk med det språk som används när man talar om den utveckling som behövs för att Kinas "relativt efterblivna" västra regioner och minoritetsgrupper ska komma ikapp övriga landet.⁶ Den "kinesiska drömmen" har utvidgats till en "världsdröm" om "gemensam utveckling" (共同发展).

Kina hävdade dock länge att landets "utlandsbistånd" (对外援助) inte var "utvecklingsbistånd" (发展援助). Den senare termen användes nästan uteslutande om västerländskt bistånd till utvecklingsländer, däribland Kina. Denna praxis har förändrats under Xi Jinpings ledning. Kinas vitbok om "Rätten till utveckling" (发展权) från 2016 gör gällande att Kina varit en givare av "utvecklingsbistånd" i sextio år.⁷ Namnet på myndigheten China International Development Cooperation Agency (CIDCA) som inrättades 2018 antyder också att Kina numera ser sig som en internationell biståndsgivare.

NOTER

- 1 Development Assistance Committee of the Organisation for Economic Cooperation and Development, <https://www.oecd.org/en/about/committees/development-assistance-committee.html>.
- 2 Xi Jinping, "中国国家主席习近平26日在纽约联合国总部的南南合作圆桌上致辞" [Kinas president Xi Jinpings tal vid rundabordsmötet om syd-syd-samarbete vid FN i New York], *PRC Ministry of Foreign Affairs*, 27 september 2015, https://www.fmprc.gov.cn/web/gjhdq_676201/gjhd-qzz_681964/lhg_681966/xgxw_681972/201509/t20150927_9380772.shtml.
- 3 Sun Yat-sen, *The International Development of China*, Shanghai: Commercial Press, 1920, <https://archive.org/details/internationaldev00suny>.
- 4 Zhou Enlai, "周恩来总理兼外交部长关于目前国际形势、我国外交政策和解放台湾问题的发言" [Premiärminister och utrikesminister Zhou Enlais tal om den nuvarande internationella situationen, Kinas utrikespolitik, och frågan om befrielsen av Taiwan], *People's Daily*, 28 juni 1956, p. 1, <https://web.archive.org/web/20030707203346/http://www.people.com.cn/item/lianghui/zlhb/rd/ljie/newfiles/c1060.html>.
- 5 Wei Jingwei, "The Fifth Modernisation: Democracy" (1978), in: W. de Bary and R. Lufrano (eds.), *Sources of Chinese Tradition: From 1600 Through the Twentieth Century*, vol. 2, New York: Columbia University Press, 2000, pp. 497-500. https://web.archive.org/web/20220605042051/http://afe.easia.columbia.edu/ps/cup/wei_jingsheng_fifth_modernization.pdf.
- 6 China International Development Cooperation Agency (CIDCA), "《中国的对外援助》白皮书" [Vitbok om "Kinas utlandsbistånd"], CIDCA, april 2011, https://web.archive.org/web/20211117100338/http://www.cidca.gov.cn/2018-08/06/c_129925064.htm.
- 7 State Council of the People's Republic of China, "The Right to Development: China's Philosophy, Practice and Contribution", http://english.www.gov.cn/archive/white_paper/2016/12/01/content_281475505407672.htm.

VETENSKAP

【科学】

DAVID BANDURSKI

I KORTHET

Medan internationella definitioner av begreppet vetenskap främst fokuserar på hur den fysiska världen studeras genom objektiva observationer och verifierbara experiment, så har ordet komplexa och mångbottnade betydelser i det kinesiska kommunistpartiets diskurs. Å ena sidan betraktas vetenskap, i bemärkelsen systematiska studier av den naturliga världen, som avgörande för nationell utveckling, och en drivkraft för ekonomisk tillväxt och självständighet.

Å andra sidan har vetenskap vävts samman med politiska sanningsanspråk som en källa till politisk makt. Sedan Maos tid – då med inspiration från Sovjetunionen – har politik och vetenskap betraktats som oskiljaktiga. I dagens Kina framgår detta i hur politisk korrekthet ibland går före vetenskapliga rekommendationer, som i början av covid-utbrottet i Wuhan, och i den politiska utbildningen som betonar partiets arv och införlivas i naturvetenskapligt undervisningsmaterial. Referenser till "vetenskapliga" åtgärder eller policyer – med innebörden att partiet alltid agerar riktigt och rationellt – förekommer ofta i kommunistpartiets diskurs.

ANALYS

Qingdynastins fall 1911 gav upphov till en våg av självvrannsakan om Kinas framtid. I tidskriften *New Youth* i januari 1919 skrev Chen Duxiu, en av de ursprungliga grundarna av Kinas kommunistparti, om landets förhoppningar om återuppbyggnad genom vad han betecknade som "Herr Demokrati" och "Herr Vetenskap".¹ Endast dessa "två herrar", skrev Chen, kunde "råda bot på allt det mörker som omsluter Kina – inom politik, moral, akademiska strävanden och idéer" och befria landet från yttre aggression och kolonial ockupation. Genom att omfamna naturvetenskapen skulle Kina kunna överge gamla vidskepelser och ta sig an projektet att stärka nationen.²

När kommunistpartiet grundades 1921 var dess ledare angelägna om att göra anspråk på vetenskap och modernitet. Partiets ideologer

inspirerades av sovjetiska skrifter och såg framför sig en "vetenskaplig" uppgörelse när marxismens materialistiska filosofi införlivades i Kina, och "kinesiska kommunister började få en mer vetenskaplig förståelse för många grundläggande frågor om den kinesiska revolutionen och samhället".³ På 1950-talet klargjorde kommunistpartiet att forskarens främsta roll var att "tjäna folket" och att vara på sin vakt mot folkets fiender.

I början av den ekonomiska reform- och öppningsperioden på 1980-talet betonades återigen vikten av vetenskaplig utveckling. Kina fokuserade på att inhämta utländsk teknik, och teknikimporten ökade dramatiskt i omfattning.⁴ Studier i utlandet från 1980-talet bidrog även till att bygga upp Kinas vetenskapliga system. Detta skeende accelererade på 1990-talet, då naturvetenskapen sågs som avgörande för den övergripande ekonomiska utvecklingen och nationens anseende.⁵ Begreppet "vetenskaplig anda" kvarstod trots detta som ett kännetecken för partiets marxistiska politik, vid sidan av de verkliga vetenskapliga framstegen, vilket reflekterade partiets anspråk på praktiska politiska åtgärder som sätter folket först. Ett av de mest framträdande exemplen under reformeran var Hu Jintaos "vetenskapliga syn på utveckling" (科学发展观), en paroll som president Hu introducerade i början av 2000-talet och som i grund och botten rörde behovet av en mer balanserad utveckling.

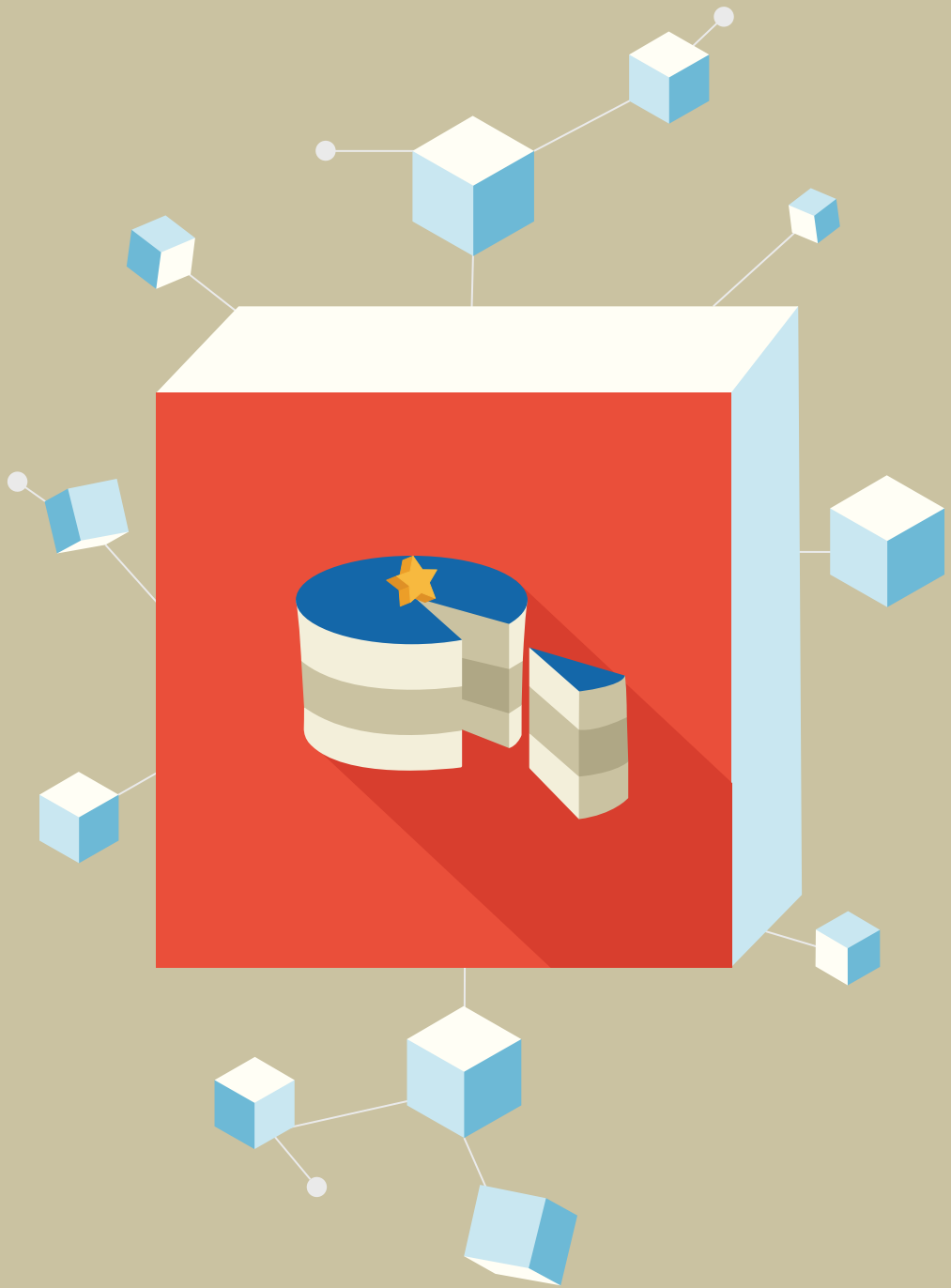
Under Xi Jinpings era har Kinas framväxt som "vetenskaplig stormakt" fortsatt i hög takt.⁶ Kinas 14:e femårsplan (2021–2025) gjorde vetenskap och teknik till en central nationell prioritering, och Xi lovade att göra Kina till "världens huvudsakliga centrum" för vetenskap och innovation.⁷ Men sammanblandningen av vetenskap och politik har också fortsatt i snabb takt. I slutet av 2019, när de första fallen av covid-19 upptäcktes i Wuhan, blev lokala läkare tillrättavisade för att ha slagit larm i privata chattgrupper och uppmanades att "tala politik, tala disciplin och tala vetenskap", det vill säga att inte avvika från den politiska linjen.⁸ Medicinsk personal förbjöds av politiska skäl att dela information offentligt, vilket i praktiken ledde till att den inhemska och globala epidemiresponsen försenades med många veckor. I början av pandemin begränsade Kina också publiceringen av forskningsartiklar om det nya coronavirusets ursprung. Med andra ord prioriterades politik framför vetenskap.⁹

Uttrycket "tala politik" har blivit allt vanligare under Xi, vilket understryker vikten av att underkasta sig partiet och dess privilegier. På senare år har man inom den naturvetenskapliga utbildningen också allt tydligare betonat behovet av att bedriva ideologisk och politisk indoktrinering av Kinas unga. I en ny lärobok i biologi uppmanas exempelvis

lärare att inom ramen för undervisningen om genetik diskutera "röda gener", vilket är en hänvisning till kommunistpartiets politiska och historiska arv.¹⁰

NOTER

- 1 E. X. Gu, "Who Was Mr Democracy? The May Fourth Discourse of Populist Democracy and the Radicalization of Chinese Intellectuals (1915-1922)", *Modern Asian Studies*, Vol. 35, No. 3, juli 2001, pp. 589-621.
- 2 M. Auslin, "China's Privileging of 'Mr. Science' over 'Mr. Democracy'", *Law & Liberty*, 19 juni 2019, <https://lawliberty.org/forum/chinas-privileging-of-mr-science-over-mr-democracy/>.
- 3 Chinese Communist Party Online, "领导干部要求真务实, 根本原因是什么?" [Vad är den grundläggande orsaken till att ledande kadrer måste vara sanningsenliga och pragmatiska?], *Chinese Communist Party Online*, 6 maj 2014, <https://web.archive.org/web/20160701155846/http://fwuwu.12371.cn/2014/05/06/ART11399362487392998.shtml>.
- 4 S. P. S. Ho, "Technology Transfer to China During the 1980s-How Effective? Some Evidence from Jiangsu", *Pacific Affairs*, vol. 70, no. 1, 1997, pp. 85-106.
- 5 C. Cao, J. Baas, C. S. Wagner and K. Jonkers, "Returning Scientists and the Emergence of China's Science System", *Science and Public Policy*, vol. 47, april 2020, pp. 172-183.
- 6 A. Rathi, "The World Has Underestimated China's Rise as a Scientific Power", *Quartz*, 31 augusti 2018, <https://web.archive.org/web/20220709100828/https://qz.com/1375565/chinas-rise-as-a-scientific-power-has-been-remarkably-rapid/>.
- 7 DigiChina, "Xi Jinping: 'Strive to Become the World's Primary Center for Science and High Ground for Innovation'", *DigiChina*, 18 mars 2021, <https://web.archive.org/web/20220507213747/https://digichina.stanford.edu/work/xi-jinping-strive-to-become-the-worlds-primary-center-for-science-and-high-ground-for-innovation/>.
- 8 D. Bandurski, "'Speaking Politics', Rushing Into Disaster", *China Media Project*, 26 mars 2020, <https://web.archive.org/web/20220522072132/https://chinamediaproject.org/2020/03/26/speaking-politics-rushing-into-disaster/>.
- 9 S. Kirchgaessner, E. Graham-Harrison and L. Kuo, "China Clamping Down on Coronavirus Research, Deleted Pages Suggest", *The Guardian*, 11 april 2020, <https://web.archive.org/web/20200412062318/https://www.theguardian.com/world/2020/apr/11/china-clamping-down-on-coronavirus-research-deleted-pages-suggest>.
- 10 S. Chen, "Ideological and Political Education", *China Media Project (CMP Dictionary)*, 17 december 2021, https://web.archive.org/web/20211217003742/https://chinamediaproject.org/the_ccp_dictionary/ideological-and-political-education/.

VÄLSTÅND

【富裕】

DAVID BANDURSKI

I KORTHET

I den globala diskursen har begreppet välstånd vanligtvis handlat om ekonomiskt och socialt välbefinnande, vilket i många sammanhang — både inom nationalstater och internationella institutioner — har kopplats till sociala och politiska friheter. FN-stadgan talar om att främja “sociala framsteg och bättre levnadsvillkor under större frihet”.¹

I modern tid har termen välstånd haft en framträdande roll i den kinesiska politiska traditionen. Sun Yat-sen, som ofta beskrivs som det moderna Kinas grundare, räknade 1905 “folkets försörjning” som ett av sina tre viktigaste politiska mål (tillsammans med nationalism och demokrati). Under de följande decennierna knöts välstånd i olika former till nationell pånyttfödelse och politisk legitimitet — från Mao Zedongs koncept “gemensamt välstånd” (共同富裕), som i praktiken innebar radikal egalitarism och uppmuntrade våldsam revolutionär kamp, till Deng Xiaopings omtolkning av konceptet för att möjliggöra gräsrotskapitalism. Under Xi Jinping har “gemensamt välstånd” fått en ny populistisk innebörd, med fokus på performativa handlingar och propaganda. Till skillnad från det globala perspektivet, där välstånd kopplas till individuell frihet, betraktas välstånd i Kina som en förmån som levereras av partiet.

ANALYS

Före den kommunistiska eran satte Sun Yat-sen välstånd i centrum för det kinesiska politiska tänkandet då han lanserade “folkets tre principer” (三民主义). Den tredje av dessa principer, *minsheng* (民生主義), betonade “folkets välfärd” genom jordreform, fördelningspolitik och statligt styrd ekonomisk utveckling, och delade in välfärden i fyra grundläggande områden: kläder, mat, boende och rörlighet. Sun hade influerats av den amerikanske samhällsfilosofen Henry George och en kombination av traditionella kinesiska värderingar och moderna styrningskoncept. Hans doktrin förespråkade samarbete snarare än marxistisk klasskamp, omfördelning av markäganderätt och statlig

tillsyn av större industrier i syfte att uppnå nationellt välstånd utan att skapa extrem ekonomisk ojämlikhet.

“Gemensamt välstånd” (共同富裕) nämndes för första gången i Folkets dagblad den 25 september 1953.² Den maoistiska tolkningen av termen kopplade välstånd till kollektivt ägande och ömsesidigt stöd inom ramen för jordbrukskooperativ. När Maos politiska kampanjer upphörde i slutet av 1970-talet inledde Deng Xiaoping en ideologisk omsvängning. Medan kapitalismen tidigare fördömts som “en väg där ett fåtal blir rika”, gjorde Dengs reformpolitik det möjligt att omdefiniera “gemensamt välstånd” för att tillåta det som varit förbjudet under Mao: att låta några individer och regioner börja ackumulera rikedom.³ “Fattigdom är inte socialism”, förklarade Deng.⁴

I och med Dengs version av kapitalism, under parollen “socialism med kinesiska särdrag”, men även under hans efterträdare, sågs BNP-tillväxt som en central framgångsindikator. 1997 introducerade Jiang Zemin de “två hundraårsmålen”: att “uppnå måttligt välstånd och ta djärva steg mot välstånd och makt” till 100-årsjubileet av det kinesiska kommunistpartiets grundande 2021; och att “bygga ett modernt socialistiskt land som är välmående, starkt, demokratiskt, kulturellt avancerat och harmoniskt” till Folkrepubliken Kinas hundraårsdag.⁵ Dessa mål satte ramarna för det “gemensamma välståndet”.⁶

Mot slutet av Hu Jintaos era (2002-2012) stod det klart att den snabba utvecklingen hade skapat stora sociala och ekonomiska ojämlikheter. För att hantera “den eskalerande sociala stratifieringen och de växande samhällsproblemen”, som en statlig ekonomisk tidskrift formulerade det 2007, “måste det till nya idéer”. Detta nytänkande kom i form av Hu Jintaos “vetenskapliga syn på utveckling”, som förespråkade en mer balanserad tillväxt framför en rent expansiv finanspolitik.

Under Xi-eran har det gemensamma välståndet hämmats av spänningar i Kinas ekonomiska modell, främst i form av kapitalismens oundvikliga ojämlikheter (“inneboende motsättningar”) som härrör från det faktum att tre fjärdedelar av den urbana arbetskraften är anställda i privata företag. Medan löftet om gemensamt välstånd förblir centralt för kommunistpartiets legitimitet innebär den stagnerande ekonomiska tillväxten att det krävs nya strategier.

Xi Jinpings åtgärder har bestått av såväl konkreta initiativ som performativa handlingar. I mars 2021 utsågs provinsen Zhejiang till en “demonstrationszon”, vilket inkluderade förslag om att skapa “högkvalitativa” jobb för att främja gemensamt välstånd. Retoriken om gemensamt välstånd på högsta politiska nivå fick ny energi i augusti

2021, när Xi kopplade konceptet till det geopolitiserade begreppet "modernisering av kinesiskt snitt". Den huvudsakliga innebörden av begreppet är att den typ av modernisering som bedrivs av kommunistpartiet är mer rättvis och hållbar än den västerländska.

Den performativa aspekten av begreppet blev tydlig i augusti/september 2021, när stora företag pressades att donera miljarder till fonder för gemensamt välbefinnande. I samma anda utropade Kina sig som segrare i "kriget mot fattigdom" i december 2020, samtidigt som premiärminister Li Keqiang noterade att 600 miljoner kineser fortfarande levde på mindre än 140 dollar per månad.

NOTER

- 1 United Nations, "Charter of the United Nations", 26 juni 1945, <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/full-text>.
- 2 "Slogans of the National Committee of the Chinese People's Political Consultative Conference for Celebrating the Fourth Anniversary of the Founding of the People's Republic of China", *People's Daily*, 25 september 1953, archived at <http://bit.ly/40HmjH>.
- 3 Deng Xiaoping, "Let Some People Get Rich First", in *Selected Works of Deng Xiaoping*, 3 vols. (Beijing: Foreign Languages Press, 1994), <http://cpc.people.com.cn/GB/34136/2569304.html>.
- 4 Deng Xiaoping, "To Uphold Socialism We Must Eliminate Poverty", 1987, <https://www.marxists.org/reference/archive/deng-xiaoping/1987/133.htm>.
- 5 Jiang Zemin, "Report to the Fifteenth National Congress of the Communist Party of China", 12 september 1997, <http://cpc.people.com.cn/GB/64162/64168/64568/65445/4526285.html>.
- 6 "CPC Q&A: What Are China's Two Centennial Goals and Why do They Matter?", *Xinhua*, 17 oktober 2017, https://web.archive.org/web/20190112102635/http://www.xinhuanet.com/english/2017-10/17/c_136686770.htm.

VÄNSKAP

【友谊】

DAVID BANDURSKI

I KORTHET

Alla vet vi vad vänskap är, och i dagens digitala värld har virtuella "vänner" blivit en kulturöverskridande företeelse på sociala medier som Facebook och WeChat. FN-stadgan talar om att "utveckla vänskapsliga förbindelser mellan nationerna, grundade på aktning för principen om folkens lika rättigheter och självbestämmanderätt".¹ FN har instiftat internationella vänskapsdagen, som främjar fred mellan folk, länder, kulturer och individer.²

Inom det kinesiska kommunistpartiets diskurs har dock "vänskap" sedan 1940-talet fått en snäv tolkning med fokus på partistaten och dess intressen. Partiets förståelse av vänskap härrör från Sovjetunionens politiska doktrin och kännetecknas av uttryckliga förväntningar om anpassning till Kinas ståndpunkter. Partistaten främjar "vänskap" utomlands genom olika institutionella ombud såsom vänskapsföreningar och tankesmedjor. Denna folkliga förklädning döljer att staten är involverad och får toppstyrda initiativ att framstå som att de kommer från gräsrotterna. Vänskap är i hög grad ritualiserat, som när Kina förärade Vladimir Putin sin första "vänskapsmedalj" 2018, vilket förkunnades med stor högtidlighet i den statliga propagandan.³ Men bakom fasaden av ömsesidiga sympatier förblir relationerna villkorade av Kinas krav på att dess kärnintressen respekteras. Vänskap med Kina handlar sålunda mer om att hantera förväntningar än om att överbrygga motsättningar.

ANALYS

Vänskap är ett av de fem banden (五伦) mellan människor, som föreskrevs av Konfucius omkring 500-talet f.Kr., och har varit ett återkommande tema i kinesisk litteratur och tankevärld genom århundradena. Den politiska tillämpningen av begreppet vänskap i dagens Kina härstammar emellertid från kommunistpartiets relation med Sovjetunionen från 1930-talet och framåt. Stalins begrepp "vänskap mellan folken" (*druzhba narodov*) introducerades 1935 som en metafor för ett politiskt system med olika etniska grupper förenade under

det sovjetiska kommunistpartiets styre, och tillämpades brett för att kväva avvikande åsikter och meningsskiljaktigheter.⁴ I Sovjetunionens utrikesrelationer beskrev ordet vänskap Stalins strävan efter transnationellt samarbete, särskilt med utvecklingsländer. Under hela Kalla kriget odlade Sovjet aktivt "goda vänner" globalt, vanligtvis pro-sovjetiska politiska eliter, för att utvidga sin inflytandesfär. För Sovjetunionens samarbetspartner, som ofta hade genomgått utbildning vid sovjetiska institutioner, betydde vänskap att acceptera och stödja den sovjetiska staten och dess utrikespolitik. De som inte gav sitt stöd ansågs vara fiender.

Den sovjetiska synen på vänskap formade det kinesiska kommunistpartiets internationella engagemang både före och efter grundandet av Folkrepubliken Kina 1949. Folkrepublikens första bilaterala vänskapsavtal slöts med Sovjetunionen i februari 1950, några månader efter att den kinesisk-ryska vänskapsföreningen – som bestod av kinesisk partielit som skolats i Sovjetunionen – hade bildats i Peking. Från och med 1950-talet tog Kinas kommunistparti efter sovjetisk praxis i Central- och Östeuropa och etablerade ett stort antal vänskapsföreningar. I likhet med Sovjet satte Kina likhetstecken mellan vänskap och stöd för dess utrikespolitiska linje, som efter 1954 fokuserade på de fem principerna för fredlig samexistens.⁵ Därefter blev vänskap intimt förknippat med kravet på icke-inblandning i Kinas inre angelägenheter, vilket är en grundpelare i utrikespolitiken än idag. Kinas officiella syn på vänskap går ut på att projicera enighet, samförstånd och stöd för Kinas kärnintressen och andra prioriteringar. Utöver detta ska vänner sköta sitt och inte lägga sig i.

Det kinesiska kommunistpartiet har vidareutvecklat den sovjetiska tillämpningen av vänskap och använder idag vänskapsföreningar och andra plattformar för mellanfolkligt utbyte i syfte att stärka det internationella stödet för Kinas prioriteringar, utan att röja partistatens inblandning. Genom ett omfattande nätverk av vänorter kan Kina dra nytta av kulturella utbyten och lokala partnerskap som främjar dess bredare diplomatiska mål – vilket i China Daily har kallats för "nyckeln till sunda bilaterala relationer".⁶ På ett diplomatiskt plan återspeglar Kinas vänskapsbetygelser en omsorgsfull kalibrering av landets utrikesrelationer, snarare än allianser. På så sätt försöker Peking upprätthålla strategisk tvetydighet och främja sina intressen. Ett tydligt exempel på detta är uttalandet av Xi Jinping och Vladimir Putin om "vänskap utan gränser" mellan länderna — i ljuset av att relationen i praktiken har tydliga gränser, såsom att Kina, om än lågmält, vägrat att erkänna Rysslands territoriella anspråk i Ukraina.

NOTER

- 1 United Nations, "Charter of the United Nations", 26 juni 1945, <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/full-text>.
- 2 United Nations, "International Day of Friendship", archived 18 November 2020, <https://web.archive.org/web/20201118224534/https://www.un.org/en/observances/friendship-day>.
- 3 B. G. Carlson, "Vostok-2018: Another Sign of Strengthening Russia-China Ties Not an Alliance, but Defense Cooperation Is Growing", *SWP Comment*, 1 november 2018, <https://www.swp-berlin.org/en/publication/vostok-2018-another-sign-of-strengthening-russia-china-ties>.
- 4 D. D. Laitin and G. Steinmetz, "The Affirmative Action Empire: Nations and Nationalism in the Soviet Union, 1923-1939", Ithaca: Cornell University Press, 2001, pp. 432-461, https://www.jstor.org/stable/10.7591/j.ctt1rv6ltj?turn_away=true.
- 5 Xinhua, "Five Principles of Peaceful Coexistence: Timeless Guide for International Relations", *Xinhua News Agency*, 29 juni 2024, https://web.archive.org/web/20240630020942/https://english.www.gov.cn/news/202406/29/content_WS667f6667c6d0868f4e8e8af9.html.
- 6 Hou Chenchen and Li Yiqing, "Sister Cities Fast-Track Friendship", *China Daily*, 6 februari 2025, <https://web.archive.org/web/20250822032722/https://www.chinadailyhk.com/hk/article/603968>.

YTTRANDEFRIHET

【言论自由】

DAVID BANDURSKI

I KORTHET

Artikel 35 i Kinas konstitution föreskriver att "medborgare i Folkrepubliken Kina har yttrandefrihet, tryckfrihet, mötesfrihet, föreningsfrihet, processionsfrihet och demonstrationsfrihet". Rent formellt överensstämmer denna formulering med artikel 19 i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna som slår fast att "var och en har rätt till åsikts- och yttrandefrihet"

Men i praktiken inskränker det kinesiska kommunistpartiet yttrandefriheten avsevärt då den ses som ett hot mot regimens stabilitet. I själva verket gäller därmed inte den andra delen av artikeln om yttrandefrihet i FN:s allmänna förklaring – som föreskriver "rätten att utan ingripande hysa åsikter samt söka, ta emot och sprida information och idéer med hjälp av alla uttrycksmedel och oberoende av gränser". Kommunistpartiet har utvecklat ett omfattande mänskligt och teknologiskt system för att säkerställa övervakning och kontroll av informationsflödet i alla kanaler, både online och offline. Detta innebär en ständig inskränkning, även i realtid, av de kinesiska medborgarnas yttrandefrihet, även utanför Kinas gränser.

ANALYS

I Kina har berättelsen om medierna och yttrandefriheten sedan 1980-talet i huvudsak handlat om kommunistpartiets ständiga försök att balansera den yttersta målsättningen — regimstabilitet — med reform- och utvecklingspolitikens prioriteringar. Dessa prioriteringar har i sin tur lett till ett mer mångfacetterat samhälle som sökt vägar att hävda sina rättigheter och intressen, som ofta stått i kontrast till partiets prioriteringar.

Med reform- och öppningspolitiken från 1978 omvärderades kontrollen över medierna, som varit extrem under hela kulturrevolutionen (1966–1976), då allt pressinnehåll dominerades av Mao Zedong. Begreppet "nyhetsreform" (新闻改革) fick fäste i början av 1980-talet i takt med att allt fler insåg hur avgörande ideologi och strikt kontroll över pressen

hade varit för de plågsamma politiska ytterligheterna under de föregående tre decennier.¹ Det var i denna reformanda som "yttrandefrihet" skrevs in i Kinas konstitution 1982.² Även om kommunistpartiet behöll kontrollen över pressen under 1980-talet, och all journalistik och förlagsverksamhet var djupt förankrade i partistaten, tog man initiativ till att omvärdera pressens roll.

Denna reforminriktning tog en dramatisk vändning i och med händelserna 1989, som kulminerade den fjärde juni då demokratiprotesterna på Himmelska fridens torg slogs ned med brutalt våld. Jiang Zemin etablerade en ny kontrollregim med fokus på "vägledning av den allmänna opinionen" (舆论导向). Detta återspeglade en övertygelse inom det högsta ledarskapet om att det krävdes kontroll och "vägledning" av allmänhetens åsikter och uttrycksmöjligheter i alla kanaler för att garantera regimstabilitet och undvika en kollaps lik den i Sovjetunionen. Den ekonomiska utvecklingen och internetns framväxt på 1990- och 00-talet öppnade nya kommunikationskanaler och innebar en ny era av medieutveckling i Kina. Detta ledde till en ökad aktivitet och professionalisering i kinesiska medier, och till och med framväxten av undersökande journalistik.³ Samtidigt kvarstod uppdraget att "vägleda folkopinionen", och journalister och medier bestraffades ofta för att ha misslyckats med denna uppgift. Från slutet av 1990-talet utvecklade Kina ett omfattande system för teknisk och rättslig kontroll av internet – känt under samlingsnamnet "Kinas brandvägg" – som blockerade åtkomst till omvärlden och censurerade innehåll i Kina.⁴

Under Xi Jinping har styrningen av press och internet trappats upp, och kommunistpartiet har försökt att återta kontrollen över alla kommunikationskanaler, inklusive den senaste generationen av sociala medier. Detta har huvudsakligen skett i respons på den relativt fria medierapportering och den samhällskritik som förekom på nätet under 00-talet. I ett tal i februari 2016 befäste Xi Jinping partiets makt över pressen och betonade att alla medier skulle "bära partiets efternamn", alltså att svära lojalitet till regimen.⁵ Under den mäktiga myndigheten Cyberspace Administration of China, som bildades 2014 direkt under kommunistpartiets centrala ledning, har kontrollen över internet och sociala medier förstärkts. Direktivet att "vägleda den allmänna opinionen" har kodifierats i förordningar och riktlinjer och har utvidgats till att gälla alla internetanvändare.⁶ Som svar på internationell kritik för den strikta kontrollen över medierna vidhåller kinesiska företrädare på hemmaplan att detta är en nödvändig åtgärd och en förutsättning för fortsatt stabilitet, och därmed utveckling. Ett återkommande uttryck är att "yttrandefrihet inte innebär att ordet är fritt", med innebörden att det fria ordet måste begränsas i allmänhetens intresse.

NOTER

- 1 Zhang Huiyu and Li Fei, "从文本到实践: 传媒业变革背景下重建中国新闻事业的社会有机性" [Från text till praktik: Att återuppbygga den sociala organiciteten inom kinesisk journalistik mot bakgrund av mediebranschens omvandling], *Chinese Social Sciences Net* [中国社会科学网], 5 februari 2020, https://web.archive.org/web/20210710003205/http://www.cssn.cn/xwcbx/xwcbx_xwll/202002/t20200205_5085170.shtml.
- 2 H. Chiu, "The 1982 Chinese Constitution and the Rule of Law", *Occasional Papers, Reprint Series in Contemporary Asian Studies*, vol. 69, no. 4, 1985, p. 143.
- 3 S. L. Shirk (ed.), *Changing Media, Changing China*, New York: Oxford University Press, 2011.
- 4 J. Fallows, "The Connection Has Been Reset", *The Atlantic*, mars 2008, <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2008/03/the-connection-has-been-reset/306650/>.
- 5 P. Zhang, "China's Top Party Mouthpieces Pledge 'Absolute Loyalty' as President Makes Rare Visits to Newsrooms", *South China Morning Post*, 19 februari 2016, <https://www.scmp.com/news/china/policies-politics/article/1914136/chinas-top-party-mouthpieces-pledge-absolute-loyalty>.
- 6 Cyberspace Administration of China, "互联网群组信息服务管理规定" [Provisions on the Administration of Internet Group Information Services], *Cyberspace Administration of China*, 7 september 2017, http://www.cac.gov.cn/2017-09/07/c_1121623889.htm.

ÖMSESIDIGHET

【对等】

JERKER HELLSTRÖM

I KORTHET

Reciprocitet, eller ömsesidighet, är en social norm och en viktig princip inom internationella relationer, diplomati, handel och juridik som går ut på att andras handlingar besvaras med motsvarande handlingar. Begreppet, vars innebörd varierar beroende på sammanhanget, kan delas in i två typer: positiv och negativ. Positiv ömsesidighet innebär att man återgäldar tjänster eller välvilliga handlingar, medan negativ ömsesidighet innebär att man svarar med samma mynt på skadliga eller negativa handlingar.¹

En vanlig innebörd av ömsesidighet är vedergällningsrätt – ”öga för öga, tand för tand”. Västerländska krav på ömsesidighet, ofta i relation till Kina, fokuserar vanligtvis på att uppnå en balanserad och rättvis handel som följer internationella avtal, med hänvisning till idén om en ”jämn spelplan” (”level playing field”).² Detta står i kontrast till den kinesiska retoriken som ofta betonar ömsesidiga fördelar eller ”win-win” (互惠互利) i officiella dokument och uttalanden.

Det kinesiska ledarskapet anser att ömsesidigheten bör vara villkorad, så att skillnader mellan stater vad gäller ekonomisk utveckling – mätt till exempel i BNP per capita – beaktas.³ Enligt detta synsätt bör Kina, som har en officiell status som utvecklingsland, inte omfattas av samma krav som utvecklade ekonomier.

ANALYS

Begreppet ömsesidighet finns såväl i västerländska som kinesiska moralsystem. I väst går det tillbaka till den kristna ”gyllene regeln” – läran att behandla andra som du själv vill bli behandlad. En negativ variant (”gör inte mot andra vad du inte vill att andra ska göra mot dig”) tillskrivs Konfucius i Analekterna.

I dagens officiella kinesiska språkbruk används ömsesidighet ofta i termer av ömsesidig respekt, ömsesidig nytta, jämlikhet och samarbete. Kinesiska tjänstemän argumenterar för en samarbetsinriktad

och mindre konfrontativ syn på internationella relationer genom att framställa ömsesidighet som en motpol till ett "nollsummespel" eller en "kalla kriget-mentalitet" som de tillskriver västvärlden. Denna inramning av begreppet ömsesidighet är en grundpelare i de fem principerna om fredlig samexistens från 1954, som antogs på 1960-talet av den alliansfria rörelsen. Dessa principer betonar ömsesidig respekt för suveränitet och territoriell integritet, icke-aggression, icke-inblandning i varandras inre angelägenheter, jämlikhet och ömsesidig nytta, samt fredlig samexistens – vilket återspeglar en vision av världen där globalt samarbete är viktigare än ensidiga fördelar.⁴

Inom ramen för samarbetet med partnerländer i det "globala syd" betonar Kina ofta ömsesidighet som en del av ett narrativ om ömsesidig respekt och gemensam utveckling. Kina framställer sig själv som en altruistisk leverantör av globala allmänna nyttigheter, i kontrast till de västliga makternas intressen, som framställs som själviska.⁵ Denna berättelse förstärks av Kinas diplomatiska insatser, som lyfter fram positiv ömsesidighet, såsom infrastrukturinvesteringar i utbyte mot naturresurser eller ömsesidigt stöd i inrikespolitiska frågor. I utvecklingsländer som den kinesiska partistaten betraktar som vänligt sinnade avstår man oftast från repressalier och prioriterar potentiella geopolitiska vinster framför ekonomiska intressen.⁶

Kinas relationer med liberala demokratier, i synnerhet USA och EU, präglas istället ofta av negativa aspekter av ömsesidighet. Peking kritiserar västvärldens krav på Kina att öppna upp sin ekonomi – och beskriver det som att väst sätter press på mindre utvecklade ekonomier utan att själv göra motsvarande eftergifter.

Ömsesidighet är en central tvistefråga för handelsförbindelserna mellan EU och Kina. Medan EU kräver strikt ömsesidighet när det gäller marknadstillträde och regleringar, insisterar Kina på att dess status som utvecklingsland ska beaktas och argumenterar för villkorad eller begränsad ömsesidighet. Denna fundamentala motsättning blev särskilt tydlig 2019 när Europeiska kommissionen förklarade att man inte längre skulle betrakta Kina som ett utvecklingsland och därmed avvisade Pekings krav på särbehandling.⁷

Inom klimatpolitiken argumenterar Kina för en villkorad ömsesidighet, "gemensamt men olika ansvar" ("common but differentiated responsibilities"). Denna form av ömsesidighet innebär att utvecklade länder förväntas agera mest kraftfullt mot klimatförändringarna, med hänsyn till hur de har bidragit historiskt till utsläppen av växthusgaser.

När Kina reagerar på handlingar som man ser som fientliga – såsom stängning av diplomatiska beskickningar eller införande av sanktioner – hänvisar man ofta uttryckligen till ömsesidighetsprincipen.⁸

Inom diplomati och handel förnekar Kina samtidigt ofta den ömsesidiga karaktären av sina handlingar, oavsett om det handlar om att gripa utländska medborgare eller att införa importrestriktioner på utländska varor.⁹

Begreppet "win-win" är ett centralt element i det kinesiska diplomatiska språket, som understryker vikten av att "söka samförstånd och tona ned meningsskiljaktigheter" i bilaterala kontakter. Detta synsätt står i bjärt kontrast till det europeiska perspektivet, där ömsesidighet handlar om att uppnå ett balanserat samarbete, snarare än att undvika kontroverser.

NOTER

- 1 A. Whelan, *Reciprocity in Public International Law* (Oxford: Oxford University Press, 2023).
- 2 European Commission, "EU-China: Trade Relations", *European Union*, 2024, https://web.archive.org/web/20250516014417/https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/china_en.
- 3 Shi Qing, "中国永远是发展中国家大家庭的一员" [China has always been part of the great family of developing nations], *People's Daily*, 12 april 2023, <https://web.archive.org/web/20241111033644/http://world.people.com.cn/n1/2023/0412/c1002-32661975.html>.
- 4 China Law Translate, "Law of the People's Republic of China on Countering Foreign Sanctions", *China Law Translate*, 10 juni 2021, <https://web.archive.org/web/20250416022753/https://www.chinalawtranslate.com/en/counteringforeignsanctions/>.
- 5 Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, "China's Position Paper on Mutual Respect and Common Development with Pacific Island Countries" [中国关于同太平洋岛国相互尊重、共同发展的立场文件], 30 maj 2022, https://web.archive.org/web/20250219085922/https://www.mfa.gov.cn/web/ziliao_674904/zcwj_674915/202205/t20220530_10694631.shtml; "Chinese Ambassador to South Africa Gives Interview to South African Independent Media" [驻南非大使接受南非独立传媒专访], *Forum on China-Africa Cooperation*, 10 juli 2024 https://web.archive.org/web/20240722222858/http://www.focac.org/zfzs/202407/t20240710_11451685.htm.
- 6 J. Gunter and C. Soong, "It's Not Us, It's You: China's Surging Overcapacities and Distortive Exports Are Pressuring Many Developing Countries Too", *MERICs*, november 2024, <https://merics.org/en/tracker/its-not-us-its-you-chinas-surging-overcapacities-and-distortive-exports-are-pressuring-many>.
- 7 European Commission and High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy, "EU-China – A Strategic Outlook", *EUR-Lex*, 12 mars 2019, <https://web.archive.org/web/20250326144956/https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52019JC0005>.
- 8 2020年7月27日外交部发言人汪文斌主持例行记者会 https://www.mfa.gov.cn/wjdt_674879/fyrbt_674889/202007/t20200727_7816470.shtml; https://web.archive.org/web/20250220112617/https://www.fmprc.gov.cn/gjhdq_676201/gj_676203/bmz_679954/t206_680528/t206x2_680548/202007/t20200730_9365013.shtml.
- 9 <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-58682998>; https://www.ui.se/globalassets/ui.se-eng/publications/other-publications/sanctions_nkk_brief_2025.pdf.

BESTÄMNINGSORD

Katja Drinhausen, David Bandurski och Malin Oud

Bestämningsord, eller attribut, är ord eller fraser som används för att begränsa, förstärka eller på annat sätt modifiera betydelsen av andra ord eller fraser. Kinas regering använder en rad attribut i sin inhemska och internationella kommunikation som anger en specifik tolkning och förmedlar underförstådd kritik eller förväntningar. Förutom de korta beskrivningarna finns exempel på officiella citat här: <https://decodingchina.eu/qualifier/>.

Ansvarstagande

【负责任】

Kommunistpartiet säger sig ha ett historiskt ansvar att "tjåna folket" och legitimerar sitt styre med att det skapar konkret nytta för Kinas befolkning. Partiet framställer sig som den enda organisationen med förmåga att leda Kinas ekonomiska och tekniska framväxt och samtidigt uppnå målet om att skapa ett "samhälle med måttligt välstånd" och säkra den sociala stabiliteten (vilket ofta kontrasteras mot det påstådda politiska kaoset i andra länder).

Som svar på återkommande uppmaningar från väst om att Kina måste bli en "responsible stakeholder" och ta mer ansvar internationellt har Peking positionerat sig som en ansvarstagande stormakt (负责任大国) som bidrar till globala allmänna nyttigheter inom områden som ekonomisk tillväxt, hälsa och klimat. Kina lyfter fram sitt konstruktiva engagemang i FN, såsom att delta i fredsfrämjande insatser och regelbundet betala sina medlemsavgifter. Peking beskriver även sina olika globala initiativ – däribland BRI och ett växande antal initiativ för bland annat global utveckling och säkerhet – som centrala pelare i den internationella ordningen.

Enligt detta narrativ är Kina ett fredligt sinnat, icke-hegemoniskt och lösningsorienterat alternativ till västländerna, som välkomnar samarbete med framväxande ekonomier. Vad som inte nämns är Kinas växande förmåga att pressa sina motparter när de politiska och ekonomiska intressena utmanas.

Fredlig 【和平】

Kinas ledare hävdar ofta att landet vurmar för fred, och att detta beror på traditionella kinesiska värderingar och Kinas erfarenheter av utländska angrepp och kolonisering. I doktrinen om "fredlig utveckling" (和平发展) som antogs på 1950-talet utlovas att Kinas framväxt till stormakt kommer att vara fundamentalt annorlunda än västmakternas expansionism.

Peking hävdar att dess främsta mål är nationell modernisering, vilket förutsätter en stabil och fredlig internationell omgivning, samt att Kinas väpnade styrkor endast är avsedda för att försvara det egna territoriet. Men Kina försvarar också kraftfullt sina territoriella anspråk mot grannländerna till lands och till sjöss och förbehåller sig rätten till militärt våld för att hävda sin suveränitet över Taiwan.

Kina framställer sig som en neutral medlare i internationella konflikter, såsom i Ukraina, Gaza och underliggande motsättningar i Mellanöstern. Peking erbjuder regelmässigt en plattform för samtal och har utformat fredsplaner, som förvisso tenderar att vara både summariska och vaga, och positionerar sig därigenom som en aktör inom återuppbyggnad efter krig. Kina deltar i fredsbevarande och humanitära hjälpinsatser men står samtidigt fast vid sin principiella hållning om icke-inblandning.

Grön 【绿色】

I det kinesiska kommunistpartiets språkbruk fungerar "grön" (绿色) både som en hänvisning till miljöpolitiken och som ett retoriskt verktyg för att signalera politisk likriktning med partiets prioriteringar. I inhemska politiska sammanhang används detta attribut som en måttstock för hållbarhetsutvärdering – dock utan mätbara kriterier, såsom "konceptet om grön styrning" (绿色执政理念).

I utrikespolitiken kan attributet fungera som ett stöd för olika anspråk. Ett exempel är att hållbarhet är ett kärnvärde i Xi Jinpings Belt and Road Initiative, och har använts för att understödja projekt med tvivelaktiga miljömässiga konsekvenser. Ett annat exempel är argumentet att västerländska tullar på kinesiska produkter inom förnybar energi utgör "grön protektionism" som undergräver äkta miljöskydd.

Icke-statlig 【非政府】

I Kinas starkt statskontrollerade system är det omöjligt för oberoende civilsamhällesorganisationer att engagera sig i viktiga politiska frågor. Som Mao Zedong, och sedermera Xi Jinping, har sagt: "Partiet, regeringen, armén, samhället och utbildningen – öst och väst, syd och nord, partiet leder allt." Men Kinas kommunistparti har insett att civilsamhället spelar en central roll i det internationella samfundet. Just därför har partiet skapat ett system av organisationer som genom "mellanfolkliga utbyten" för dess talan och ökar dess inflytande i utlandet, både inom den kinesiska diasporan och i FN-systemet. "Icke-statlig" blir därmed en missvisande etikett som underlättar för partistaten att infiltrera det verkliga civilsamhället, samtidigt som kommunistpartiets aktiviteter framställs som oberoende opinionsbildning.

Organisationer som beskriver sig själva som icke-statliga, såsom *China Society for Human Rights Studies* och *All-China Journalists Association*, drivs direkt av kommunistpartiets avdelningar, däribland propagandaavdelningen och internationella avdelningen. Genom att utge sig för att vara civilsamhällesorganisationer kan de få rådgivande positioner inom FN och vinna internationell legitimitet. I en inhemsk kinesisk kontext kan attributet icke-statlig bidra till att legitimera parti- och statliga organisationer som representanter för en blomstrande och oberoende ideell sektor. I internationella sammanhang syftar attributet till att på ett systematiskt sätt undergräva det verkliga civilsamhällets inflytande i sammanslutningar som FN, där falska icke-statliga organisationer ger röst åt kommunistpartiets narrativ. Samtidigt hävdar dessa grupperingar att de representerar oberoende kinesiska röster och parerar internationell kritik av Kina genom samordnade utspel och angrepp mot länder i väst och hur de brister i sin efterlevnad av mänskliga rättigheter.

Människocentrerad

【以人民为中心】

Syftet med "människocentrerade" tillvägagångssätt inom global utveckling, humanitära initiativ och klimatåtgärder är att öka individers och lokala samhällens inflytande genom att stärka allmänhetens deltagande och ge röst åt marginaliserade grupper. I Kina har begreppen "människocentrerad" och "folket främst" (以人为本) varit viktiga slagord för kommunistpartiet sedan början av 2000-talet. I ett historiskt perspektiv har termen "folket" utgjort en politisk kategori, bestående av den klass som det kinesiska kommunistpartiet gör anspråk på att representera. I retoriken är gränsdragningen mellan folket och partiet flytande, vilket ska uppfattas som att deras intressen är naturligt samstämmiga.

I internationella sammanhang förespråkar Kina "människocentrerad utveckling" och ett "människocentrerat system för mänskliga rättigheter". Detta är en underförstådd kritik av det rådande globala ramverket för mänskliga rättigheter, vars fokus är individens rättigheter och staters skyldigheter att respektera och skydda dem. Det kinesiska perspektivet på vad som utgör ett människocentrerat förhållningssätt tenderar att suddas ut gränserna mellan individ (人), folk/kollektiv (人民) och nationalitet (民族), vilket innebär att individers och etniska gruppers rättigheter åsidosätts. Istället framhävs vikten av att individer bidrar till nationsbyggandet och att det kollektiva samhällets målsättningar prioriteras framför medborgerliga fri- och rättigheter.

Pragmatisk

【务实】

Kina porträtterar sin politik som pragmatisk (eller praktisk) och resultatenriktad, såväl i inrikesfrågor som utomlands. Partiet hävdar att det uppnår effektivitet och framsteg genom att prioritera praktiska lösningar framför ideologiska debatter. I realiteten pågår emellertid ständiga inrikespolitiska kampanjer för att se till att kadrer och medborgare följer partiets doktrin och stöder Xi Jinpings politiska visioner.

I sina diplomatiska relationer (i synnerhet med liberala demokratier) förespråkar Kina en pragmatisk hantering av gemensamma intressen såsom handel, forsknings-samverkan och globala utmaningar, samtidigt som man lägger kontroversiella frågor såsom mänskliga rättigheter, säkerhetsaspekter eller geopolitisk rivalitet åt sidan. Det underförstådda budskapet är att om Kinas motparter inte håller isär och hanterar dessa frågor på ett korrekt sätt så kommer de bilaterala relationerna och ekonomiska banden till Kina att skadas.

Gentemot det globala syd framställer sig Kina som en pragmatisk aktör som erbjuder ekonomiskt "win-win"-samarbete och tillgång till globala allmänna nyttigheter utan politiska villkor (i motsats till västvärldens krav på motprestationer). Kina lovar att inte blanda sig i andra staters inrikes angelägenheter, men när de egna intressena möter motstånd – bland annat i form av handelshinder – beskylls motparten för ideologiska motiv.

Rationell

【理性】

I en inhemsk kontext använder Kinas regering termen "rationell" för att framställa politiska beslut som vetenskapliga, moderna och mest relevanta för att hantera en given policyfråga. Ifrågasättande av sådana beslut beskrivs ofta som irrationellt, felaktigt och initierat av en liten minoritet av bråkmakare eller externa uppviglare.

I Kinas internationella kommunikation förekommer begreppet "rationell" ofta tillsammans med termerna "pragmatisk" och "konstruktiv". Budskapet är att Kinas motparter bör fokusera på gemensamma fördelar och konstruktivt samarbete. Europeiska regeringar förväntas prioritera ekonomiska intressen och oberoende från USA, som del av en "verklig strategisk autonomi". Meningsskiljaktigheter ska läggas åt sidan, oavsett om det handlar om mänskliga rättigheter, Kinas hållning i Rysslands krig mot Ukraina, industriell överkapacitet eller säkerhetsfrågor kring kinesisk teknik.

Kina bjuder in länder i det globala syd till samarbete för en rättvis, jämlik och rationell världsordning som återspeglar de framväxande ekonomiernas ökande betydelse. De uppmanas samtidigt att avstå från att ta USA:s parti i viktiga frågor. Det underliggande budskapet till alla motparter är att det inte är rationellt att göra motstånd mot Kina, både med tanke på landets stora politiska inflytande och de ekonomiska fördelar som Peking kan erbjuda.

Så kallad 【所谓的】

I det kinesiska vardagsspråket fungerar "så kallad" (所谓的) på samma sätt som i de flesta språk – som ett neutralt tillägg till välbekanta begrepp. Inom det kinesiska kommunistpartiets diskurs blir det dock ofta ett laddat retoriskt grepp som används för att ifrågasätta koncept, idéer eller påståenden som strider mot partiets ståndpunkter. När kinesiska företrädare använder detta attribut i politiska sammanhang signalerar de generellt att det som kommer efter "så kallad" bör ses som påhittat, hycklande eller felaktigt. Attributet har flera retoriska användningsområden: det skapar distans mellan talaren och den fråga som diskuteras; det antyder att frågan saknar legitimitet; och innebär att potentiella motargument kan avfärdas utan att en meningsmotståndares resonemang får något utrymme.

Detta attribut är särskilt effektivt i ideologiska och diplomatiska tvister, eftersom det å ena sidan erkänner att ett visst begrepp existerar, men å andra sidan indikerar att begreppet bör betraktas med skepsis. Idag används attributet regelmässigt av Kinas statliga medier när de rapporterar kritiskt om västerländska politiska beslut, eller när de försvarar Kina mot extern kritik.

Vetenskaplig 【科学】

I det kinesiska kommunistpartiets språkbruk kan "vetenskaplig" avse empiriska vetenskapliga metoder, men oftare används termen för att göra retoriska poänger om det rationella och legitima i partiets beslut och politik. När tjänstemän talar om "vetenskapliga" politiska lösningar – i sammanhang som är orelaterade till vetenskap och teknik – menar de att besluten är i linje med partiets prioriteringar och mål, snarare än att de skulle följa empirisk metod.

Begreppet fick en särskilt framträdande roll i kommunistpartiets politiska språkbruk när Hu Jintao lanserade ledstjärnan "vetenskaplig syn på utveckling" (科学发展观). Enligt denna paroll skulle obalanserad tillväxt korrigeras genom en mer rationell politik. På senare år har attributet främst använts för att skapa bilden av politiska beslut som oundvikliga och rationella konsekvenser, snarare än subjektiva val. Detta ger dem en aura av objektiv sanning. Ett sådant exempel är Covid-19-politiken, som beskrevs som "vetenskaplig och precis" (科学精准).

Västerländsk 【西方】

I den kinesiska politiska diskursen används attributet "västerländsk" för att skapa bilden av att vissa nationer och system representerar intressen som är diametralt motsatta Kinas. Termen avser främst USA och länder i Västeuropa, som beskrivs som ett sammanhållet block (美西方, den *amerikanska västvärlden*) trots deras uppenbara skillnader.

Termen ingick under kalla kriget i beskrivningar av imperialister, men används idag oftare för att karakterisera väst som stagnerande makter som söker begränsa Kinas framväxt och bevara en föråldrad världsordning. När kinesiska statliga företrädare och medier använder attributet betonar de flera negativa egenskaper: historisk kolonialism, upplevt hyckleri kring "universella värderingar", ekonomisk exploatering av utvecklingsländer och, på senare tid, inbördes motsättningar och försök att motarbeta en mer rättvis världsordning.

Den senaste tidens diskurs betonar "Kinafobin" (中国恐惧症) bland västländerna och framställer deras oro som ogrundad med tanke på Kinas fredliga uppgång och historiskt icke-imperialistiska inställning till internationella relationer – till skillnad från det förflutna präglad av "erövring, folkmord, slaveri, kolonialism och exploatering" som enligt denna definition kännetecknar västvärlden.

REFERENSER OCH REKOMMENDERAD LÄSNING

BÖCKER

Angle, S., and Svensson, M., (eds), *The Chinese Human Rights Reader: Documents and Commentary*, 1900-2000, M.E. Sharpe, 2001.

Bachulska, A., Leonard, M. and Oertel, J., *The Idea of China: Chinese Thinkers on Power, Progress, and People*, European Council on Foreign Relations, 2024. Available from <https://ecfr.eu/publication/idea-of-china/>

Franceschini, I., Loubere, N., and Sorace, C., (eds), *Afterlives of Chinese Communism: Political Concepts from Mao to Xi*, Australian National University Press, 2019.

Link, E.P., *An Anatomy of Chinese: Rhythm, Metaphor, Politics*, Harvard University Press, 2012.

Mayer, M., Kavalski, E., Rudyak, M., and Xin, Z. (eds.), *Routledge Handbook on Global China*, Routledge, 2025.

Roth, H.I., *P.C. Chang and the Universal Declaration of Human Rights*, University of Pennsylvania Press, 2021.

Schoenhals, M., *Doing Things with Words in Chinese Politics: Five Studies*, Center for Chinese Studies, Institute of East Asian Studies, University of California, 1992.

Yu, H., *China in Ten Words*, Pantheon Books, 2011.

RAPPORTER

Drinhausen, K., Ohlberg, M., Karásková, I., Stec, G., "Image Control: How China Struggles for Discourse Power", *MERICS*, 2023, <https://merics.org/en/report/image-control-how-china-struggles-discourse-power>.

Drinhausen, K., Shi-Kupfer, K., Sadeler, C., "China's Fragile Online Spaces for Debate", *China Spektrum Report*, MERICS, 2025, https://merics.org/sites/default/files/2025-02/ChinaSpektrum_Report05_FINAL.pdf.

Grünberg, N., Drinhausen, K. and Davey, A., "Serving the People by Controlling Them: How the Party is Reinserting Itself Into Daily Life", *MERICS*, 2025, <https://merics.org/en/report/serving-people-controlling-them-how-party-reinserting-itself-daily-life>.

International Civil Society Centre, "Scanning the Horizon: Sector Guide for China", International Civil Society Centre, 2019, <https://icscentre.org/wp-content/uploads/2019/11/StH-Sector-Guide-China-November-2019.pdf>.

Lang, S., Lang, B., Ohlberg, M., Shi-Kupfer, K., "Ideas And Ideologies Competing For China's Political Future, How Online Pluralism Challenges Official Orthodoxy", *MERICS Mercator Institute for China Studies*, 2017, https://merics.org/sites/default/files/2020-04/171004_MPOC_05_Ideologies_0_web_1.pdf.

Oud, M., 'Powers of Persuasion? China's Struggle for Human Rights Discourse Power at the UN'. *Global Policy*, 15 (Suppl. 2), 85–96, 2024. Available from: <https://doi.org/10.1111/1758-5899.13361>.

Rolland, N., "An Emerging China-Centric Order, China's Vision For A New World Order

In Practice", *The National Bureau of Asian Research*, 2020, https://www.nbr.org/wp-content/uploads/pdfs/publications/sr87_aug2020.pdf.

Rolland, N., "China's Vision For A New World Order", *The National Bureau of Asian Research*, 2020, https://www.nbr.org/wp-content/uploads/pdfs/publications/sr83_chinasvision_jan2020.pdf.

Schrader, M., "Friends and Enemies: A Framework for Understanding Chinese Political Interference in Democratic Countries", *Alliance for Securing Democracy*, 2020, <https://securingdemocracy.gmfus.org/wp-content/uploads/2020/05/Friends-and-Enemies-A-Framework-for-Understanding-Chinese-Political-Interference-in-Democratic-Countries.pdf>.

The National Bureau of Asian Research, "China Foreign Policy Lexicon Tracker", *The National Bureau of Asian Research*, <https://www.nbr.org/publication/china-foreign-policy-lexicon-tracker/>.

Thibaut, K., "Chinese Discourse Power: Ambitions and Reality in the Digital Domain", *Atlantic Council*, 2022, <https://www.atlanticcouncil.org/wp-content/uploads/2022/11/Chinese-Discourse-Power-Ambitions-and-Reality-in-the-Digital-Domain.pdf>.

Thibaut, K., "Chinese Discourse Power: Capabilities and Impact", *Atlantic Council*, 2023, <https://www.atlanticcouncil.org/wp-content/uploads/2023/08/Chinese-Discourse-Power-Capabilities-and-Impact-1.pdf>.

WEBBSAJTER

China Aid Blog

<http://china-aid-blog.com/>

China Digital Times

<https://chinadigitaltimes.net/>

China Heritage

<http://chinaheritage.net/>

China Law Translate

<https://www.chinalawtranslate.com/en/>

China Media Project

<https://chinamediaproject.org/>

China NGO Project

<https://www.chinafile.com/ngo>

China Unofficial Archives

<https://minjian-danganguan.org/>

Dialogue Earth

<https://dialogue.earth/en/>

Global China Lab

<https://globalchinalab.org/about/>

Interpret:China

<https://interpret.csis.org/>

Lingua Sinica

<https://lingua-sinica.org/>

Marxists Internet Archive

<https://www.marxists.org>

MERICs

<https://merics.org/en>

NPC Observer

<https://npcobserver.com/>

Reading the China Dream

<https://www.readingthechinadream.com/>

Sinification

<https://www.sinification.com/>

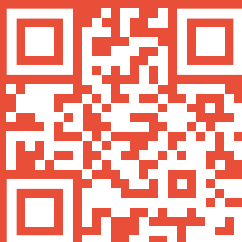
Sinocism

<https://sinocism.com/>

Tracking People's Daily

<https://trackingpeoplesdaily.substack.com/>

**THE DECODING
CHINA PROJECT**

<https://decodingchina.eu>